

keramiske noter 40/2014

20. årgang

Udstillinger hvor og hvornår ved Gunnar Jakobsen

Udstillingsoversigten er udarbejdet på grundlag af afsøgninger på Internettet. Oversigten er at betragte som et udvalg og ikke nødvendigvis komplet for det pågældende udstillingssted. Oversigten publiceres med forbehold for eventuelle aflysninger/ændringer. Inden et eventuelt besøg bør man derfor undersøge, om udstillingen nu er blevet til noget samt udstillingens åbningstider.

Der henvises tillige til tillægget til *keramiske noter 29/2009*, der indeholder en oversigt over museer og gallerier fortrinsvis i Europa. Oversigten er ikke udtømmende, men vil være en god hjælp, hvis man skal rundt i Europa og gerne vil se keramik på sin vej.

En afsøgning af Internettet kan stærkt anbefales, inden man begiver sig af sted. Websites med gode museums- og udstillingsoversigter:

www.keramikfreunde-keramos.de
<http://icom.museum/vlmp/world.html> [Museer]
www.konstkalendern.se [Sverige]
www.studiopottery.co.uk [Storbritannien].

Nogle af de bedre tidsskrifter indeholder også gode omfattende udstillingsoversigter som bl.a.:

Ceramic Review - www.ceramicreview.com
Neue Keramik/New Ceramics - www.neue-keramik.de.

Danmark

København

Ann Linnemann studie galleri, Kronprinsessegade 51, 1306 København K. Tlf 33 93 35 03. Website: <http://annlinnemann.blogspot.com>.

Copenhagen Ceramics, Smallegade 46, baghuset 2. sal tv, 2000 Frederiksberg. Galleriet holder som hovedregel Artist Talk kl. 14.00 lørdagen efter åbningen af en udstilling. Website: www.copenhagenceramics.com.

David's Samling, Kronprinsessegade 30, 1306 København K. Website: www.davidmus.dk.

→07.09.14 *Håndfuglen 2007-2014*. Kunsthåndværk & Design. Officinet, Bredgade 66, 1260 København K. Website: www.danskekunsthandaendvaerkere.dk.

→13.09.14 *Rundt om Jorden*. Vibeke Rytter & Ann Linnemann. Ann Linnemann studie galleri. Det fælles tema er rejsebeskrivelsen, oplevelsen af andre kulturer og personlige minder fra besøgte steder. Begge er optaget af at se på Verden, rejse og beskrive indtryk fra rejser. Vibeke Rytter arbejder med fotografisk print og keramiske tableauer. Ann Linnemann maler med glasurer og keramiske farver på drejede værker 'Verden i runde former'.

→20.09.14 *Gustaf Nordenskiöld*. Copenhagen Ceramics. At the exhibition Gustaf Nordenskiöld will show a collection of ambivalent and newly manufactured archaeological objects of unclear origin. They convey traces from a forgotten civilisation with other ideals. In the works, an exploration of unfamiliar places and cultures are mixed together with his own experiences. There is a physical presence through method, a primitive and refined power transfer to clay, where traces of the process will be important in the finished objects. The works show the influence of gravity and the embodiment of objects and matter. A journey of discovery among tusks, tools, shields, chains, bows and bones. Fetishes in stained porcelain, stoneware and leather, a collection of artefacts as objects of worship and conquest.

→28.09.14 *Susanne Ussing – en udstilling i vadestedet mellem lykkelig drøm og kluntet virkelighed*. Den Frie Udstillingsbygning, Oslo Plads 1, 2100 København Ø. Website: www.denfrie.dk.

Gennem udvalgte nedslag i Susanne Ussings vidtforegnede værkproduktion belyser og perspektiverer udstillingen hendes indsats inden for både kunst og arkitektur. Susanne Ussing døde i 1998 som kun 57-årig og hendes produktion af sanselige, rumlige, poetiske og politiske værker har aldrig været vist samlet i al sin mangfoldighed.

Arkitekt Carsten Hoff, Susanne Ussings samlever og mangeårige partner i tegnestuen Ussing & Hoff, har for første gang åbnet samlingen af efterladte værker. Dermed er det blevet muligt, med udstillingen i Den Frie, at sætte fokus på de inte-

ressante problemstillinger Ussings virke rejser og som i dag har fået fornyet aktualitet ved den cross over-tilgang, som kunstnere og arkitekter i stigende grad benytter sig af.

Med arkitekturprojekter som Thylejeren, sansedstillingerne målrettet til børn og en lang række projekter i det offentlige rum, var Susanne Ussing banebrydende for sin samtid. Selv om hun var stærkt påvirket af tidens strømninger, gik hun sine egne veje. Hendes livsværk strækker sig over en lang række medier, materialer og kunstneriske udtryksformer og bærer præg af en sjælden nysgerrighed, poetisk sans og en lyst til at udforske materialerne. Hendes produktion går fra keramiske værker, skulptur og installation over collage og tegning til arkitektur, ofte af meget eksperimenterende og visionær karakter. Hun lod sig ikke begrænse af konventioner og skel mellem eksempelvis billedkunst og 'social design', boligbyggeri og udsmykningsopgaver. Samtidig var hun ikke bange for at kaste sig ud i projekter, som set med datidens øjne ikke var helt politisk korrekte. Vinduesudsmykningerne hos Nørgaard på Strøget, som Ussing gennem en årrække skabte, matchede ikke Kvindebevægelsens holdning til modebranchen, der ansås som kvindeundertrykkende og mandsdomineret. Men for Susanne Ussing var der noget helt andet på spil, nemlig kunsten, arkitekturen og hvordan disse kunne integreres i samfundet og derved give betydning.

Susanne Ussing arbejdede vedvarende for at forstå, perspektivere og formidle samtidens behov for andre måder at forholde sig til kunstneriske udtryk og menneskelige omgangsformer på. Udstillingen i Den Frie vil vise disse aspekter af Ussings virke, rumlig grundforskning og materialeudvikling, som både placerer hende i sin samtid, men også aktualiserer hende i en nutidig kontekst.

18.09.14-25.10.14 *Naturens finesser*. Lis Biggas, Heidi Hentze, Jonathan Keep, Jane Reumert og Inge-Lise Koefoed. Ann Linnemann studie galleri.

Naturinspiration er et alle tiders aktuelt tema, der kan rumme uendeligt mange forskellige udtryk og vinkler. Jane Reumert forfiner det sarte botaniske i skrøbelige porcelænsværker, Lis Biggas tager aftryk af naturens fænomener og Heidi Hentze kombinerer papiragtig geometri med organisk vækst og forfald, mens Jonathan Keep afkoder naturen i 3D-printet form. De viser en dyb interesse for og fascination af naturens mange finesser.

25.09.14-18.10.14 *Mikael Jackson and Sophus Ejler Jepsen*. Copenhagen Ceramics.

Mikael Jackson: Chance. A process- and material-based study within the realm of geometry and abstraction. With inspiration from the specific site of Copenhagen Ceramics, I want to examine the physical aspects of balance, thereby exploring the interdependence of supporting elements and a construction in itself.

Sophus Ejler Jepsen: Royal, Kiel, Modum & Manga. For the Royal Danish Porcelain Manufactory one of the side effects of the Peace of Kiel Treaty in 1814 was the loss of the cobalt mines at Modum in Norway. Only through the intervention of German traders did the source of the deep-blue underglaze of the three waves manage to escape falling under the Swedish Crown. Eckersberg compensated for the loss by mapping the

perspectival construction of the rough seas of the three Belts, while the Pantomime Theatre at Tivoli let Columbine rock like a cork... completely unaware of the huge wave from the East that, with stoneware from Japan disguised as Hokusai Manga, was forever to change the European landscape.

10.10.14-02.11.14 *Keramik / Ane Katrine von Bülow og Anja Margrethe Bache*. Officinet.

23.10.14-15.11.14 *Organic Movements*. Steen Ipsen. Copenhagen Ceramics.

Many years of experience of more rigorous modelling has given me the desire to work with hand-modelled objects. In my new works for the exhibition at Copenhagen Ceramics in 2014, I will be working with a more spontaneous, playful, and easy free-hand technique. An initial sketch of the scenario helps me to minimise the distance between the idea and the finished object. Nevertheless, when I build up my hand-modelled sculptures, I will allow my ideas to run out of control for a while before tightening my grip. I find it fantastic to work with a new exhibition only based on free-hand modelling. It gives me an enormous freedom to possibly end up in a far different way than I have originally planned. The new works must be seen and touched in the flesh to really fill and understand my Organics in movement. I intend to continue working with the monochrome glazes. Many of the sculptures are planned to be glazed in white with black decoration.

30.10.14-29.11.14 *Mødet med skønhed*. Marianne Nielsen inviterer. Ann Linnemann studie galleri.

Poetisk filosofisk udstilling der beskæftiger sig med keramikens fænomener - en kulturelt underliggende betydning i keramikken, hvor traditionel formgivning kan ligge til grund for forståelsen af genstandenes identitet og fremhæve de mest almindelige genstandes ikoniske styrke. Fokus på fremstillinger af skønhed - enten konkret, men også indirekte - ved repræsentation af skønheden i form af en indforstået symbolbrug.

09.11.14 kl 14.00 og 15.00 *"Dansk porcelæn – en kongelig affære"*. Rundvisning ved Helene Lykke Evers.

David's Samling. Gratis billetter udleveres i foyeren samme dag, som omvisningen afholdes. Der kan ikke reserveres billetter. Højst 15 gæster pr. omvisning.

20.11.14-13.12.14 *Marianne Krumbach and Karen Kitani Harsbo*. Copenhagen Ceramics.

The projects of both artists visualise a universe – one being close and tangible, the other distant and imaginary. In the exhibition space they will relate to each other through their differences – as a centre point and a horizon.

Marianne Krumbach: For the exhibition I have chosen to focus on kitchen objects. The project is called 'My Kitchen' and represents my vision of a kitchen. It will consist of a set-up of modelled kitchen utensils and elements of the kitchen. Familiar and recognisable icons, such as the frying pan, the cooking pot, coffee pot, cake mould, stack of plates and much more. An interpretation of familiar forms and an examination of the significations embedded in these icons, it pays homage to the tool and the functional object.

Karen Kitani Harsbo: I will be working with constructions in 3D hand-held ceramic techniques that possibly will proliferate into 3D print and the like – an area of interest to me. An investigation of spatial dimensions and scale that will relate to topographical landscapes, natural and man-made.

09.01.15-15.02.15 *Definition | Keramik fra Danmark og Finland*. Officinet.

20.02.15-29.03.15 *Keramik | Jette Löwén og Malene Hartmann Rasmussen*. Officinet.

Øvrige Danmark

Auning

→19.10.14 *Porcelæn - adelens luksus*. Gammel Estrup, Herregårdsmuseet, Randersvej 2, 8963 Auning.

Website: www.gammelestrup.dk.

Porcelæn var før i tiden en dyr vare, som signalerede luksus og overflod. Man havde derfor utallige smukke stel på de danske herregårde, og nu udstilles nogle af dem på Gammel Estrup – blandt andet et kinesisk stel med en ganske særlig historie. Man kan opleve både kinesisk og dansk porcelæn, når Gammel Estrup - Herregårdsmuseet har fokus på herregårdsporcelæn. Der udstilles både stel fra Gammel Estrup og andre herregårde, og det er meningen, at udstillingen skal skifte, så man kan opleve forskellige stel og forskellige borddækninger i udstillingsperioden.

Man kan bl.a. opleve et kinesisk stel af ostindisk porcelæn, der tilbage i 1700-tallet blev brugt på Gammel Estrup, og som museet har købt hjem i 2013. Desuden kan man se et Flora Danica stel samt et smukt dækket med et fint 1800-talsstel og flotte blomsterdekorationer.

Kinesisk porcelæn i russisk-dansk trekantsdrama. Det kinesiske porcelæn fra Gammel Estrup er af typen familie verte fra perioden Kangxi (1662-1722). Porcelænet er sandsynligvis en del af det, som tilhørte arvingen til Gammel Estrup, Christen greve Scheel, og hans hustru Eleonora Agnes Raben, da de i slutningen af 1760'erne opholdt sig ved Katharina den Stores hof i Rusland.

Den unge greve Christen Scheel fra Gammel Estrup var i slutningen af 1700-tallet udset til at skulle varetage diplomatiske opgaver for den danske konge, og da han i 1771 døde pludseligt i Rusland - kun 28 år gammel, opstod der hurtigt et rygte om, at han var blevet myrdet på foranledning af Katharina den Stores elsker, grev Orlov.

Katharina satte stor pris på den smukke, unge danske greve, og Orlovs motiv skulle således have været jalousi. Christen Scheels kone, Eleonora Agnes Raben, der nu var blevet enke, måtte rejse hjem til Danmark med parrets 4 børn og et i vente. Rejsen var dyr, og for at skaffe penge solgte hun familiens fine kinesiske porcelæn. Ved afrejsen fra Sankt Petersborg indfandt Katharina den Store sig imidlertid med det bortsolgte porcelæn, som hun nu skænkede tilbage til Eleonora Agnes.

Efter at porcelænet var kommet hjem til Danmark, gled det dog endnu engang ud af slægten Scheels eje, da godset blev solgt i 1926. Sommeren 2013 fik Gammel Estrup - Herregårdsmuseet for første gang i mange år muligheden for at generhverve en større del af dette porcelæn, og nu kan publikum altså for første gang se denne specielle del af herregårdens originale udstyr udstillet.

Birkerød

Birkerød Kunstforening, Birkerød Gl. Præstegård, Stationsvej 32, 3460 Birkerød. Website: www.birkerod-kunstforening.dk.

→07.09.14 *To kunstnere med musik i*. Marianne Schepelern, billedhugger og Jette Berg, maler, begge fra Rudersdal. Birkerød Kunstforening.

25.10.14-23.11.14 *Forgængelighedens skønhed*. Kirsten Holm. Birkerød Kunstforening.

29.11.14-21.12.14 *Præstegården i julehumør*. Udstilling med to keramikere (Tine Riegels og Ulla Sonne) og to billedkunstnere. Birkerød Kunstforening.

Bornholm

13.09.14-23.11.14 *Ceramic Context 2014*.

Se det omfattende program på website: www.europeanceramiccontext.com.

Asnæs

13.09.14-05.10.14 *Dag Aronson og Birgit Krogh*. Maleri og keramik. Huset i Asnæs, Storegade 31, 4550 Asnæs. Website: www.husetiasnaes.dk.

Broager

→19.09.14 *Grønland - æ potfabrik*. Cathrinesminde Teglværksmuseum, Illerstrandvej 7, 6310 Broager. Website: www.museum-sonderjylland.dk.

Grønland Keramik i Egersund begyndte som Sønderjysk Lervarefabrik i 1937 og hørte hjemme på de to gamle teglværker Grønland og Island. Der blev fremstillet mange populære lervarer, f.eks. tykmælkskåle og dejfåde. Udstillingen blev første gang vist i 2006, men har været efterspurgt og derfor vist flere gange.

Greve

07.10.14-01.01.15 *Herfra hvor vi bor*. Greve Museum, Bækgårdsvej 9, 2670 Greve. Website: www.grevemuseum.dk. 10-års jubilæumsudstilling for GreveKunst. Udstillingen viser motiver og stemninger fra Greve og omegn transformeret til maleri, sten og keramik.

Gudhjem

13.09.14-20.09.14 og 11.10.14-19.10.14 *Bornholmsk keramik*. Gudhjem Museum, Stationsvej 1, 3760 Gudhjem. Website: www.bornholmsmuseer.dk/gudhjem. I tilknytning til European Ceramic Context 2014, hvor 10 bornholmske keramikere har udvalgt værker fra de born-

holmske museers samlinger til udstilling på Hjorths Fabrik i Rønne, vil de samme ti keramikere vise eksempler på egne arbejder på Gudhjem Museum. Kunstnerne er: Kumiko Asti, Eva Brandt, Lenny Goldenberg, Heidi Henze, Gerd Hiorth Petersen, Marie Hjorth, Julie Høm, Hans Munk Andersen, Pernille Stougaard og Charlotte Thorup.

Hasle

13.09.14-23.11.14 *New talent*. European Ceramic Context 2014. Grønbechs Gård 2-6, 3790 Hasle. Website: www.groenbechsgaard.dk. Med dansk deltagelse af Louise Birch og Pernille Pontoppidan Pedersen.

Ishøj

15.09.15-17.01.16 *Bjørn Wiinblad*. Arken, Skovvej 100, 2635 Ishøj. Website: www.arken.dk. Elegante kruseduller, sprøde, spinkle streger, energiske farver og frodige former. De fleste danskere kender Bjørn Wiinblads eventyrlige ansigter og karakteristiske ornamentik især fra hans populære platter og hans forrygende illustrationer i 1001 og én nats eventyr. Minderne fra de danske spisestuer er mange, men de står ikke alene: I dag er interessen for Wiinblads særegne kombination af en cool nordisk streg med en orientalsk dekor i nærmest eksplosiv vækst. Wiinblads æstetik har fået en revival.

Arken præsenterer i efteråret 2015 en omfattende udstilling med Bjørn Wiinblads fabulerende univers gennem keramik, porcelæn, plakater, illustrationer, skulpturer, scenografi, kostumer mm. Udstillingens brede præsentation af Wiinblads virke tegner et nuanceret billede af hans kunstneriske udvikling, inspirationskilder samt hans unikke sans for kunsthåndværk, indretning og design.

Gennemgående for Wiinblads udtryk er en smittende livsglæde, nerve og optimisme. Wiinblad er ikke bare folkeeje i Danmark - han er også internationalt anerkendt særligt i Tyskland, USA, Mellemøsten og Asien. Udstillingen belyser desuden hans internationale gennembrud.

Kerteminde

→05.10.14 *Kunstnerdynastiet Syberg*. Katalog. Johannes Larsen Museet, Møllebakken 14, 5300 Kerteminde. Website: www.johanneslarsenmuseet.dk.

Fritz og Anna Syberg er en central del af den gruppe af fynbo-malere, som i starten af 1900 havde deres storhedstid. Begge er den dag i dag anerkendt som nogle af den tids største malere. Som en markering af 100-året for Annas Sybergs alt for tidlige død, holder Johannes Larsen Museet i sommeren 2014 en stor udstilling, som zoomer ind på kunstnerdynastiet Syberg. Fritz og Anna Syberg fik nemlig ikke mindre end syv børn, hvoraf de seks på hver sin vis beskæftigede sig med kunst.

Den ældste søn, Hans, var billedhugger. Både Ernst og Besse trådte i forældrenes fodspor som malere. Besse blev tillige skuespiller. Franz Syberg var komponist og organist og søsteren Nolle pianist, mens Lars stod for produktionen af det såkaldte Syberg-stel med dekorationer inspireret af moderens blomsterakvareller.

Besse giftede sig med maleren Harald Giersing, som var en foregangsmand inden for den tidlige modernisme. Hans værker vises i stort omfang på udstillingen.

Kolding

Galleri Pagter, Adelgade 3, 6000 Kolding. Website: www.galleripagter.dk. Tlf 75 54 09 30.

→04.10.14 *Martin Bodilsen Kaldahl*. Skulpturel keramik. Galleri Pagter. Martin Bodilsen Kaldahl udstiller nye og ca. 10 år ældre keramiske skulpturer, hvilket viser, hvordan hans udtryk har skiftet i denne periode.

10.10.14-22.11.14 *Asger Kristensen*. Galleri Pagter.

23.01.15-07.03.15 *Christian Bruun*. Nye unika-værker. Galleri Pagter.

13.03.15-24.04.15 *Barbro Åberg*. Keramiske skulpturer. Galleri Pagter.

28.08.15-03.10.15 *Fortolkninger af murstensforband i keramik og tekstil*. Udstilling med Ann Sloth - Tekstil og Kim Holm – Keramik. Galleri Pagter.

Middelfart

Danmarks Keramikmuseum · Grimmerhus, Kongebrovej 42, 5500 Middelfart. Tlf 64 41 47 98. Website: www.grimmerhus.dk. Museet vil på grund af sin udvidelse være **lukket frem til foråret 2015**.

Næstved

→07.09.14 *Repowered porcelænspoesi*. Louise Hindsgavl. Rønnebæksholm, Rønnebæksholm 1, 4700 Næstved. Website: <http://roennebaeksholm.dk>. Udstilling med Louise Hindsgavl, hvor hendes grænseoverskridende og historiefortættede keramiske værker iscenesættes i syv tableauer. Udstillingen er lavet i samarbejde med Skovgaard Museet, Viborg.

Louise Hindsgavls værker er nyskabende i både form og indhold, og med deres til tider hårrejsende fortællinger overskrider de radikalt beskuerens forventning til den klassiske porcelænsfigur og dens helstøbte øjebliksbillede. Flere af hendes værker er sammensat af porcelæn og hverdagsobjekter eller elementer med referencer til legetøj, der, til trods for værkernes umiddelbart fortidige look, knytter dem konkret til en verden her og nu.

Fortællingerne i Louise Hindsgavls værker er komplekse og forvrængede, grusomme og grinagtige og i høj grad fortættede. Et gennemgående motivisk træk er overskridelsen af kroppens grænser. Denne overskridelse iscenesættes som splittede lemmer og maltrakterede kroppe, men antager også ofte form af sammensætninger som menneskekroppe med dyrehoveder eller kropsdele, en arm eller et ben, på en dyrekrop. Louise Hindsgavls værker bringer den klassiske porcelænsfigur uanede steder hen og åbner nye veje for den fortællende keramik.

Rø

13.09.14-23.11.14 *Ceramic Art. European Ceramic Context 2014*. Bornholms Kunstmuseum, Otto Bruuns Plads 1, Rø, 3760 Gudhjem. Tlf 56 48 43 86. Website: www.bornholms-kunstmuseum.dk. Med dansk deltagelse af Karen Harsbo og Peder Rasmussen.

Rønne

Hjorths Fabrik · Bornholms Keramikmuseum, Krystalgade 5, 3700 Rønne. Website: www.bornholmsmuseer.dk/hjorths.

Galleri Rasch, Nørregade 19, 3700 Rønne. Website: www.raschs.dk.

→30.08.14 *J.S. Spietz*. Hjorths Fabrik · Bornholms Keramikmuseum. En af de største udgravninger af en keramisk virksomhed er foretaget i Tornegade, Rønne. J.S. Spietz ejendom var fra 1793 til 1859 nemlig en stengods- og fajancefabrik.

Interessen samlede sig i første omgang om den fine stengodsproduktion, der var på værkstedet. I forlængelse af den bornholmske stengods- og fajanceproduktion sidst i 1700-tallet, var Spietz det første værksted, der tog fat på udviklingen af det gamle pottemagerhåndværk på øen. ”Fabrikken Spietz” var indledningen til en ny æra for bornholmsk keramik. Der var ved udgravningerne ingen tvivl om, at værkstedets økonomi først og fremmest hang sammen med den store produktion af lerkar, fade og krukker. Disse produkter var dekoreret med kohorns-maleri af samme type, som på de arbejder fra København, vi ser i Ehlers Samling. Udstillingen her viser et lille uddrag fra Hjorths arkiv og Ehlers Lertøjssamling. Her findes det fineste fajance fra Spietz’s Fabrik i Tornegade blandt andet dukkestel, terriner, platmenager, chokoladekander, lysestager og skrivesæt. Grundlæggeren af fabrikken, Johannes Spietz, var født 1756 i Slesvig. Han blev hentet til Bornholm i 1791 af englænderen Davenport, som etablerede mange virksomheder på Bornholm blandt andet en stengodsfabrik i Rønne.

Da Davenport i 1793 forlod Bornholm på grund af økonomiske problemer, blev Spietz inspektør for fabrikken. Spietz, der var bornholmsk gift, fik svigermoderens gård på hjørnet af Søborgstræde og Tornegade. Og i denne bygning etablerede Spietz sig med stengodsfabrik og pottemageri. Her ombyggede Spietz blandt andet sin svigerfars bageovn til keramikovn. Virksomheden blev fortsat af hans tre sønner, og familien Spietz fik væsentlig indflydelse på udviklingen af bornholmsk keramik de følgende år. Familien Spietz virksomhed ophørte i 1858.

→30.08.14 *Japanisme*. Hjorths Fabrik · Bornholms Keramikmuseum. 32 kunsthåndværkere med tilknytning til Bornholm viser japanskinspireret kunsthåndværk.

I slutningen af 1800-tallet var danske kunstnere blandt de første i den vestlige verden, som tog japansk kunst til sig og skabte et selvstændigt dansk udtryk. Den tradition har holdt sig lige siden. Udstillingen her er udvalgt på baggrund af Mirjam Gelfer-Jørgensens bog om japanisme på dansk, der analyserer

og skildrer denne udvikling i dansk kunst, design og arkitektur i snart 150 år, fra 1870 til 2010. Inspirationen blev en katalysator med langtrækkende og varige effekter. Gennemslaget var så omfattende, at japanismen blev en væsentlig forudsætning for dansk modernisme i det 20. århundrede og for den status, som designnationen Danmark, helt frem til i dag, kan være stolt af.

Hvem vidste f.eks. at nationalklenodier som Mågestellet og Bindsbøll-keramik, er japansk inspireret. I nyere tid er det materialebehandlingen og processerne, der får danske kunsthåndværkere og designere til at rejse til Japan på ofte langvarige studieophold.

Kunstneren sætter sig ud over sin egen kultur, sin religion, sit sprog og sit sted og spejler sig i en helt anden verden. I den forstand er udstillingen også en kosmopolitisk fortælling om, at kunst tilhører os alle, og at kulturarven henter sit stof på kryds og tværs af nationale grænser.

Blandt de bornholmske kunsthåndværkere, hvis værker præsenteres, kan nævnes: Mogens Bjørn Andersen. Kumiko Kimbara Asti. Eva Brandt. Ole Christensen. Karen Dam. Jens Doller. Peter Faber. Bente Hammer. Daryl Hinz. Gerd Hiort Petersen. Hans Hjorth. Marie Hjorth. Thora Hjorth. Anne Mette Hjortshøj. Tyge Axel Holm. Julie Høm. Kaori Juzu. Maibritt Jönsson & Pete Hunner (Baltic Sea Glass). Makato Koshima. Bo Kristiansen. Lisbeth Munch-Petersen. Ursula Munch-Petersen. Hans Munck Andersen. Ejnar Paulsen. Per Rehfeldt. Jane Reumert. Hanne Stange. Per Suntum. Gertrud Vasegaard. Myre Vasegaard.

→30.08.14 *Kynos*. Keramik af Marianne Steenholdt Bork. Hjorths Fabrik · Bornholms Keramikmuseum. Med historiefortællerens farverige pallet beskriver Marianne Steenholdt Bork mennesket anno 2014. Hovedpersonen er hunden, og temaet er menneskets forhold til denne sjove, mytologiske og trofaste figur. Materialet er ler og foto, og udtrykket er magisk realisme. Til udstillingen *Kynos* (græsk for ”hund”) har Marianne Steenholdt Bork formet det bløde ler om til fantasifulde hunde fastbrændt i den legende bevægelse og med humoristiske og underfundige rekvisitter som en grøn undulat, en kaktus, lakridskonfekt og pighalsbånd. Udstillingen består foruden af de små og store keramiske hunde også af billedserier i akvarel og akryl på lærred.

13.09.14-23.11.14 *New meets old*. Hjorths Fabrik · Bornholms Keramikmuseum. Ti bornholmske keramikere har udvalgt værker fra de bornholmske museers samlinger til udstillingen på Hjorths Fabrik i forbindelse European Ceramic Context 2014. Kumiko Kimbara Asti, Eva Brandt, Lenny Goldenberg, Heidi Bach Hentze, Gerd Hiort Petersen, Marie Hjorth, Julie Høm, Hans Munck Andersen, Pernille Stougaard og Charlotte Thorup og giver deres bud på en nyfortolkning af keramiske værker fra museets samling.

13.09.14→ *An Ode to Tradition and a Tribute to Clay*. Baltic Woodfired 2014. Hjorths Fabrik · Bornholms Keramikmuseum. Cassius Clay has invited 10 international ceramic artists, who specializes in woodfiring.

Cassius Clay er et værkstedsfællesskab bestående af keramikere Anne Mette Hjorthøj og Ann Charlotte Ohlsson. De arbejder blandt andet med unika-stentøj og har som et af de få værksteder i Danmark en træfyret ovn til saltglasering, hvori de brænder deres arbejder.

Cassius Clay er en del et internationalt netværk som arbejder med og udvikler det keramiske sprog gennem denne type brænding.

Bornholm har en grundlæggende relevans lige præcis inden for denne niche af keramikken. Hans Hjorth - anden generation af Hjorths Fabrik - var en af de første keramikere i Skandinavien, der udviklede en træfyret ovn for at brænde leret op til de høje temperaturer som skal til for at producere stentøj og porcelæn. Hjorths Fabrik er derfor igen i år rammen for udstillingsdelen af "Baltic Woodfired".

Deltagere er newzealænderen Elena Renker, waliseren Phil Rogers, koreaneren/waliseren Ha Jeong Lee, den israelsk amerikanske kunstner Shamai Sam Gibsh, de koreanske keramikere Kim Dae Woong og Kim Jong Pil samt de lokale keramikere Anne Mette Hjorthøj og Ann Charlotte Ohlsson - møder de museumsansatte keramikere på Hjorths Fabrik - Ejnar Paulsen, Helene Søs Schjødts og Hanne Stange - for at udveksle faglige kundskaber.

15.09.14-01.10.14 *ACAB · Keramikbiennale*. Galleri Rasch.

06.10.14-22.10.14 *Gerd Hiort Petersen og Hans Munck Andersen samt Margit Rosenmeier*. Keramik og collage. Galleri Rasch.

Silkeborg

04.07.14→til nedbrudt af vind og vejr. *100 lerkar til Heraklit*. Skulpturparken, Kunstcentret Silkeborg Bad, Gjessøvej 40, 8600 Silkeborg. Website: www.silkeborgbad.dk. Keramik Lise Seier Petersen (født 1952) arbejder i dette værk med og mod naturens materialer og kræfter. Leret til de 100 lerkar brændes ved forskellige temperaturer, så der opstår forskellige farvevirkninger. Samtidigt eksponeres det opstillede værk for vind og vejr i Kunstcentrets skulpturpark og vil gradvis ændres, til det helt er nedbrudt. Den græske filosof Heraklit er fadder til tesen om, at alting er i forandring.

Svaneke

12.09.14-28.09.14 *Lystens strukturer/Structures of lust*. R2 Galleri, Søndergade 2, 3740 Svaneke. Website: www.r2galleri.com. Keramiske værker af Eli Benveniste, Lea Mi Engholm, Helle Hove, Mikael Jackson, Esben Klemann, Helene Søs Schjødts, Charlotte Thorup, Mette Marie Ørsted og Barbro Åberg.

12.09.14-28.09.14 *Melting point*. Årets afgangsudstilling fra Det Kongelige Danske Kunstakademis Designskole Bornholm. Svanekegaarden, Skippergade 2-8, 3740 Svaneke. Website: www.svanekegaarden.dk.

Vejen

Vejen Kunstmuseum, Østergade 4, 6600 Vejen. Website: www.vejenkunstmuseum.dk.

01.12.14→foråret 2015. *Esben Klemann*.

I 2014 står billedhugger Esben Klemann (født 1972) for Vejens Kunstmuseums december-udstilling med et nutidigt perspektiv på Niels Hansen Jacobsens virke.

25.04.15-15.11.15 *Saxbo*. Vejens Kunstmuseum.

I 100-året for kvindernes valgret kommer Vejens Kunstmuseums hovedudstilling til at handle om et af Danmarks bedst kendte keramiske værksteder, Saxbo, der blev etableret, opbygget og drevet af Nathalie Krebs (1895-1978). Hun var en kvinde med høje ambitioner og en utrolig arbejdsindsats. Hun nåede at modtage megen hæder for sit virke og var i 1951 blandt de første kvindelige modtagere af Dannebrogordenen. I erkendelse af Saxbo-værkstedets nationale betydning var hun fra 1971 på finansloven.

Nathalie Krebs' forældre holdt på, at deres datter skulle have mulighed for at læse videre. Hun gik ind i en ellers mandsdominerede verden af kemikere og specialiserede sig efter endt eksamen i 1919 i arbejdet med keramiske glasurer med ansættelse hos Bing & Grøndahl. I slutningen af 1920'erne søgte hun egne veje for at fordybe sig i arbejdet med stentøj. Hun skabte et af Danmarks internationalt bedst kendte keramiske værksteder med et sikkert nordisk gennembrud med store udstillinger i 1930'erne og frem. Renomméet byggede på en kombination af ekstremt høj standard af kunstnerisk formgivning og teknisk præcision i modellering, glasur og brænding.

Efter anden verdenskrig kom Saxbo-stentøjet med som en del af indretningen i den internationale lancering af og den følgende gode modtagelse af dansk møbelkunst og boligstil i begrebet Scandinavian Modern. Hvad kunne stå renere, enklere, mere ædelt på et Wegner-bord end netop en Saxbo-krukke? Saxboeventyret står som en central del af den danske kulturarv, men er af uvisse årsager endnu kun punktvis beskrevet og mangler en samlende præsentation. For eftertiden er det vigtigt at få kortlagt historien om Nathalie Krebs' virke.

I den indledende fase kombinerede hun sin tekniske indsigt med Gunnar Nylund (1904-1997) som formgiver og fra 1932 og frem til værkstedets lukning i 1968 særligt med Eva Stæhr-Nielsen. Udstillingens mange indlånte værker kommer til at vise, hvordan hun over årene også arbejdede sammen med andre markante kunstnere som Hugo Liisberg, Axel Salto og Jais Nielsen mens andre kunstnere blot fik deres værker brændt på værkstedet. Vejens Kunstmuseum er gradvist ved at opbygge en database over værkstedets produktion.

[planlagt]. *Møller & Bøgely's keramiske Kunstbrænderi*. Vejens Kunstmuseum. Vejens Kunstmuseum arbejder frem mod at præsentere en udstilling om Møller & Bøgelys værksted.

Skulle nogen ligge inde med oplysninger om værkstedet, vil museet meget gerne kontaktes på tlf 75360482 eller per email på museum@vejenkom.dk.

Viborg

19.09.14-18.01.15 *Louise Hindsgavl - Porcelænspoesi*. Skovgaardmuseet, Domkirkestræde 2-4, 8800 Viborg. Website: www.skovgaardmuseet.dk.

Louise Hindsgavls humoristiske og hårrejsende porcelænsfigurer gør op med porcelænet som et materiale, der kun kan bruges til at lave smukke og pyntelige ting med. I surrealistiske og absurde sammenstillinger af menneskekroppe, dyr og abstrakte fragmenter skaber hun med sine værker moderne og uhyggelige eventyr i dette tilsyneladende uskyldsrene materiale. Værkerne rummer hudflettende historier om menneskesindets kringelkroge, forholdet mennesker imellem og spydige samfundsmæssige kommentarer.

Udstillingen vil præsentere ældre og nyproducerede værker i iscenesatte tableauer udformet i et samarbejde mellem Louise Hindsgavl, scenograf Mia Stensgaard og Peer Kaae fra Gadget Group.

Videbæk

22.11.14-21.12.14 *Marianne Fosgreen og Kissa Tindal*. Keramik og tekstilkunst. Vestjyllands Kunstpavillon, Sportsvej 3, Videbæk. Website: www.vestjyllandskunstpavillon.dk.

Aakirkeby

12.09.14-21.09.14 *Four ACAB members*. Susanne Culiner, Helle Hutchinson, Jesper Nielsen og Nynne Rosenkrantz. Galleri Culiner, Kællingebyvejen 13, 3720 Aakirkeby.

Aarhus

Kunstkammeret, Den Gamle By, Viborgevej 2, 8000 Århus C. Website: www.dengamleby.dk. Det topsikrede Kunstkammer i Den Gamle By indeholder vægtige samlinger inden for ure, sølv, porcelæn og fajance.

Sverige

Gustavsberg

→21.09.14 *Från Kina till Sverige - ett millenium av porslinshistoria*. Gustavsberg Porslinmuseum, Odelbergs väg 5, S-134 40 Gustavsberg. Website: www.gustavsbergporslinmuseum.se.

För ca 1000 år sedan tillverkades det första porslinet i Kina och sedan dess har Kina varit en världsledande tillverkare av porslin och keramik. I dag är landet åter i brännpunkten. Mycket av den moderna keramik tillverkningen har återförts från andra delar av världen och den internationella produktionskartan har ritats om.

Utställningen visar med ett hundratal unika föremål hur Kina har kunnat växa till en keramisk stormakt. Här visas porslin från de äldsta kejserliga dynastierna – Han, Tang, Song och Yuan – via det välkända ostindiska exportporslinet från 1600- och 1700-talen. Vidare det vackra 1800-talets blåvita Kantonporslin samt det tidiga 1900-talets keramik och till sist det moderna nutida porslinet.

Här ges också exempel på hur man i Sverige och Gustavsberg påverkades och inspirerades av det porslin och keramik som importerades från Kina.

Göteborg

→28.09.14 *Picasso på ett fat. Keramik 1948-1971*. Röhsska Museet, Vasagatan 37-39, S-400 15 Göteborg. Website: www.designmuseum.se. Pablo Picasso (1881-1973) var en centralgestalt inom modernismen och i likhet med många av sina samtida kollegor spred han sin konstnärliga verksamhet över en rad områden. Denna utställning presenterar hans keramik från 1948-1971, utförd på verkstaden Madoura i Vallauris i södra Frankrike. Många av keramikföremålen motiv känns igen från Picassos målningar: ansikten, fauner, djur, tjurfäktingsscener och stilleben. Merparten av utställningens föremål är exklusivt inlånade från The Lake Collection of Picasso Ceramics.

Höganäs

→31.08.14 *Claes Thell*. Katalog. Konsthallen, Höganäs Museum, Polhemsgatan 1, S-263 37 Höganäs. Website: www.hoganasmuseum.se.

Lidköping

→30.12.14 *Till Bords*. Från supé till snabbmatt. Rörstrand Museum Galleri, Rörstrand Museum, Fabriksgatan 4, S-531 30 Lidköping. Website: www.rorstrand-museum.se. Utan mat inget liv, det är en enkel ekvation. Men vilken mat vi äter och vad vi serverar den på är en mer spännande fråga, ja, nästan ett äventyr.

Till Bords visar porslinets roll i måltidernas historia och hur ändrade matvanor gav ny design och hur nytt porslin gav nytt liv på matborden. Utställningen visar festbordens klassiker, rustikt sjuttioital, bistro-influerade serviser och dagens porslin som modevara. Utställningen toppas med en keramisk installation byggd på snabbmatsskräp, skapad av 2012 års Rörstrandstipendiat Supawan Sihapoompichit.

Stockholm

Kaolin, Hornsgatan 50, S-118 21 Stockholm. Website: www.kaolin.se. Tlf +46 8 644 46 00.

→17.09.14. *Place to be lost*. Gitte Jungersen. blås&knåda, Hornsgatan 50, S-118 21 Stockholm. Website: www.blasknada.se. Tlf +46 8 64 27 767.

Uppsala Ekeby

Uppsala Konstmuseum, Drottning Christinas väg 1E, S-752 37 Uppsala. Website: www.uppsala.se/konstmuseum.

→14.09.14 *Mari Simmulson (1911-2000)*. En färgstark konstnär i industrin. Uppsala Konstmuseum.

Mari Simmulson var född i S:t Petersburg av estniska föräldrar. Hon fick sin konstnärliga utbildning i keramik i Tallinn, senare i skulptur i München, Hon flydde undan både den ryska revolutionen och andra världskriget. I krigets slutskede tog hon sig i en fiskebåt från Tallinn till Sverige. 1945 anställdes hon av Wilhelm Kåge vid Gustavsberg, där hon var verksam fram till 1949. Hon flyttade till Uppsala med sin familj och kom till

Upsala-Ekeby där hon var verksam mellan åren 1949-1972, först med Vicke Lindstrand som konstnärlig ledare. Mari Simmulson var en färgstark personlighet och konstnärlig profil vid fabriken under drygt två decennier. Produktiv som få, hann hon formge ett stort antal prydadsfigurer och bruksföremål.

I utställningen ges exempel på tidiga friskulpturer och stengodsfigurer från Gustavsberg samt de populära kvinnofigurerna från främmande länder, typiska för 1950-talet och Upsala-Ekeby. Sedda med dagens ögon kan de provocera, för Mari Simmulson däremot representerar de självständiga, starka kvinnor, vackra och med stolt hållning.

Mari Simmulson var bl.a inspirerad av rysk ornamentik och folklore, något man kan se på dekormålade fat, skålar, vaser och vägglattor. Hennes fantasifulla bildvärld kan ha sitt ursprung i den baltiska miljö hon växte upp i. Det återkommande favoritmotivet på faten och vägglattorna var stiliserade kvinnoansikten med stora mandelformade ögon i djärva färgställningar, liksom fåglar och färgsprakande blommor, rosor och tulpaner. Hon tog intryck av modernismen och den samtida konsten, motiven är drömska och poetiska och för tankarna till Marc Chagall, ibland påminner de om Picasso i uppbrutna former med tydliga konturlinjer.

I bruksvarorna, som i de populära serierna Mars och Maj samt i den rödsvarta, strama Tokyo har Mari Simmulson arbetat med en oregelbunden lansettform för att ge struktur och karaktär till godset. Dessa formelement återkommer också i andra serier. Hon inspirerades av naturens stora variationsrikedom, från dekorativa bladformer och blomsterslingor till katter, hästar och andra djur.

När Mari Simmulson lämnade Upsala-Ekeby som den sista konstnären 1972, fortsatte hon att arbeta en period för Deco i Helsingborg. Under Ekebytiden gjorde hon även inbrott för Gefle och Karlskrona porslinsfabriker. Mari Simmulson deltog i ett flertal utställningar, bl.a. Triennalen i Milano 1951 och 1960. Hon är representerad på ett flertal museer, Nationalmuseum, Victoria and Albert Museum i London, museerna i Tallinn, Faenza i Italien och Uppsala Konstmuseum.

28.03.14→ *Upsala-Ekeby*. Form i fokus. Uppsala Konstmuseum. Uppsala Konstmuseum presenterar sin Upsala-Ekebysamling i en ny permanent utställning som huvudsakligen tar fokus på föremål i serieproduktion under koncernens storhetsperiod vid mitten av 1900-talet. Både välkända men också unika föremål tar plats i utställningen. Det utställda materialet visar på betydelsen av det nära samarbetet mellan formgivarna och hur de inspirerades varandra. Många skickliga drejares och hantverkares uppgift var att överföra formgivarnas idéer och önskningar till vackert, funktionellt och marknadsanpassat konstgods och konstnärligt formgivna bruksföremål.

Men företaget har en historia som börjar långt innan. Från den första tillverkningen av kakel och tegel år 1886 och det tidiga osjälvständiga kopierandet av utländska förlagor, till konstnärernas och formgivarnas entré i industrin under 1920-talet. Upsala-Ekeby deltog på mässor och utställningar runt om i världen och ett stort intresse för produkterna väcktes. Föremålen sålde bra, kunderna formligen slet dem ur händerna på försäljarna.

Framgångsåren i mitten av seklet var omfattande men mot slutet av 1960-talet påbörjades en nedmontering av Upsala-Ekeby som ledde till en slutlig upplösning 1978 – nästan hundra år av upp-ländsk form- och industrihistoria med uppgång, framgång och nedgång. I den årsvisa sammanställningen på väggen intill kan man läsa om viktiga milstolpar i företagens historia bl a om utvecklingen till en storkoncern med ett flertal fabriker och flera tusen anställda.

Femtioalet var framför allt de kvinnliga formgivarnas decennium och Ingrid Atterberg, Hjärdis Oldfors och Mari Simmulson de starkt lysande stjärnorna. Fokus i utställningen har även lagts på formgivarna Anna-Lisa Thomson, verksam från 20-talet fram till sin bortgång 1952, Vicke Lindstrand, konstnärlig ledare 1942-1950 och Sven-Erik Skawonius, en av förgrundsgestalterna vid Upsala-Ekeby. Därutöver Taisto Kaasinen, den finske formgivarens gästspel i Uppsala under åren 1953-1961 och Berit Ternell, verksam från slutet av 1950-talet vid såväl Gefle Porslinsfabrik som Upsala-Ekeby.

Finland

Helsinki

10.10.14-11.01.15 *Ceramics & Space*. Finnish Ceramic Art Exhibition. Design Museum, Högbergsgatan 23, 00120 Helsingki. Website: www.designmuseum.fi. Design Museum will present a completely new overview of contemporary Finnish ceramics. The Finnish Association of Designers Ornamo will stage *Ceramics & Space*, the first exhibition of contemporary Finnish ceramics in association with Design Museum and the Association of Finnish Sculptors.

This high-standard exhibition selected by a jury of experts has inspired professionals in the field to offer their best work. The theme of *Ceramics & Space* is expressed in poetic works as art, sculpture, installations and studies of form and material. Many of the works address the history of ceramics and its forms of representation at the present time. The works also take up subjects of a socio-political nature, with the material serving as a mirror on society and an ironic statement on the setting in which we live. What motifs are valuable enough for decorating plates or pots? The works of the exhibition display both pure beauty and grotesque humour, and they provide an opportunity for contemplation and questioning.

Ceramics is an important material of contemporary art with time-honoured traditions. The exhibition will give viewers a look at the opportunities of different ways of working with ceramics. It can be shaped, cast, broken, illustrated, built and combined with new media. The exhibition will also present the present state of ceramic art in Finland, from solid craftsmanship and command of the material to work of a less restricted nature in which everything is possible. It will address the traditions of ceramic art, awareness of these traditions and separation from them.

The exhibition will feature the following artists:

Erna Aaltonen, Arni Aromaa, Christine Candolin, Priska Falin, Camilla Groth, Merja Haapala, Risto Hämäläinen, Emma Helle, Åsa Hellman, Markku Hirvelä, Kerttu Horila, Fujiwo Ishimoto, Sakari Kannosto, Kirsi Kivivirta, working group Natha-

lie Lahdenmäki and Naoto Niidome, working group Olli Larjo and Lasse Wallenius, Tuula Lehtinen, Matias Liimatainen, Riikka Mäkikoskela, Jarmo Mäkilä, Tiia Matikainen, Saana Murtti, Maritta Nurmi, Soile Paasonen, Pekka Paikkari, Laura Pehkonen, Pauliina Pöllänen, Merja Ranki, Päivi Rintaniemi, Kristina Riska, Riitta Rönkkö, Sami Ruotsalainen, Johanna Rytkölä, Anneli Sainio, Caroline Slotte, Tuuli Somma, Kirsti Taiviola, Riitta Talonpoika, Veera Tamminen, Tiina Vainio, Jyrki Valkola, Iina Vuorivirta and Karin Widnäs.

England

Bath

Beaux Arts Bath, 12-13 York Street, Bath BA1 1NG. Website: www.beauxartsbath.co.uk. See website for udstillingsinformation.

Carlisle

→14.09.14 *Richard Slee*. Work and Play. Tullie House Gallery and Museum, Castle Street, Carlisle, Cumbria CA3 8TP. Website: www.tulliehouse.co.uk.

As one of Britain's most important contemporary ceramic artists, Carlisle born Richard Slee challenges conventional notions of ceramic art. The playful objects he produces are inspired by familiar objects in our daily lives and celebrate a love for the 'great indoors'.

Derby

→27.09.14 *The Finest of Dining*. ... From 1750 to 2013 and Beyond.... An Exhibition Showcasing Some Of The Finest Tableware Ever Made In Derby. The Royal Crown Derby Porcelain Company Ltd, 194 Osmaston Road, Derby DE23 8JZ. Website: www.royalcrownderby.co.uk.

The prestigious new exhibition at the Osmaston Road Factory site will feature some of the world's most exclusive ranges of fine bone china created for Royalty and aristocracy through the world – all of which were created by Royal Crown Derby's artisans. Emphasis will be placed on the people who were buying it, the food that was eaten off it and the social etiquette and customs of the day.

This fascinating look at the finest of dining will include: *An 18th century opulent table setting*. A pattern used on board the Titanic. Tableware made for British and International Royalty. A stunning tea service designed by Salvador Dali.

Services for British Royalty and the aristocracy, etc. Examples will include Queen Victoria, the Duke of Hamilton and Duke of Northumberland among many others. Later rich raised gold services will show the skill and lavish taste of the Victorian period. The pattern used on board the Titanic and a service designed by Salvador Dali will be on display. A special section will focus on Royal Crown Derby around the world with pieces made for King Saud of Saudi Arabia, King Hussain of Jordan and the President of Pakistan.

Royal Crown Derby at the movies. Another high-light of the exhibition will be a picture gallery exploring the use of Royal Crown Derby in films and television. Historical dramas, such

as Mr Selfridge and Downton Abbey, looking for authenticity choose the history and tradition of Derby.

Leeds

→02.11.14 *In Pursuit of the exquisite: Sèvres from Versailles to Harewood*. Harewood House Trust, Harewood House, Harewood, Leeds LS17 9LG. Website: <http://harewood.org>. The Sèvres factory opened in 1740, survived the turmoil of the French Revolution, and is still manufacturing porcelain today. At a certain moment in history their exquisite wares were among the most desirable and sought after objects in Europe, obsessively collected by aristocratic and royal patrons.

In the second half of the 18th century the story of Sèvres is entwined with that of some of their most famous and significant patrons, including the ill-fated King Louis XVI and Queen Marie Antoinette who amassed a considerable collection and, like the forebears, contributed hugely to the development and fortunes of Sèvres.

After their execution in 1793 their collection was sold and many of the finest pieces found their way to England. In a new wave of obsessive collecting the English aristocracy vied with one another to acquire the prized pieces of the French royal family. The Prince Regent (later King George IV) and Edward "Beau" Lascelles were two of the major collectors who acquired pieces which had once graced the Palace of Versailles from the sale rooms of revolutionary Paris.

The delicate and fragile objects shown in this exhibition survived the downfall of their original owners, the tumult of the revolution, and transportation from Versailles to Harewood. These exquisite items have played a part in and been the mute witnesses of an extraordinarily dramatic history.

London

→25.09.14 Bernhard Dejonghe & Anthony Benjamin. Erskine, Hall & Coe, 15 Royal Arcade, 28 Old Bond Street, London W1S 4SP. Website: www.erskinehallcoe.com.

18.09.14-05.04.15 *Ming – 50 years that changed China*. Katalog. British Museum, Great Russell Street, London WC1B 3DG. Website: www.britishmuseum.org. Between AD 1400 and 1450, China was a global superpower run by one family – the Ming dynasty – who established Beijing as the capital and built the Forbidden City. During this period, Ming China was thoroughly connected with the outside world. Chinese artists absorbed many fascinating influences, and created some of the most beautiful objects and paintings ever made.

The exhibition will feature a range of these spectacular objects – including exquisite porcelain, gold, jewellery, furniture, paintings, sculptures and textiles – from museums across China and the rest of the world. Many of them have only very recently been discovered and have never been seen outside China.

15.10.14-15.11.14 *Alison Britton*. New ceramics that explore the duality of disjunction and flow. Marsden Woo Gallery, 23 Charlotte Road, Shoreditch, London EC2A 3PB. Website: www.marsdenwoo.com.

16.10.14-15.11.14 *Peter Beard*. Ceramic sculpture. Contemporary Ceramics Centre, Great Russell Street 63, Bloomsbury, London WC1B 3BF. Website: www.studiopottery.co.uk.

Peter Beard is an inventive maker who produces strong and simple forms, which have complex surfaces, which draw the eye. Each piece works as a whole, combining harmony of form and pattern. His influences are from nature and landscape and he is also inspired by ancient metal work and the art of ancient Egypt.

Peter Beard uses wax resist techniques, layering glaze with painted patterns in wax, which burns off during firing leaving behind complex surfaces. He is also working on a new range created by building up many thin layers of coloured clays and glazes, which are ground with diamond discs to reveal silky, marble-like patterns.

Margate

→08.02.15 *Edmund de Waal: Atmosphere*. Turner Contemporary, Rendezvous, Margate, Kent CT9 1HG. Website: www.turnercontemporary.org.

This new work, commissioned specially for the Sunley Gallery overlooking the North Sea, has been created in response to the changing landscape and clouds viewed from the gallery and the architecture of the space.

"...minimalist displays of coolly beautiful ceramic objects seductively straddle the old gap between art and craft. Modernism and ancient influences elegantly combine in art at once beautiful and thought-provoking." Jonathan Jones, The Guardian.

De Waal, who grew up in Canterbury, is renowned for his work in ceramics, in particular his large-scale installations of porcelain vessels, and is the author of the bestselling *The Hare with the Amber Eyes* (which won the 2010 Costa biography award).

Vessels are suspended in the gallery, to capturing the changing light. The experience is truly immersive. Come back time after time, to see the changing effects of light on the work over the seasons, lie back and relax in front of the work on our mats.

The piece is accompanied by Bauspiel, a plinth based work, and a new text installation spanning the entire corridor adjacent to the Sunley Gallery featuring quotes by Turner, Constable, Baudelaire and Ruskin.

"When thinking about the changing landscape of clouds, I remember Constable's beautiful letter about lying on his back and doing 'a great deal of skying'. There is no more extraordinary place to look at the sky than the Sunley Gallery at Turner Contemporary. Atmosphere is my attempt to make a response to this threshold between a building and the air

outside. Suspended in the space are nine vitrine holding 200 small celadon and grey porcelain vessels. I hope they will provoke some skying of their own." [Edmund de Waal].

Oxford

13.09.14-04.10.14 *Teabowls*. Form · Function · Expression. Oxford Ceramics Gallery, 29 Walton St, Oxford OX2 6AA. Website: www.oxfordceramics.com.

Inspired by the Japanese teabowl tradition, this major exhibition presents a remarkable variety of teabowls and small vessels by more than 60 international ceramic artists. These range from traditional pieces by legendary Japanese and British potters to contemporary vessels - functional and conceptual - by many of today's leading ceramists.

Opening with classic pieces by Shoji Hamada and Bernard Leach, the exhibition also includes dynamic new work by Ryoji Koie, Shozo Michikawa, Hans Vangso, Dylan Bowen and others. Quiet, contemplative vessels by Priscilla Mouritzen, Carina Ciscato, Akiko Hirai and Kaori Tatebayashi will also be on show, as well as exciting conceptual pieces by Wouter Dam, Piet Stockmans and Ikuko Iwamoto.

Ruthin

→20.09.14 *Looking*. Rafael Perez. Ruthin Craft Centre, Centre for Applied Arts, Park Road, Ruthin, Denbighshire, Wales LL15 1BB. Website:

www.ruthincraftcentre.org.uk.

St. Ives

13.09.14-12.10.14 *Shima Kara Shima E*. An exhibition of collaborative work by Ashley Howard and Risa Ohgi. Leach Pottery, Studio & Museum, Higher Stennack, St Ives, Cornwall TR26 2HE. Website:

www.leachpottery.com. As part of this year's St Ives September Festival, the Leach Pottery will bring together two contemporary potters for an exhibition of new work, which explores the ongoing creative dialogue between East and West, specifically England and Japan, and questions ideas of cultural integrity, identity, influence and the intermingling of both historic and present day cultures.

The joint project began when Ashley Howard became intrigued with the surface patterns of a Risa Ohgi stoneware dish on display at the 2011 International Society for Ceramic Art Education and Exchange exhibition. This prompted a series of conversations that led Howard and Ohgi to embark on series of collaborative works which emerged as *Shima Kara Shima E* (From Island to Island).

For the works in this exhibition, each took charge of the processes they felt most close to: Howard used the wheel to produce ceramic forms, always keeping in his mind Ohgi's approach to decorative mark making, and then Ohgi took over his work, and using slip trailing as her main technique covered their surfaces with leaf and flower motifs. Working around the theme of tea drinking and its associated utensils, Howard's ceramic forms are loosely inspired by historical industrial designs from Stoke-on-Trent, while Ohgi's surface decorations are informed by Japanese textile patterns.

The exhibition also includes a small selection of Howard and Ohgi's individual work which will better allow visitors to compare collaborative elements.

Sheffield

→05.10.14 *Made in China - an imperial Ming vase.*

Weston Park Museum, Western Bank, Sheffield, S10 2TP. Website: www.britishmuseum.org.

An empire the size of Europe. An economy at the heart of global trade. A distinctive artistic style. Discover how and why this iconic blue-and-white porcelain vase represents a crucial period in China's history.

In the early 15th century, China was the size of Europe, with a population approximately twice the size. A global super-power run by one family, the Ming dynasty's imperial courts led taste in arts and culture, and saw the creation and consolidation of many of the cultural, social and political themes that shaped the development of China.

Imperial blue-and-white porcelain reflected a courtly interest in other cultures and connections to an international network, which stretched across Asia to Africa, the Middle East and later Europe. Porcelain was produced primarily for everyday use, trade and diplomacy, and its manufacture at this time was strictly controlled to meet the highest standards.

Ming porcelain has long been prized by collectors in Britain and around the world. At just over 50 cm tall, this stunning blue-and-white vase with lotus decoration is the largest Ming imperial porcelain of its kind in the British Museum collection.

The vase will tour to four venues across the UK (Bristol Museum and Art Gallery + The Willis Museum), each of which will highlight connections with their own collections through a specially commissioned contemporary artistic response.

Stoke-on-Trent

→07.09.14 *Ceramic Empire: The Trade in Staffordshire Pottery.*

The Potteries Museum & Art Gallery, Bethesda Street, City Centre, Stoke-on-Trent ST1 3DW. Website: www.stokemuseums.org.uk. Marking the publication of MP Tristram Hunt's new book *Ten Cities that made an Empire*, this exhibition at The Potteries Museum & Art Gallery explores the supply and representation of the British Empire through Staffordshire pottery.

Uppingham

→20.09.14 *David Bowen.* Goldmark Gallery, 14

Orange Street, Uppingham, Rutland LE15 9SQ.

Website: www.goldmarkart.com.

Worcester

Bevere Gallery, Bevere Lane, Worcester, Worcestershire WR3 7RQ. See website: <http://beveregallery.com> for udstillinger.

York

YorkArtGallery, Exhibition Square, York YO1 7EW.

Website: www.yorkartgallery.org.uk. YorkArtGallery is undergoing a major redevelopment and will reopen in 2015.

We will increase the gallery's display space by 60 per cent by creating a new first-floor gallery in the space above the Main Gallery on the ground floor, developing an entirely new gallery above the existing South Gallery and expanding into the rooms next door to the gallery, formerly occupied by the City Archives.

The gallery will then have three exhibition galleries on the ground floor, capable of hosting major national and international exhibitions, and four on the first floor, two of which will showcase our internationally significant collection of British Studio Ceramics.

An additional new entrance to the gallery will be created at the back of the building, leading down from the new first floor gallery into a newly-opened up section of the Museum Gardens, which will be developed into a public green space for fun and outdoor learning.

Other developments will include a new expanded cafe, new lifts, new toilets, new shops, a new collection store and an improved Studio space for learning.

Centre of Ceramic Art (COCA). York Art Gallery now holds the world's most extensive and representative collection of British Studio Ceramics, thanks to the acquisition of collections from Dean Milner-White, WA Ismay and Henry Rothschild and the recent loan of Anthony Shaw's collection.

Highlights from the collection will be displayed in a new mezzanine gallery, which will reveal the gallery's beautiful Victorian architectural features for the first time since the 1950s. Works will also be displayed in a new Upper South Gallery (above the current South Gallery) which will make use of the height of the Victorian building. Combined this will add some 450 m² of high quality gallery space.

Together these two new galleries will become the Centre of Ceramic Art (CoCA), showcasing much more of the world class collections of more than 5,000 works which span from the early twentieth century right up to the present day. Our displays and special exhibitions will be supported by archives and visible open storage for much of the collections. CoCA will establish York as the place to study and enjoy ceramic art.

Tyskland

Amberg

→05.10.14 *Feines Steingut aus Sammlerschränken und die Steingutengabriken im Königreich Bayern*. Katalog. Stadtmuseum Amberg, Zeughausstraße 18, 92224 Amberg. Website: www.stadtmuseum-amberg.de. Feine Tafelgeschirre und Haushaltsgeschirre aus „Steingut“, einer im 18. Jahrhundert erfundenen Feinkeramik, waren über Jahrzehnte äußerst beliebt und befanden sich in den vornehmsten Häusern Europas. Josiah Wedgwood mit seiner Fabrik „Etruria“ in England war der berühmteste Hersteller dieser Edelkeramik.

In Steingut ließen sich die Modetrends des Rokoko, des Klassizismus, des Empire und des Biedermeier besonders schnell, qualitativ hochwertig und preisgünstig umsetzen. Gut erhaltene Objekte dieser Zeit sind heute äußerst rar und nur in wenigen Sammlungen öffentlich zugänglich, denn vieles befindet sich nach wie vor in Familienbesitz.

Das Amberger Stadtmuseum zeigt etwa 700 Glanzstücke europäischen Steinguts aus 3 großen Privatsammlungen. An thematisch gestalteten Vitrinen kann der Besucher vorbeiwandern und die vielfältige Pracht der Tafelgeschirre des Adels und des wohlhabenden Bürgertums betrachten. Von manchen Stücken kennen wir sogar noch die Vorbesitzer, etwa die bayerische Königsfamilie, die Markgrafen von Baden, die Barone Nothaft oder Graf Stauffenberg.

Ein weiterer Schwerpunkt dieser ungewöhnlichen Sonderausstellung ist ein erstmaliger Gesamtüberblick über die 25 Steingutfabriken im Königreich Bayern, die von 1806 bis 1918 feine Tafel- und Haushaltsgeschirre hergestellt haben.

Bamberg

→23.11.14 *Was bin ich? Berufe in Porzellan*. Sammlung Ludwig. Obere Brücke 1, D- 96047 Bamberg. Website: <http://museum.bamberg.de/sammlung-ludwig-bamberg>. Die Sonderausstellung „Was bin ich? Berufe in Porzellan“ präsentiert Tischdekorationen für Festtafeln – dafür gab die Aristokratie im 18. Jahrhundert ein Vermögen aus. Mit Porzellanfiguren holte man sich ganze Miniaturwelten auf die Desserttafel.

Eine beliebte Themenwelt war das Leben der einfachen Menschen. Bauern und Handwerker, Musiker und Tänzer, fahrende Händler und Jahrmarktsfiguren bereicherten mit ihrer pittoresken, oft unbürgerlichen Erscheinung die Vielfalt der Tischdekoration. Die ganze merkwürdige, fremde Welt des Volkes wurde in Porzellan ausgeformt, um der höfischen Gesellschaft reichlich unterhaltsamen Gesprächsstoff zu liefern.

Die Ständegesellschaft vom Hof über Bürger zu Bauern spiegelt sich hier wider. Wer kam dabei gut weg, wer nicht? Wer wurde satirisch aufs Korn genommen und wer durfte als würdiger Vertreter seinen Berufsstand repräsentieren? Wo verbergen sich gar verkleidete Adelige unter dem Kostüm des schlichten Landmannes? Ein Blick in die Welt des Porzellans verrät viel über die Kultur des 18. Jahrhunderts.

Berlin

Bröhan-Museum, Schloßstraße 1a, D-14059 Berlin (am Schloß Charlottenburg), Website: www.broehan-museum.de.

Keramik-Museum Berlin, Schustehrusstraße 13, D-10585 Berlin-Charlottenburg. Website: www.keramik-museum-berlin.de.

Galerie Theis, Schustehrusstraße 15, 10585 Berlin-Charlottenburg. Website: www.galerietheis.de.

KPM Königliche Porzellan-Manufaktur Berlin GmbH, Wegelystraße 1, D-10623 Berlin. Website: www.kpm-berlin.com.

→28.09.14 *Kunst Form Ton*. Schloss Köpenick, Schloßinsel 1, D-12557 Berlin. Website: www.smb.museum. Seit 2009 veranstaltet das Kunstgewerbemuseum an seinem zweiten Standort im Schloss Köpenick in regelmäßigen Abständen Ausstellungen zeitgenössischen Kunsthandwerks. Die Reihe wird in diesem Sommer mit einer Präsentation von Arbeiten der international renommierten Keramiker Judith Püschel, Antje Scharfe und Karl Fulle fortgesetzt. Die drei Künstler verbindet neben ihrer Ausbildung an der Hochschule für industrielle Formgestaltung, der heutigen Kunsthochschule, Burg Giebichenstein in Halle (Saale) ein besonders phantasievoller und experimentierfreudiger, die Grenzen zwischen Funktion, Ornament und Abbild auslotender Umgang mit dem irdenen Material und den vielfältigen Möglichkeiten seiner Oberflächengestaltung.

Außer einer Reihe früher Werke aus dem Sammlungsbestand des Kunstgewerbemuseums und einigen bedeutenden Leihgaben der Stiftung Stadtmuseum Berlin werden vor allem auch zahlreiche jüngere Arbeiten aus Privatbesitz gezeigt, so dass die prägenden künstlerischen Entwicklungen im Schaffen der drei beteiligten Künstler über einen Zeitraum von mehr als drei Jahrzehnten erkennbar werden. Gebaute Gefäße und gegenständliche Bildwerke, geometrische Körper und natürliche Formen, unterschiedliche Brenntechniken und vierteilige Montagen - die Ausstellung erschließt ein weites Spektrum kunsthandwerklicher Gestaltung.

In Schloss Köpenick erscheinen die ausgewählten Werke in einem besonderen Spannungsverhältnis zu jenen Zeugnissen keramischer Künste von der Renaissance bis zum Rokoko, die sich hier in der ständigen Ausstellung des Kunstgewerbemuseums befinden.

→26.01.15 *Mesokosmos Keramik und Ikebana*. Das Gefäß in der japanischen Kunst des Blumenarrangierens. Keramik-Museum Berlin. Zwei alte Kunstformen vereinen und ergänzen sich; das Ineinanderwirken von gestalteter, lebendiger Natur und gebrannter Erde. Die vor tausenden von Jahren entstandene Töpferei hat sich zu einer eigenständigen Kunstform entwickelt und gibt dem Ikebana, deren Anfänge man im 6. Jahrhundert wähnt, in seiner Vielfalt eine erdbezogene Basis.

Gezeigt werden über einhundert traditionelle fernöstliche und moderne keramische Gefäße und Gefäßobjekte, nutzbar für Ikebana-Arrangements. Die Exponate stammen sowohl aus der museumseigenen Sammlung als auch von privaten Leihgebern.

An jedem Wochenende, bis einschließlich 26. Januar 2015, werden jeweils fachkundig gestaltete frische Blumenarrangements nach verschiedenen Schulen und Strömungen des Ikebana zu sehen sein und somit inspirierende Einblicke in die Vielfalt dieser Kunst geben.

In einem weiteren Raum des Museums werden vier zeitgenössische Keramik-Künstlerinnen vorgestellt, die sich auf die Produktion von Ikebana-Gefäßen spezialisiert haben: Gisela Jost, Mag Lutz, Els Schnabel und Sabine Turpeinen.

→05.05.15 *Garantiert Stubenrein!* Keramische Tierplastik im 20. Jahrhundert. Keramik-Museum Berlin. Entzückend, angsteinflößend oder exotisch kommen sie unter anderem daher: Tierfiguren in vielfältiger Form, mal ganz naturalistisch, mal abstrakt.

Viele Bildhauer des 20. Jahrhunderts widmeten sich auch der keramischen Gestaltung von Tieren als Zierde für das Heim. August Gaul und Max Laeuger, Gerhard Marcks, Emil Pottner, Renée Sintenis, Hedwig Bollhagen und Jakob Bohleber sind nur einige Künstlerpersönlichkeiten, in deren Oeuvre keramische Tierplastik zu finden ist.

Geschöpft aus dem reichhaltigen Fundus des Keramik-Museums Berlin und ergänzt durch besondere Leihgaben von Mitgliedern seines Fördervereins werden die Ausstellungsräume im denkmalgeschützten Teil des Hauses „liebgewonnenen Haustieren“ eine vorübergehende Heimstatt bieten, um von großen und kleinen Museumsbesuchern kritisch beäugt zu werden.

Bielefeld

14.09.14-18.01.2015 *Wie es uns gefällt*. Kostbarkeiten aus der Sammlung Rudolf-August Oetker im Museum Huelsmann, Ravensberger Park 3, D-33607 Bielefeld. Bogudgivelse. Website: www.museumhuelsmann.de. Das Jubiläumsprojekt »Bielefeld sammelt – wir zeigen's euch« will die großen Konstanten der Kunstpflege in einer der wichtigsten Industrieregionen Deutschlands von den bürgerlichen Traditionen bis zu den innovativen Formen unserer Zeit anschaulich werden lassen. Die Sammlung Oetker gastiert zu diesem Anlass mit exquisiten Stücken im Museum der Stiftung Huelsmann.

Die umfangreiche Sammlung des Bielefelder Unternehmers Rudolf-August Oetker ist eines der wenigen Beispiele der Geschichte privaten Sammelns in Deutschland während des 20. Jahrhunderts, das gleichermaßen universelle wie individuelle Maßstäbe setzte. Anhand der daraus ausgewählten Kostbarkeiten der Malerei des Barock und Rokoko und des europäischen Kunsthandwerks entsteht ein kulturgeschichtlich plastisches Bild dieser Zeit, aber auch eine Vorstellung vom repräsentierenden Charakter einer persönlich geprägten Ankaufstrategie.

Boizenburg

Erstes Deutsches Fliesenmuseum Boizenburg e.V., Reichenstrasse 4, D-19258 Boizenburg/Elbe. Website: www.jugendstilfliesen-museum.de.

Bremen

16.11.14→??? *Auguste Papendieck*. Töpferin. Focke-Museum, Bremer Landesmuseum für Kunst und Kulturgeschichte, Schwachhauser Heerstr. 240, D-28213 Bremen. Website: www.focke-museum.de. Die Bremer Töpfermeisterin gilt als eine Wegbereiterin der modernen Kunstkeramik. Mit ihren auf der Töpferscheibe freigedrehten und mit selbstentwickelten Glasuren bedeckten Gefäßen schuf sie Werke von großer ästhetischer Ausdruckskraft. Das Focke-Museum zeigt über 100 Werke aus eigenen Beständen sowie Leihgaben anderer Museen und bringt so die Leistung einer überragenden Keramikerin ihrer Zeit in Erinnerung.

Bürgel

13.09.14→ *Karl Jüttner*. Gefäß und Skulptur. Keramik-Museum Bürgel, Am Kirchplatz 2, D-07616 Bürgel. Website: www.keramik-museum-buergel.de.

Cismar

→26.10.14 *Klaus Fußmann Keramik | Manfred Besser Malerei*. Kloster Cismar, Bäderstraße 42, D-23743 Grömitz/Cismar. Seit 2007 bemalt der bekannte in Schleswig-Holstein und Berlin lebende Künstler Klaus Fußmann auch Gefäßkeramik. Mit dem Schwerpunkt auf neuere Arbeiten gibt das Museum einen Überblick unter dem gotischen Gewölbe im Kloster Cismar.

Dormagen

→28.08.14 *Rörstrand*. Das weiße Gold des Nordens - Jugendstilporzellan aus Schweden. Kreismuseum Zons, Schloßstraße 1, D-41541 Dormagen (Zons). Website: www.kreismuseumzons.de.

Dresden

01.10.14-22.02.15 *Phantastische Welten*. Malerei auf Meissener Porzellan und deutschen Fayencen von Adam Friedrich von Löwenfinck 1714-1754. Bogudgivelse. Staatlichen Kunstsammlungen Dresden, Porzellansammlung, Zwinger, Sophienstraße, D-1067 Dresden. Website: www.skd.museum. Aus Anlass des 300. Geburtstages Adam Friedrich von Löwenfincks zeigt die Porzellansammlung das Gesamtwerk des Künstlers. Die Ausstellung präsentiert die künstlerischen Errungenschaften Löwenfincks aus der Porzellansammlung und anderen prominenten Museen der Welt.

A.F. von Löwenfinck (1714-1754) war einer der bedeutendsten Keramikmaler des 18. Jahrhunderts. Er begann seine Karriere 1728 in der Porzellan-Manufaktur Meissen und verließ diese bereits 1736, um der Einschränkung seiner künstlerischen Entfaltung und den schwierigen Arbeitsbedingungen in den Malerstuben zu entfliehen. Sein abenteuerlicher Lebensweg führt ihn in verschiedene Fayence-Manufakturen. Aufgrund seiner außergewöhnlichen künstlerischen Fähigkeiten, aber auch durch Geschick und Skrupellosigkeit stieg Löwenfinck

schließlich vom einfachen Malergesellen in die Position eines Manufakturdirektors auf. Er schuf eine fantastische Welt bunt schillernder und märchenhafter Fabeltiere.

Duingen

Töpfermuseum Duingen, Töpferstrasse 8, D-31089 Duingen. Website: www.toepfermuseum-duingen.de.

→26.10.14 *Danijela Pivasevic-Tenner Keramik*.
Töpfermuseum Duingen.

09.11.14-25.01.15 *André von Martens Schwarzbrandkeramik*. Töpfermuseum Duingen. Von Martens Gefäße bestechen durch ihre klaren Linien, ihre geometrische Disziplin, ihre meditative Hoheit. Seine Objekte sind vor allem im schlichten Schwarz oder seltener in leuchtendem Weiß ausgeführt. Seine Schalen und Dosen variieren die Grundform des Diskus und entwickeln daraus eine feierliche Erhabenheit.

Die Oberfläche seiner keramischen Behältnisse sind mit feinen, auf den ersten Blick kaum wahrnehmbaren Ritzungen in Form von Rillen und Punktreihen versehen, die jene schon beschriebene schlichte Würde der Objekte durch ihre vornehme Zurückgenommenheit nur noch bestärkt.

Düsseldorf

Hetjens-Museum, Schulstrasse 4, D-40213 Düsseldorf. Website: www.duesseldorf.de/hetjens.

→21.09.14 *Taxile Doat – Meister des »Grand Feu*. Die Sammlung Gerda Vedder. Hetjens. Taxile Doats (1851-1938) Talent der technischen wie künstlerischen Gestaltung von Porzellan und Steinzeug ist heute vor allem Kennern des Jugendstils und des Art Déco bekannt. Doat gehörte als einer der ersten Studiokeramiker überhaupt zu den einflussreichsten Keramikünstlern seiner Zeit. Seine Rezepturen und Techniken des „Décor flambé“, der Kristall- und Lüsterglasuren sowie die ungewöhnliche Zusammenführung von Porzellan und Steinzeug dokumentierte er für die Nachwelt in der Publikation „Les Céramiques de Grand Feu“ im Jahr 1905.

Der in Albi (Midi-Pyrénées) geborene junge Doat entdeckte während seiner Anstellung im Amt für Post- und Telekommunikation in Limoges, der für Herstellung und Handel mit Porzellan und Emaille bekannten Stadt, seine Vorliebe für das Töpfern. Er nahm zunächst vor Ort Unterricht und wechselte dann zum Studium an die École des Beaux-Arts in Paris. 1877 wurde er von der Porzellan-manufaktur Sèvres als Künstler verpflichtet. Als ihm die Manufakturleitung ab 1895 die Eröffnung eines freien Ateliers mit einem eigenen Brennofen in der Rue de Brancas Nr. 47 in Sèvres gewährte, experimentierte er fortan auch mit Glasurtechniken aus Japan und China.

Seit der politischen Öffnung Japans in den 1870er Jahren wuchs das Interesse an den wirtschaftlichen wie kulturellen Besonderheiten des Landes. Dies wirkte sich künstlerisch aus – der Stil des Japonismus war geboren und floss überdeutlich auch in die Arbeiten Taxile Doats ein. Als Grundtyp seiner

Gefäßformen wählte er vor allem Kürbisformen nach ostasiatischen Vorbildern, wie beispielsweise die Kalebasse oder die Koloquinte (»Teufelsapfel«). Seine Experimente zur Kombination von hoch gebranntem Porzellan mit Steinzeug unter Verwendung von charakteristischen kleinen Medaillons in der Technik des „pâte sur pâte“ stießen bei seinen Zeitgenossen auf großen Beifall. Auch in der internationalen Schmuckszene genossen seine kleinformigen Gefäße, die miniaturartig aufgesetzte Dekormotive mit Darstellungen aus Antike und Renaissance im transparent anmutenden Kameen-Stil tragen, hohe Anerkennung.

Als der Glaskünstler und Unternehmer Louis C. Tiffany nach seinem Besuch der Weltausstellung von 1900 dem Sammler und international tätigen Kunsthändler Samuel Bing von den neuen keramischen Entdeckungen in Paris berichtete, beschlossen beide, ausgewählte Werke von Pierre-Adrien Dalpayrat, Ernst Chaplet, Auguste Delaherche, Jean Carriès, Taxile Doat und anderen Künstlern in Tiffany's Galerie in Manhattan zu zeigen. Unter den »Sang de boeuf«-Gefäßen und den matt glasierten Steinzeugen seiner Künstlerkollegen stachen die Exponate mit den feinen »pâte sur pâte«-Ornamenten Taxile Doats derart positiv hervor, dass er die Aufmerksamkeit des Verlegers und Kunstmäzens Edward Gardner Lewis (1869-1950) gewann. Lewis schätzte besonders das pädagogische Talent Doats und den offenen Umgang mit seinem Wissen, da viele Künstler ihre Rezepturen als »Arkanum« verheimlichten.

Er berief Taxile Doat 1909 zum Direktor der Keramikabteilung an die von ihm drei Jahre zuvor gegründete Kunstakademie von St. Louis (Missouri). Ziel des Verlegers war es, die künstlerische Kreativität, vor allem auch die von Frauen, unter Anleitung von Künstlern zu fördern. Doch schon sechs Jahre später musste Lewis Zahlungsunfähigkeit anmelden und das ambitionierte Unternehmen stoppen. Taxile Doat kehrte nach Frankreich zurück und führte hier seine Karriere fort.

Das raffiniert wie elegant gestaltete Kunsthandwerk der Jugendstilzeit gehört zu den besonderen Vorlieben der Sammlerin Gerda Vedder. In idealer Ergänzung zu Ihrem Mann Hugo Vedder, der Glasuren wie Gefäßformen Ostasiens bewunderte, und der bekannten Möbelkunst der Firma Vedder in Lüdinghausen, fand Gerda Vedder in den Werken Taxile Doats die ideale Symbiose der sie inspirierenden Umgebung. Die Taxile-Doat-Sammlung von Gerda Vedder wird erstmals öffentlich im Hetjens-Museum präsentiert.

Efteråret 2015 *Starker Tobak, galanter Genuss!*
Meissener Tabatieren aus Privatbesitz. Hetjens-Museum.

Eckernförde

Eckernförde Museum, Rathausmarkt 8, D-24340 Eckernförde. Website: www.museum-eckernfoerde.de.

Eichenzell

Museum Schloss Fasanerie, Schloss Fasanerie, D-36124 Eichenzell. Website: www.schloss-fasanerie.de.

Edenkoben

Sammlung Hinder|Reimers, Schloss Villa Ludwigshöhe, Villastraße, D-67480 Edenkoben. Website: www.keramik-sammlung.de. Besichtigung und Führung nach Vereinbarung.

Erfurt

→30.04.15 *Thüringer Porzellankunst und die Familie Bellermann*. Druckereimuseum und Schaudapot im Benary-Speicher im Sparkassen-Finanzzentrum Erfurt, Brühlerstraße 37, D-99084 Erfurt.

Frechen

Stiftung Keramion - Zentrum für moderne + historische Keramik, Bonnstrasse 12, D-50226 Frechen. Website: www.keramion.de.

→11.01.15 *Keramik, was sonst!* Über die Vielfalt ihrer künstlerischen Anwendungsmöglichkeiten. Keramion. Geschirr aus Keramik – das ist normal und alltäglich. Aber wer kennt schon die vielen verschiedenen Möglichkeiten, mit keramischen Materialien künstlerisch umzugehen? Die Sammlung des Keramion schlägt hierzu einen Bogen vom Kunsthandwerk zur freien Kunst, zeigt Gefäße mit und ohne Funktion, präsentiert figürliche Plastiken ebenso wie abstrakte.

21.09.14-11.01.15 *Guido Sengle*. Keramion. Katalog. Zeitlose Schönheit und Funktionalität verbinden sich in den Gefäßen von Guido Sengle in außergewöhnlicher Weise. Sengle (*1956 in Marburg) gründete 1983 sein eigenes Atelier. Seitdem entwickelt er gedrehte Gefäßkörper aus Porzellan- und Steinzeugmassen, die sich an kugelförmigen oder zylindrischen Formen orientieren. So entstehen durch die komplexe Anwendung klassischer Formgebungsprozesse Gefäße von großer Klarheit. Durch aufwändige Glasur- und Brennverfahren erlangen sie ihre spezifische Erscheinungsweise von zurückhaltender Farbigkeit und einer virtuos gehandhabten Craqueléetechnik.

Fulda

→13.07.14 *Gebrannte Erde aus Franken und Hessen*. Vonderau Museum, Jesuitenplatz 2, D-36037 Fulda. Website: www.kultur-fulda.de.

Fürstenberg

Das Museum im Schloss, [Porzellanmanufaktur Fürstenberg], Meinbrexener Straße 2, D-37699 Fürstenberg/Weser. Website: www.fuerstenberg-porzellan.com.

→05.10.14 *Exotik über dem Nierentisch – Wandmasken, Figuren, Gefäße*. Porzellanmanufaktur Fürstenberg. Kunst und Kitsch, Kult und Kultur der Fünfziger Jahre des letzten Jahrhunderts werden lebendig, wenn man die Gefäße, Figuren und Wandmasken von Goldscheider (wieder) sieht. Der Unternehmer Ernst Carstens, der seine 1946 neu gegründete Majolika-Manufaktur in Fredelsloh/Solling innerhalb von sechs Jahren zu einem der Marktführer für Feinsteinzeug gemacht hatte, erwarb die Lizenz und Mutterformen der Wiener Firma Goldscheider aus den 1920-er und 30-er Jahren für

die eigene Produktion. 1953 begann die Fertigung figürlicher Keramiken und Wandmasken unter dem Label Goldscheider - West Germany.

→02.11.14 *Flower Power*. Porzellan und Feinsteinzeug der frühen 1970'er von Fürstenberg, Carstens & Co. Porzellanmanufaktur Fürstenberg.

Knallige Farben und flippige Gestaltungen brachen um 1970 in den grauen Alltag ein. Auch Zier- und Gebrauchsporzellan und -keramik wurde nun bunt. Um die beliebten Pop-Farben auf Porzellan zu bannen, entwickelte die Porzellanmanufaktur Fürstenberg ganz neue keramische Glasuren. Dazu arbeitete Fürstenberg mit der Feinsteinzeug-Manufaktur Ernst Carstens im nahen Fredelsloh und anderen Keramikbetrieben zusammen. Die Ausstellung präsentiert die bunten Ergebnisse dieser Zusammenarbeit, erläutert die Technologie und ordnet das Design in die Pop-Kultur der Zeit ein.

Hamburg

Museum für Kunst und Gewerbe, Steintorplatz 1, D-20099 Hamburg. Tlf +49 40 428 54 53 53. Website: www.mkg-hamburg.de.

Hameln

Keramikgalerie Faita, Alte Markstrasse 45, D-31785 Hameln. Website: www.keramik-galerie-faita.de.

Heidelberg

Galerie Marianne Heller, Friedrich-Ebert-Anlage 2, Im Stadtgarten, D-69117 Heidelberg. Website: www.galerie-heller.de.

→21.09.14 *The Beauty of Materials*. Galerie Marianne Heller. Ceramics, glass, metal, lacquer and bamboo of Japanese artists Exhibition in cooperation with Yufuku Gallery, Tokio.

05.10.14-16.11.14 *Introducing Finland*. Galerie Marianne Heller. Erna Aaltonen, Åsa Hellman, Eliisa Isoniemi, Kirsi Kivivirta, Pekka Paikkari, Heikki Rahikainen, Kristina Riska, Johanna Rytkölä, Kim Simonsson, Caroline Slotte and Kati Tuominen-Niittylä.

30.11.14-11.01.15 *Figure & Abstraction*. Silvia Siemes – Michael Cleff. Galerie Marianne Heller.

Hohen Luckow

Deckelterrinen des 18. Jahrhunderts aus Fayence und Zinn. Die sammlung auf Gut Hohen Luckow. Gut Hohen Luckow, D-18239 Hohen Luckow. Website: www.guthohenluckow.de og www.terrinenammlung.de. Im Ulmer Salon des Herrenhauses ist eine einzigartige Sammlung von Terrinen, Écuellen à bouillon, Wöchnerinnen- und Würzbierschalen sowie Gemüseschüsseln und Deckeldosen aus dem 18. Jahrhundert zu entdecken. Die Gefäße entstanden in über 60 Manufakturen in 15 Ländern Europas und dokumentieren eindrucksvoll die Blütezeit der Fayenceherstellung.

Die zahlreichen Spitzenobjekte und Gebrauchsgeschirre aus

Fayence und Zinn gewähren einen repräsentativen Einblick in die prunkvolle Tafelkultur des Barock und Rokoko, die am Hof Ludwigs XIV. in Versailles ihren Ausgang nahm. Die vielseitige und künstlerisch hochstehende Sammlung in Hohen Luckow wird dem Besucher in modernen Vitrinen und einem historischen Sammlungsschrank gezeigt.

Übernachtungsgäste können bereits beim Frühstück, das im Ulmer Salon eingenommen wird, die herrlichen Gefäße in Ruhe betrachten.

Eine wissenschaftliche Dokumentation erweitert die Anschauung durch Wissenswertes über Entstehung, Nutzung und kulturgeschichtliche Hintergründe. Diese außergewöhnliche Sammlung im Ambiente des barocken Herrenhauses macht Hohen Luckow zusätzlich zu einem besonderen Reiseziel.

Hohenberg an der Eger

Porzellanikon Hohenberg, Deutsches Porzellanmuseum, Freundschaft 2, D-95691 Hohenberg/Eger. Tlf +49 9233 7722 01. Website: www.porzellanikon.org.

→14.09.14 *Die Porzellanfabrik Jaeger & Co. in Marktredwitz in der Zeit des Art Déco*. Katalog. Porzellanikon Hohenberg.

Im Jahr 1814 ließ sich Carolus Magnus Hutschenreuther in Hohenberg an der Eger nieder und gründete eine Porzellanfabrik. Anlässlich dieses 200jährigen Jubiläums zeigt das Porzellanikon in Hohenberg und Selb eine große Sonderausstellung. Im Zuge dieses Jubiläums werden in einer Kabinettausstellung auf etwa 250 m² Porzellane der 1897 in Marktredwitz gegründeten Porzellanfabrik Jaeger & Co. aus der Zeit des Art Déco präsentiert. Diese Fabrik gehörte viele Jahre zu den bekanntesten Porzellanherstellern in Bayern. Ihre qualitativ hochwertigen Porzellane wurden bereits auf der Weltausstellung in St. Louis im Jahr 1904 mit einer Goldmedaille ausgezeichnet.

→30.11.14 *Porzellan für die Welt*. 200 Jahre Porzellan der bayerischen Fabriken. Porzellanikon Selb und Hohenberg.

Hohenberg/Eger: In Nordostbayern befand und befindet sich seit mehr als hundert Jahren das Zentrum der deutschen Porzellanindustrie. 2014 jährt sich die Gründung der Porzellanfabrik Carolus Magnus Hutschenreuther in Hohenberg zum 200. Mal. Sie war der Anfang dieser beeindruckenden und erfolgreichen Geschichte. Das Porzellanikon zeigt eine Sonderausstellung, die die Bedeutung der bayerischen Porzellane für den nationalen und internationalen Handel heraushebt. Türkenbecher zum Trinken des exotischen Heißgetränkes Kaffee aus der ersten Hälfte des 19. Jahrhunderts u.a. für Persien oder die Türkei gefertigt, werden ebenso präsentiert wie Pfeifen aus Porzellan für das männliche Vergnügen des Rauchens, das insbesondere in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts salonfähig wurde. Wurden für den modebewussten Oberlippenbarträger à la Kaiser Wilhelm II. Barttassen angeboten, so konnten die Damen von Welt passende Accessoires, z.B. Toilettengarnituren mit Haardosen, Hutnadeln und dazugehörigen Hutnadelhaltern erwerben.

Besonderer Beliebtheit erfreuten sich Porzellane mit Sinsprüchen, Initialen, persönlichen Widmungen und Souvenir-

objekte. Praktische Produkte wie feuerfeste Koch- und Backgeschirre fanden ab der Jahrhundertwende ihre Abnehmer. Nicht nur auf den gedeckten Tafeln findet sich bayerisches Porzellan, auch in Hotels und Gourmet-Tempeln, in der Bahn, auf hoher See und in der Luft kam es zum Einsatz. Während seine Hoheit, der bayerische Kronprinz Rupprecht von Bayern, von Hutschenreuther-Porzellan aus Selb seinen Kaffee trank, lieferte die Firma Heinrich aus Selb die Geschirre für das Luftschiff Graf Zeppelin und die Tischausstattungen u.a. für die Päpste Pius XII, Johannes XXIII und Paul VI an den Vatikan. Nicht fehlen dürfen in der Ausstellung natürlich die kunstvoll gefertigten Zierartikel und Figuren, die die Herzen der Porzellanliebhaber schon immer höher schlagen ließen und lassen.

Seien es Vasen der Porzellanfabrik Rosenthal aus Selb, die bereits auf der Weltausstellung 1900 in Paris prämiert wurden, Patriotisches, wie ein Jubiläumsteller von Carl Schumann in Arzberg aus dem Jahr 1913, entstanden anlässlich des 25. Regierungsjubiläums von Kaiser Wilhelm II., ein seltenes Schreibzeug aus der Königl. Priv. Porzellanfabrik Tettau, eine brauchbare Zierde für jeden Schreibtisch oder die asymmetrischen Vasen aus Küps, die aus den 50er Jahren nicht wegzudenken sind.

Während in den 1920er Jahren noch Tanzfiguren wie Josephine Baker für Furore sorgten, eroberten in der Nachkriegszeit insbesondere die naturalistischen Tierplastiken, z.B. von Gunther Granget, den Markt. Eine solche Plastik, die Pfeifschwäne, hergestellt bei Goebel in Rödental, erhielt 1982 das schwedische Königspaar Silvia und Carl XVI. Gustav anlässlich eines Besuches der Stadt Coburg.

Selb: In Selb sind es drei Bereiche, die auf unterschiedliche Weise die Zeit ab 1989 beleuchten sollen: „Best of Design – 25 Jahre, 50 Highlights“ eine unabhängige Jury wird aus dem Porzellanschaffen der bayerischen Industrie zwischen 1989 und 2014 die Schöpfungen auswählen, die durch Gestaltung und Gebrauchsnutzen Maßstäbe gesetzt haben, Innovation und Kreativität der Branche vor Augen führen. Und dies wird seinen Platz an besonderem Ort haben, nämlich im Umfeld der Ausstellungsarchitektur eines Marcello Morandini, die dieser für solche Zwecke extra konzipiert hatte und dank der Großausstellung 2010 realisiert werden konnte.

„Trends und Tendenzen – Der Konsument und seine Lebenswelten“ – Die wirtschaftlichen Veränderungen in der Porzellanindustrie sind nicht abzukoppeln von der Lebensrealität der Konsumenten und dem geschmacklichen Wandel wie der Lebensauffassung, die die unterschiedlichen Käufergruppen charakterisieren. Inszenierungen und Videoinstallationen geben eine Einblick in die Gebrauchswelten des Porzellans, national und international, laden ein zum Sehen, Staunen und Verweilen und ebenso zum Sich-Wieder-Finden.

„Porzellan für die Welt – bayerisches Porzellan im 21. Jahrhundert“ – und das sind die Themen: Kunstfertigkeit und Eleganz in Form und Farbe, schlichte Schönheit und Opulenz, Designinnovation und Funktionalität, Ökologie und Wirtschaftlichkeit, Inklusion und interkulturelle Kompetenz! So inspirierend die Themen, so kreativ soll und wird die Szenographie dieses Teiles sein, Spektakulär unspektakulär

setzt sie die Porzellane, die heute und morgen uns erfreuen oder auch uns zu Nutzen sein wollen, ins Rampenlicht.

27.09.14-11.01.15 *175 Jahre Porzellanmanufaktur Herend*. Ungarn. Porzellanikon Hohenberg. 1839, vor 175 Jahren, übernahm Mór Fischer die Steingutfabrik in Herend und machte sie zu einer der bedeutendsten Porzellanmanufakturen Europas. Er legte den Grundstein für die bis heute erfolgreiche Geschichte der Porzellane aus Herend. Die Ausstellung zeigt anhand von ca. 200 Objekten die schönsten und wichtigsten Dekore ihrer Geschichte.

Könige, Herrscher und Prominente weltweit speisten und speisen von Porzellan aus Herend. Queen Victoria z. B. war auf der ersten Weltausstellung 1851 in London so begeistert von einem Herender Service mit einem farbenprächtigen Dekor mit Schmetterlingen und Blütenzweigen, dass sie kurzerhand das gesamte Service bestellte. Ihr zu Ehren erhielt der Dekor ihren Namen. Noch heute gehört er zu den beliebtesten der Porzellan-Manufaktur Herend.

Neben historischen Porzellanen aus dem Herend Porzellan Museum zeigt die Ausstellung auch die modernen Interpretationen der bedeutendsten klassischen Dekore. Daneben werden Figuren und Pretiosen verschiedener Art zu sehen sein.

Höchstädt

Museum Deutscher Fayencen, Herzogin-Anna-Strasse 52, D- 89420 Höchstädt/ Donau. Website: www.schloss-hoechstaedt.de. [åbent April-september].

Höhr-Grenzhausen

26.09.14-01.03.15 *Keramik Europas*. 13. Westerwaldpreis 2014. Keramikmuseum Westerwald, Lindenstraße 13, D-56203 Höhr-Grenzhausen. Website: www.keramikmuseum.de. Offizielle Vergabe der 5 Preise in den ausgeschriebenen Sparten Salz / Design / Gefäß / Freie Arbeiten sowie des Förderpreises in der Altersgruppe bis maximal 35 Jahre und der 7 persönlichen Belobigungen der Juroren/Jurorinnen zu sehen.

→19.10.14 *Sommergåste*. Koreanische Keramik made in Germany. Kasino, Kasinostraße 7, D-56203 Höhr-Grenzhausen. Website: www.kultur-kasino.de.

Johannesberg

12.10.14-02.11.14 *Margaret Curtis & Eddie Curtis*. Galerie Metzger, Hauptstraße 18, D-63867 Johannesberg. Website: www.galerie-metzger.de.

Karlsruhe

Museum in der Majolika, Ahaweg 6, D-76131 Karlsruhe. Website: www.landesmuseum.de.

→05.10.14 *Max Laeuger*. Gesamt. Kunst. Werk. Badisches Landesmuseum, Schloss, D-76131 Karlsruhe. Anlässlich seines 150. Geburtstags am 30.09.2014 zeigt das Badische Landesmuseum eine Ausstellung des Gesamtwerkes Max Laeugers. Er gilt als der bedeutendste badische Universal-künstler des 20. Jahrhunderts. Sein Werk umfasst Keramik,

Grafik, Gårten, Architektur, Möbel und Glasfenster, aber auch Stickereien, Tapeten und Linoleumböden.

Keramik bildet den Schwerpunkt in Laeugers Werk. Die Gefåße und Baukeramiken der Prof. Laeuger'schen Kunst-Töpfereien Kandern (1897-1914) zåhlen zu den bedeutendsten Leistungen der europäischen Jugendstilkeramik. Mit seinen Fliesenbildern, Reliefs und Plastiken der eigenen Karlsruher Werkstatt aus den 1920er bis in die 1940er Jahre überwand der weltberühmte Keramiker erstmals in der modernen deutschen Keramik vollständig die Grenze zur Plastik und Malerei. Laeuger gilt als der Altmeister der deutschen Kunstkeramik und zugleich als ihr Erneuerer.

Auch als Grafiker, Architekt und Gartenarchitekt setzte Laeuger Maßstäbe. Seine Plakate zåhlen zu den ersten des deutschen Jugendstils. Mit seinen architektonischen Gårten setzte sich Laeuger an die Spitze der modernen Gartengestaltung in Deutschland. Stellvertretend dafür steht die Gõnner-Anlage in Baden-Baden, der besterhaltene öffentliche Jugendstil-Garten in Deutschland.

Laeugers künstlerischer Ansatz war völkerverbindend. Durch den Besuch der Académie Julian in Paris, durch die Übernahme von Aufträgen in Belfort und Paris, aber auch in Basel, Baden, Meggen, Seewis und Weggis in der Schweiz half Laeuger entscheidend mit, die Gebiete rechts und links des Rheins zu einem zusammengehörigen Kulturraum zu verbinden. Für ihn gab es keine nationale Kunst. Er war davon überzeugt, dass die Kunst weltweit åhnlichen Prinzipien gehorcht. Vor allem aber in der persischen Kultur sah er sein Ideal eines materialgerechten Umgangs mit Keramik verwirklicht.

Mit ca. 350 Exponaten beleuchtet die Ausstellung alle Facetten des Werkes von Max Laeuger. Sie zeigt aber auch, wie der sensible Künstler Keramik, Grafik, Architektur etc. aufeinander abstimmte und auf diese Weise ein Gesamtkunstwerk von seltener Harmonie und künstlerischer Durchdringung schuf.

Kellinghusen

Museum Kellinghusen, Hauptstraße 18, D-25548 Kellinghusen.

Köln

Museum für angewandte Kunst Köln, An der Rechtschule, D-50667 Köln. Website: www.museenkoeln.de.

Langerwehe

03.10.14-16.11.14 *„Die Schönheit der einfachen Dinge“*. Töpfereimuseum Langerwehe, Pastoratsweg 1, D-52379 Langerwehe. Website: www.toepfereimuseum.de. Chawan und andere Keramik begegnen Textil. Keramiken von Sabine Steinbock und Harry Koll sowie einer Auswahl historischer Kelims aus ihrer Sammlung.

Landshut

Japanische Keramik – Sammlung Rudolf Strasser. Studioausstellung. Museen der Stadt Landshut, Stadtresidenz, Altstadt 79, D-84028 Landshut. Website: www.landshut.de/museen. Erstmals präsentieren die Museen der Stadt Landshut den bislang noch nicht gezeigten Werk-

bestand an japanischer Keramik des Münchner Sammlers Rudolf Strasser.

Japan – in keinem anderen Land der Welt genießt Keramik eine vergleichbare Wertschätzung. Rund 700.000 Interessenten besuchen allein den alljährlichen Frühjahrsmarkt in Arita, einem bedeutenden Porzellanzentrum auf der südlichsten Insel des Landes, Kyushu. Jedoch nicht nur der Keramik, sondern handwerklichen Erzeugnissen ganz allgemein wird im ›Land der aufgehenden Sonne‹ eine vergleichbare Anerkennung wie Werken der Bildenden Kunst entgegengebracht, wie dies auch im Westen bis zur Renaissance, dem ‐Zeitalter der Kunst‐ ganz selbstverständlich war. Aufgrund der Jahrhunderte langen, nahezu ungebrochenen Kontinuität von sechs alten Töpferregionen auf der Hauptinsel Honshu, der sogenannten Sechs Alten Öfen, verkörpert die traditionelle japanische Keramik heute weltweit ein handwerkliches Ideal, das stellvertretend für ein selbst bestimmtes, nicht-entfremdetes Dasein steht: Ein Leben nach eigenem Rhythmus und im Respekt vor den Kräften der Natur, die sich im Holzbrand entfalten.

Leverkusen

→31.08.14 *Keramische Räume*. Lucio Fontana, Norbert Prangenberg, Thomas Schütte, Rosemarie Trockel, Markus Karstieß. Katalog. Museum Morsbroich, Gustav-Heinemann-Strasse 80, D-51377 Leverkusen. Website: www.museum-morsbroich.de.

Ludwigsburg [ved Stuttgart]

Keramikmuseum des Württembergischen Landesmuseum, Schloss Ludwigsburg, Schlossstrasse 30, D-71634 Ludwigsburg. Website: www.schloss-ludwigsburg.de.

Schlossmanufaktur Ludwigsburg, Im Schloss, D-71634 Ludwigsburg. Website: <http://www.schlossmanufaktur-ludwigsburg.de>.

Mettlach

Keramikmuseum Mettlach, Alte Abtei, Saaruferstraße, D-66688 Mettlach. Website: www.keramikmuseum-mettlach.de.

Münster

→28.09.14 *‐Immer wieder das Gleiche tun‐* – Wiederholungen in keramischen Objekten. Kunsthaus Kannen, Alexianerweg 9, D-48163 Münster. Website: www.kunsthhaus-kannen.de.

Rastatt-Förch

Schloss Favorite, Am Schloss Favorite 5, D-76437 Rastatt-Förch. Website: www.schloss-favorite.de.

Slesvig

Schloss Gottorf, D-24837 Schleswig. Website: www.schloss-gottorf.de.

Selb-Plössberg

Porzellanikon Selb [Europäisches Industriemuseum für Porzellan, Europäisches Museum für Technische Keramik og Rosenthal Museum], Werner-Schürer-Platz 1, D-91800 Selb. Website: www.porzellanikon.org. Se Hohenberg/Eger.

Staufen

Keramikmuseum Staufen, Wettelbrunner Str. 3, D-79219 Staufen. Website: <http://www.landesmuseum.de>.

→30.11.14 *Mit Herz und Hand fürs Vaterland*. Propaganda-Keramik aus der Zeit des ersten Weltkriegs. Keramikmuseum Staufen. Im Sommer jährt sich der Ausbruch des Ersten Weltkriegs zum hundertsten Mal: ein Krieg, der als ‐Urkatastrophe des 20. Jahrhunderts‐ bezeichnet wurde und nicht nur die bestehende europäische Staatenordnung umwälzte, sondern auch die gesamte Erfahrungswelt des modernen Menschen veränderte.

Die Ausstellung ‐Mit Herz und Hand fürs Vaterland‐ widmet sich mit der Präsentation von Propaganda-Keramik aus der Zeit des Ersten Weltkriegs der zunehmenden Militarisierung des Alltags zwischen 1914 und 1918. Ob Kaiserbüste oder -bild, Kriegsspielzeug und Andenken an die Militärzeit – nationale und militärische Symbole dienten nicht nur der Kriegspropaganda sowie einer gezielten Vermarktung des Krieges, sondern zogen auch als Ausdruck für einen gesteigerten Patriotismus in viele private Haushalte ein.

Erinnerungsartikel in Form von Gedenkblättern, Münzen oder Sammeltassen mit heimatliebenden Sprüchen oder Durchhalteparolen wurden massenhaft produziert und verkauft. Fast alle deutschen Keramik- und Porzellanmanufakturen beteiligten sich an die Produktion, die auch wesentlich zur Mobilisierung des Inlandmarktes beitrugen. Gleichzeitig dienten diese Erinnerungsstücke als Bindeglied zwischen Front und Heimat und ihr Kauf wurde von der Bevölkerung als moralische Unterstützung der Soldaten verstanden.

17.10.14-30.11.14 *Lotte Reimers*. Keramikmuseum Staufen. Die schweren, frei aufgebauten Gefäße mit rissigen Kanten, Quetsch-Rillen und Kerbspuren und von differenzierter, erdiger Farbigkeit sind eine Institution in der deutschen Keramik. Seit 1965 arbeitet die Keramikerin mit Gesteinsmehlen und Rebaschen und entlockt diesen außergewöhnliche Farben. Ihre Formen weisen häufig naturnahen und kulthaften Charakter auf, der Assoziationen mit Afrika und Australien aufkommen lässt.

Thurnau

→31.08.14 *Der Ton macht die Musik*. Töpfermuseum Thurnau, Kirchplatz 12, D-95349 Thurnau. Bereits seit Jahrhunderten wird das Material Ton in ganz Europa dazu genutzt, neben Geschirr auch Klangobjekte und Musikinstrumente herzustellen. blieb dies für die meisten Töpfer auch nur ein Nebenerwerb, so ergibt sich bei sorgfältiger Recherche dennoch eine enorme Vielfalt an verschiedenen keramischen Klangobjekten. Ihre Ausformungen sind so verschieden wie die Methode der Klangerzeugung.

Velten

11.09.14-31.12.14 *Farbe*. Das Geheimnis der Glasuren. Ofen- und Keramikmuseum Velten, Wilhelmstraße 32, D-16727 Velten. Website: www.ofenmuseum-velten.de.

Weiden

→05.10.14 *Hans-Theo Baumann*. Von der Serie zum Unikat. Bogudgivelse. Internationale Keramik-Museum, Zweigmuseum der Neuen Sammlung, Luitpoldstraße 25, D-92637 Weiden. Website: www.die-neue-sammlung.de.

Seine Arbeiten haben Geschichte geschrieben. Als „Urgestein des deutschen Design“ wurde er einmal charakterisiert und zählt zu den Protagonisten, die nach dem Zweiten Weltkrieg das Wesen des „Made in Germany“ und der „Guten Form“ geprägt haben. Die Rede ist von Hans Theo Baumann, der – 1924 in Basel geboren – 1959 den Verband Deutscher Industrie-Designer (VDID) mitbegründete. Er arbeitete mit der Elite der deutschen Porzellanindustrie, aber auch mit dem Architekten Egon Eiermann, dessen Bauten für die junge Bundesrepublik Deutschland stehen.

Früh ging Baumann zu Philipp Rosenthal und – nach Indien und Japan. Mehr als ein halbes Jahrhundert lang prägten seine Arbeiten das deutsche Design, oft prämiert und in zahlreichen Ausstellungen präsentiert. Klare, zeitlose Formen, hohe Funktionalität und ein ganzheitlicher Ansatz charakterisieren sein breit gefächertes Werk. Zu Baumanns vielen erfolgreichen Produkten gehören auch seine Tafelservice und Porzellanobjekte, Kannen, Tassen und Teller, Leuchter und Vasen. Bereits 1954 verhalf ihm Philipp Rosenthal zu seinem Debüt als Porzellanentwerfer. Neben Rosenthal und Thomas beauftragten ihn Arzberg, Schönwald, Hutschenreuther und die KPM Berlin und andere Unternehmen im In- und Ausland.

Aber nicht nur das serielle Gestalten interessierte Baumann, sondern auch kunsthandwerkliche Kleinserien und Unikate. So entstanden für die Karlsruher Majolika und die japanische Porzellanmanufaktur Fukagawa ganz ungewöhnliche und heute überaus seltene Produkte.

Nach der Lehre zum Textiltechniker in der Schweiz und einem Studium an der Akademie der bildenden Künste in Dresden (1943-1946) studierte „Teddy“ Baumann in Basel Grafik und Innenarchitektur an der Gewerbeschule/Schule für Gestaltung. 1953 arbeitete er mit Egon Eiermann in Pforzheim, eröffnete 1955 sein eigenes Studio und gehörte 1959 zu den Mitbegründern des Verbandes Deutscher Industrie-Designer (VDID). Von 1954 bis in die 70er Jahre war Baumann als freier Mitarbeiter für Rosenthal tätig. 1969 erhielt er den Ruf an das National Institute of Design in Ahmedabad, Indien, und 1985 eine Professur an der Hochschule der Künste in Berlin.

Würtzburg

→26.10.14 *Sammlerglück*. Fayencen der Sammlung Wolf-D. Amelung. Mainfränkisches Museum, Festung Marienberg, Oberer Burgweg, D-97082 Würzburg. Website: <http://mainfraenkisches-museum.de>. Wolf-D. Amelung (1943-2012) aus Volkach war ein leidenschaftlicher Sammler und international anerkannter Kenner von Fayencen. Schon lange hatte er herausragende Exem-

plare seiner Fayencesammlung dem Mainfränkischen Museum als Dauerleihgabe zur Verfügung gestellt. Sie bildeten die Glanzstücke der bedeutenden Würzburger Fayencesammlung, die von August Stoehr, dem ersten Direktor des Museums, im Jahre 1913 begründet worden war.

Letztwillig hatte sich Wolf-D. Amelung großzügig entschlossen, seine bisherigen Dauerleihgaben sowie weitere Stücke aus seiner Privatsammlung den „Freunden Mainfränkischer Kunst und Geschichte e.V., Würzburg“ schenkungsweise zu überlassen und damit ganz in der Tradition des ehemaligen „Fränkischen Kunst- und Altertumsvereins“ die Sammlung des Mainfränkischen Museums glanzvoll zu bereichern.

Die Schenkung umfasst 34 Objekte, dazu vier Dauerleihgaben. Darunter befinden sich allein 14 Teile aus der berühmten Serie der Ansbacher „Grünen Familie“, außerdem Hausmalerkrüge von M. Schmid und Ignazius Hess, spektakuläre Bildplatten der Schrezheimer Manufaktur sowie weitere Spitzenstücke aus Künersberg, Bayreuth und Ludwigsburg und ein ungewöhnlich großer Faßreiter in Gestalt eines fröhlichen Bacchus. Mit der Sonderausstellung „Sammlerglück. Fayencen der Sammlung Wolf-D. Amelung“ wird der Öffentlichkeit dieser großzügige Akt bürgerlichen Mäzenatentums präsentiert.

Belgien

Bruxelles

Musées royaux d'Art et d'Histoire/Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 10 Jubelpark, B-1000 Bruxelles. Website: www.kmkg-mrah.be.

Puls Contemporary Ceramics, Edelknaapstraat 19 rue du Page (Châtelain), B-1050 Bruxelles. Website: www.pulsceramics.com.

13.09.14-15.10.14 *Monika Patuszynska & Michael Flynn*. Puls Contemporary Ceramics.

18.10.14-15.11.14 *Ashraf Hanna & Nicholas Lees*. Puls Contemporary Ceramics.

22.11.14-20.12.14 *Pippim Drysdale*. Puls Contemporary Ceramics.

Raeren

Töpfereimuseum Raeren, Burgstrasse 103, B-4730 Raeren. Website: www.toepfereimuseum.org.

Niederlandene

Delft

Galerie Terra Delft, Galerie voor hedendaagse keramiek, Nieuwstraat 7, NL-2611 HK Delft. Website: www.terra-delft.nl.

Deventer

Loes and Reinier Gallery, Korte Assenstraat 15, NL-7411 JP Deventer. Website: www.loes-reinier.com.

Leeuwarden

→31.05.15 *Op de thee/Time for Tea*. Museum Het Prinsenhof. Grote Kerkstraat 11, NL-8911 DZ Leeuwarden. Website: www.prinsessehof.nl.

The Prinsessehof National Museum of Ceramics in lays on a spread with the exhibition *Time For Tea*. The exhibition explores various tea cultures and includes nearly 1000 objects that reveal the diversity of ceramic objects used for serving and drinking tea. Complete tea sets, exquisite bowls and cups, unique teapots and beautiful tea caddies convey the history of tea in China, Japan, England and the Netherlands.

Tea cultures. Tea has a unique history. *Time For Tea* transports visitors through different countries, periods and tea cultures in China, Japan, and the Netherlands during the 17th and 18th centuries, England in the 18th and 19th centuries, and again in the Netherlands during the 20th and 21st centuries.

The journey begins in China, where tea drinking originated. Tea was initially regarded as a medicine and an entheogen, but a rich tradition surrounding social tea drinking soon arose. Buddhist monks introduced tea to Japan, eventually giving rise to the Japanese tea ceremony; even today, serving tea correctly in Japan is considered as something of an art. In the early 17th century, the Dutch East India Company brought tea and associated ceramic wares to the Netherlands. At first, the hot drink was a luxury beverage enjoyed by high society, but before long tea became a social event for people from all walks of life. Tea was enormously popular in Great Britain. Afternoon tea was – and still is – a great British tradition. Over the years, tea became interwoven with daily life: nowadays it is served and drunk everywhere, and the culture of tea shows no signs of abating. Chatting with friends over high tea, with trendy teahouses popping up everywhere and deliveries of fresh mint struggling to meet demand: tea is hot!

Ceramics. The exhibition *Time For Tea* includes an enormous diversity of ceramics made for serving and drinking tea. The museum's sizeable collection is complemented with objects loaned from other museums and private collections. From China, we have the austere pottery of the Chinese Buddhists and the famous blue-and-white porcelain used by the Ming Dynasty elite. The refined Japanese style is characterised by its simplicity. The Netherlands also has a grand and very varied range of tea wares, ranging from industrial to artisan, from bold design to the well-known 'boerenbont'.

Activities. The Prinsessehof National Museum of Ceramics has compiled a comprehensive and appealing programme of activities to accompany the exhibition *Time For Tea*. Adults can enjoy tea ceremonies, tastings and guided tours. There are also lectures about tea, tea culture and ceramics, opportunities to consult with antiques specialists, and a valuation day. During the holidays in autumn, at Christmas and at New Year, children can participate in creative workshops such as making and painting Chinese, Japanese, Dutch and English teacups. In short, there are plenty of activities for young and old during *Time For Tea*.

Rotterdam

→21.09.14 *Lucie Rie and Hans Coper*. Katalog. Museum Boijmans Van Beuningen, Museumpark 18-20, NL-3015 Rotterdam CX. Website: www.boijmans.nl.

Museum Boijmans Van Beuningen is exhibiting ceramics made by the potters Lucie Rie (1902-1995) and Hans Coper (1920-1981). The museum owns 37 pieces by Rie and 26 by Coper. In 1967 former curator Dorris Kuyken-Schneider invited these two potters to Rotterdam for the first time to give a combined presentation. Since then the work of both these artists has become part of many elite museum and private collections all over the world.

Lucie Rie and Hans Coper are considered to have been the most eminent British potters of the second half of the twentieth century. Yet neither was born in the United Kingdom. Both fled from the growing menace of the Nazi regime at the end of the nineteen-thirties. Lucie Rie was a fully qualified and accomplished ceramicist when she emigrated from Vienna to London in 1938. In 1939 Hans Coper was a young man of 19 when he fled Germany, where he was born. His career as a potter started in 1946 as an assistant to Lucie Rie. It was the start of close friendship and cooperation.

Lucie Rie. Throughout her career Lucie Rie carried on doing her own thing regardless. Initially she ignored advice from the influential British potter Bernard Leach, and later on she similarly took no notice of the innovative trends in the work of contemporaries. Rie based the shapes of her pieces on classical ceramics, the dateless bowl, vase and pot. She experimented with colours and textures and she devised a wide range of decorations. She was best known for her line decorations, a few lines, sometimes crossing, applied in sgraffito or with a brush. A special feature of her works was that all of them were glazed when they had only been dried. This meant that they only had to be fired once.

Hans Coper. Hans Coper's pots were less conventional than Rie's. His work is also less colourful. Coper used mainly white, buff, brown and black. Unlike the refined crockery that Coper made together with Rie, his vases are more monumental. His work can best be characterized as searching for new shapes. He created these forms using separate pieces, which he threw on a potter's wheel, but were cut to size afterwards. Sculpture was his greatest source of inspiration. He particularly admired Constantin Brancusi and Alberto Giacometti. Like them, Coper paid a great deal of attention to the correct relationship between the object and its base.

Tegelen

Keramikcentrum Tiendschuur Tegelen, Pottenbakkersmuseum, Kasteellaan 8, NL-5932 AG Tegelen. Website: www.tiendschuur.net.

→14.09.14 *Cracking beautiful*. Raku. Keramikcentrum Tiendschuur Tegelen, Pottenbakkersmuseum. With raku, ceramic objects are lifted out of the kiln when they are glowing red-hot; the fast cooling causes the glazing to crack. These temperature shocks produce a beautiful crackled effect in the glazing. The exhibitors show how they have mastered this technique. With enthusiasm, they also use smoke and cracks to embellish their work. This exhibition shows that cracks are not

the beginning of the end, but rather the finishing touch making these ceramic objects perfect in a beautiful way.

Raku is an old Japanese firing technique dating back to the 16th century. It was brought to Europe by Bernard Leach, the so-called Godfather of European ceramics. Born from English parents in Hongkong, Bernard Leach (1897-1979) spent several years in Japan. Here, from 1911, he became fascinated by ceramics and learned the tricks of the trade from Japanese, Chinese and Korean potters. In 1920, he moved to England, where he started a workshop together with the young Japanese ceramicist Shoji Hamada. They combined Eastern and Western traditions in their work. In 1940, Bernard Leach published *A Potter's Handbook*. His book and his knowledge of Eastern ceramics techniques led to the rebirth of ceramics as an art form in England and Europe and still is a source of inspiration for countless ceramicists.

Thanks to Bernard Leach, the old traditional raku technique has been fully adopted here and has kept up with modern times. Many ceramicists have discovered this technique, applying it with great pleasure. It is surprising how diverse the work can be when artists work with the same technique. There are several variants within this technique applied by the exhibitors in their work.

First of all, there is craquelure in the glazing caused by the fast cooling. This is easy to see in work by Ute Grossmann (D), Martin Mindermann (D) and Susanne Silvertant (NL). Here, the cracks and non-glazed parts are accentuated black by the smoke penetrating the clay. This happens when the red-glowing object is lifted out of the kiln and put into sawdust which starts to smoulder and smoke.

There is also a variant in which no glaze but a thick layer of clay slip is applied to the piece. This will crack, too, as soon as it is lifted out of the red-glowing kiln and these cracks will also be accentuated black by smoking sawdust. However, after that, the cracked clay slip is completely peeled off and the 'naked' pot remains. The result is a beautiful graphic line pattern created by the smoke. David Roberts (GB) is a true master of applying this so-called 'naked raku' technique. He calls it drawing with smoke and has published a number of books about it. Other artists applying this technique also are Tim Andrews (GB), Roland Summer (A) and Carla De Vrijer (NL).

Another raku technique, finally, involves playing with the supply of oxygen and oxides. Copper oxide, for instance, can be applied which is then 'smothered' in the sawdust container. The more oxygen is delivered to the copper, the greener it becomes, the less oxygen is delivered, the redder it becomes. Just think of the oxidation on a roof. Oxides can also create a metallic shine over raku work. This technique can be found in work by Peter Hayes (GB) and David Jones (GB). In the latter's work, there is no colour: his work is totally black, the shapes remind one of urns, which fits in well with the fire and the burning that is so typical of the technique.

19.09.14-11.01.15 *Free Forms*. Keramikcentrum Tiendschuur Tegelen, Pottenbakkersmuseum.

This exhibition goes beyond the traditional ceramic forms. Nine renowned ceramicists from home and abroad exhibit predominantly abstract sculptural work. Sometimes, the sources of inspiration are still recognisable. Certain pieces of art remind one of wondrous matters such as futuristic science, moonscape or underwater worlds. Others remind one of fairy tales or represent pure poetry. *Free Forms* gives a glimpse of the infinite possibilities that ceramics has to offer.

The participating artists are: Claudia Biehne (D), Anne Bulliot (F), Ursula Commandeur (D), Zsuzsa Füzesi Heierli (CH), Chieko Katsumata (J), Karin Östberg (S), Rafa Pérez (E), Beatrijs Van Rheeden (NL) and Petra Wolf (D). Their work is to be found in museum collections, they have won various international prizes and regularly exhibit in Europe and beyond. These clay artists share their fame in the international world of ceramics. They won this fame each with their own unique style and method of working. The remarkable thing is that much of their work lacks colour, but in this way, the fascinating forms and intriguing skins come out all the better.

Frankrig

Henrichemont

Le Centre céramique contemporaine, La Borne, 18250 Henrichemont. Website: <http://laborne.org>. Her vises kun nogle enkelte udstillinger – se derfor website.

→02.09.14 *D'art et de feu - la céramique contemporaine en Belgique*. Le Centre céramique contemporaine. Deltagere: Caroline Andrin - Nathalie Doyen - Mieke Everaet - Sarah Guilloux - Marnix Hoys - Kris Kampo - Vincent Kempnaers - Coryse Kiriluk - Anne-Marie Laureys - Thérèse Lebrun - Jean Claude Legrand - Yves Malfliet - Hugo Meert - Coline Rosoux - Kaorou Sasaki - Antonino Spoto - Frank Steyaert - Peggy Wauters - Fabienne Withofs.

→29.09.14 *Julie Loeac*. Regfuges dans la ville. Le Centre céramique contemporaine.

→29.09.14 *Seungho Yang*. Le Centre céramique contemporaine.

18.10.14-25.11.14 *Le Particularisme Marron Suivi de Singuliers Pluriels*. Jean-François Thierion. Le Centre céramique contemporaine. À l'heure où ces lignes sont écrites, rien n'est encore sûr, le titre lui même n'est pas certain : "l'Idiot du Ripolin"? Une amie proche – qui ne veut que mon bien – me l'a vivement décon-seillé.

Le Particularisme Marron, inspiré évidemment de J.Vernes, semble être le mieux à même d'illustrer cette future exposition. Il y aura bien de grandes pièces tournées, hypertrophiées, classiques de par leur forme, archétypales même, en opposition à un décor qui ne sera (autocitation) "ni intelligible ni explicite. En jouant des signes, des rythmes, des textures – le liquide, l'épais -, des couleurs et des formes, avec pour thème principal une géographie du non-défini, de l'inachevé et du moins-visible, ensemble producteur de sens, non pas en termes d'intelligi-

bilité, mais dans la mesure où cet ensemble est générateur de réactions émotionnelles, à commencer par les miennes !”.

Un projet spécifique, Singuliers Pluriels, sera également développé à cette occasion. Il s’agira là de revisiter, pour partie, les pièces précédemment citées afin de leur offrir d’autres perspectives, si je puis dire. [Jean-François Thiérieron, Février 2014].

Après une formation au CNIFOP en 1979 et quelques années passées ensuite à rénover un ensemble de bâtiments, Jean-François Thiérieron y installe un premier atelier en Haute-Marne en 1988, suivi d’un second à La Borne de 1993 à 1997, puis au Danemark où il vit et travaille actuellement.

18.10.14-25.11.14 *Dalloun*. Encore des bols ... Le centre céramique contemporaine.

Le Fel

→09.10.14 *Claude Champy – En solo*. Galerie Du Don, F-12140 Le Fel. Website: www.ledondefel.com.

Limoges

→13.10.14 *Les Routes bleues: périples d'une couleur de la Chine à la Méditerranée*. Musée national Adrien Dubouché, Cité de la céramique – Sèvres & Limoges, 8 bis, place Winston Churchill, 87000 Limoges. Website: www.musee-adriendubouche.fr.

L’exposition est l’occasion unique d’associer plus d’une centaine d’œuvres exceptionnelles – porcelaines, peintures, sculptures, textiles, bijoux et parures – issues de collections nationales prestigieuses, avec des œuvres contemporaines d’artistes de renommée internationale.

Les Routes bleues se proposent de guider le voyageur sur les routes mythiques du bleu et dans les profondeurs de cette couleur fascinante, à travers l’histoire des matériaux et des civilisations.

Le bleu semble marqué du sceau de l’Orient. Alors que le Proche-Orient et la Chine le tiennent en haute considération depuis des temps reculés, l’Occident ne lui conféra ses lettres de noblesse qu’au tournant des XIIe et XIIIe siècles. Le bleu serait-il une couleur orientale? C’est en tous les cas des lointaines contrées de l’Est que provenaient le lapis-lazuli, la turquoise ou encore les précieuses porcelaines de Chine. De même, avant les révolutions technologiques survenues au XVIIIe siècle, la plupart des matières colorantes servant à obtenir la couleur bleue, comme l’indigo ou le cobalt, étaient importées d’Orient. Le bleu a une histoire, que Les Routes bleues se proposent de retracer.

Paris

Galerie Maria Lund, 48 rue de Turenne - 75003 Paris. Website: www.marialund.com.

→27.10.14 *Elmar Trenkwalder, résidence à Sèvres*. Musée National de Céramique Sèvres, Place de la Manufacture, F-92310 Sèvres. Website: www.musee-ceramique-sevres.fr.

→11.01.15 *De la Chine aux Arts Décoratifs: l’art chinois dans les collections du musée des Arts décoratifs*. Les Arts Décoratifs, 107, rue de Rivoli, 75001 Paris. Website: www.lesartsdecoratifs.fr/english. For the first time, the De la Chine aux Arts Décoratifs exhibition is revealing the exceptional quality and scope of Les Arts Décoratifs’ collection of Chinese d’objets d’art. The fruit of acquisitions made in the first decades after our institution was founded, and of gifts and bequests by generous collectors, this remarkable ensemble reflects the fascination for Chinese art in France, principally in the second half of the 19th century and the first half of the 20th century. The interest of these donors in the art of China, and more broadly the Far and Near East, often stemmed from their fascination for certain techniques and materials, and for their forms and decorative motifs. The pieces on display reveal exquisite skills and plunge us into the fascinating, intriguing universe that revitalised the French ornamental vocabulary, from the first World’s Fairs until very recent times.

Sarreguemines

→05.10.14 *Bleu de cuivre*. Jardin d’Hiver, Musée de la Faïence, 17, rue Poincaré, F-57200 Sarreguemines. Website: www.sarreguemines-museum.com. Transmutation alchimique de l’oxyde de cuivre et de l’oxygène, l’email “bleu de cuivre” fascine depuis l’Egypte ancienne.

L’exposition présente une sélection d’œuvres significatives de céramistes comme Deck, Lachenal, Decoeur, Lenoble, Cazin, Collinot... et les productions des faïenceries du XIXe siècle : Vieillard à Bordeaux, d’Huart à Longwy, Massier à Vallauris, Utzschneider à Sarreguemines, de Bourgoing à Rubelles...

Schweiz

Geneve

Musée Ariana – Musée suisse de la céramique et du verre, Avenue de la Paix 10, CH-1202 Geneve. Website: www.ville-ge.ch/ariana.

→31.08.14 *Terres d’Islam*. Les collections de céramique moyen-orientale du Musée Ariane à Genève. Katalog. Musée Ariana.

→16.11.14 *Création contemporaine et mécénat, une alliance durable*. Hommage à Gisèle de Marignac. Musée Ariana.

17.10.14-24.04.15 *Jean-Marie Borgeaud - La terre au corps*. Musée Ariana.

Solothurn

18.10.14-29.11.14 *Claudi Casanovas*. Kunstforum, Schaalgasse 9, CH-4500 Solothurn. Website: www.kunstforum.cc.

Østrig

Wien

→25.10.14 *Porzellane und Entwürfe der Porzellanmanufaktur Augarten in den Fifties*. Wiener Porzellanmanufaktur Augarten, Obere Augartenstraße 1, 1021 Wien. Website: www.augarten.at.

Italien

Faenza

→01.02.15 *The Italian ceramic sculpture after the Second World War*. Arturo Martini's heritage.

Katalog. The International Museum of Ceramics in Faenza, Viale Baccarini n. 19, 48018 Faenza (RA).

Website: www.micfaenza.org.

The exhibition faces a dialogue among generations with an international general survey, together with a reflection about ceramics. A material that is part of the several artistic languages of the 20th century and that involves foreign artists who influenced the national artistic production.

The exposition starts from works by Asger Jorn, Albert Diato, Lucio Fontana, Fausto Melotti, Leoncillo Leonardi, Nanni Valentini, to explore the most contemporary Luigi Ontani, Mimmo Paladino, Bertozzi & Casoni, and others. The movements examined are Neo-cubism, Informal, Minimalism, Conceptual and Figurative Arts; they offer a new gaze on and excellent art context focusing the fundamental role of Italy. The goal is recalling the main steps of ceramic sculpture through the protagonists who changed its vision, thanks to the innovative and extraordinary contents.

For the first time the great protagonists of the change of ceramic sculpture are exhibited all together and the critical path, concerning the aesthetic innovation and the new languages, is documented in a distinguished catalogue.

Canada

Toronto

Gardiner Museum, 111 Queen's Park, Toronto, Ontario, Canada M5S 2C7. Website: www.gardinermuseum.on.ca.

→11.01.15 *A tribute to George and Helen Gardiner & the joy of collecting*. Bogudgivelse. Gardiner Museum. These special 30th Anniversary focus exhibitions pay homage to George and Helen Gardiner - the founders of the museum - as well as the significant collectors who have generously donated their collections or exceptional pieces to the Museum, and enlarged the scope and status of the Gardiner.

04.10.14-11.01.15 *Clare Twomey – piece by piece*. Gardiner Museum. Acclaimed British artist Clare Twomey - internationally-renowned for her interactive interventions in prestigious British and American museums - creates a specta-

cular commissioned installation about making and collecting, viewed through the lens of the Gardiner's 18th-century European porcelain galleries.

USA

Pomona

American Museum of Ceramic Art, AMOCA, 340 S. Garey Avenue, Pomona CA 91766. Website: www.ceramicmuseum.org.

13.09.14-16.11.14 *Heaven: Rebekah Bogard*. AMOCA. Rebekah's work transports us to a mesmerizing and fantastic world filled with ambiguous narratives and mysterious creatures. In the artist own words: "Fantasies become realities and dreams become actuality". Rebekah's art is also reflective of her interest in gender roles, as she embraces female iconography, "not as a stereotypical taboo, but as an empowered re-contextualization.

13.09.14-26.10.14 *HM - Century through the Life of Harrison McIntosh*. AMOCA. AMOCA will be celebrating Harrison McIntosh's 100 Birthday with an exhibition featuring 100 pieces of his timeless creations. Known for flawless curves, Modernist influences and perfectionist work ethic, his work has become part of museum collections all over the world.

Salem

→31.12.14 *The Copeland Collection*. Chinese and Japanese Ceramic Figures. Bogudgivelse. The Peabody Essex Museum, East India Square (161 Essex St) Salem, Massachusetts. Website: www.pem.org. The world's finest museum collection of Chinese porcelain figurines is featured in the Pamela Cunningham Copeland Gallery at the Peabody Essex Museum. Mrs. Copeland began collecting these rare figures in 1937. During a sixty year period, she amassed more than 200 exceptional examples of one of China's most captivating decorative arts. Mrs. Copeland made plans to bequeath her collection to the museum after developing a lasting friendship with Dr. H. A. Crosby Forbes, curator emeritus of the department of Asian export art.

"Beguiling and amusing" as Mrs. Copeland said, these colorful animal, bird, and human figures are historically significant as tangible representations of the interplay between Eastern and Western cultures. Their designs reflect cross-cultural influences, and illuminate the Chinese perception of Western tastes. Produced mainly for export, these fragile figures were primarily made to order and destined for wealthy private collectors.

The Copeland Collection is known internationally for the superb quality and impressive variety of its many rare forms. Because of her extensive travels and research, Mrs. Copeland was respected as one of the foremost experts on the subject. Each piece she collected expresses the form, proportion, detailed decoration, and distinctive modeling that characterize the work of a master potter.

Spanning three centuries from the reign of Kangxi (1662–1722) to Daoguang (1821–50), the collection includes engaging figures of dogs, elephants, deer, and birds, as well as human forms representing both Chinese and European figures and scenes. There are carp, water buffalo, and duck water-droppers; a variety of candleholders; and containers shaped as a toad, a hawk, and a western-style shoe. Soup tureens represent ducks, a quail, a rooster, elephants, and a dramatic boar's head with protruding tongue. Many of the pieces are one-of-a-kind, or one of very few extant.

Mrs. Copeland realized that an assemblage of this nature would never again be possible and that keeping the collection intact at a major institution was the best way to ensure its accessibility to the public. She deemed the Peabody Essex Museum, the only museum with a department devoted solely to Asian export art, as the perfect repository for her exceptional collection. Mrs. Copeland's generosity also made possible the publication of the first comprehensive work on a collection of Asian ceramic figures.

→31.05.15 *Double Happiness – Celebration in Chinese Art*. The Peabody Essex Museum. Come and experience the liveliness of a drinking party, the opulence of a royal wedding and poetic evocation of spring on a delicate dish. With more than 30 highlights from the museum's wide-ranging Chinese collection spanning 3,000 years, this exhibition celebrates China's artistic achievements crystallized in seasonal festivals, religious ceremonies and celebrations. Discover plants and animals, myths and symbols and decipher the Chinese character for "Double Happiness".

New York

The Schein-Joseph International Museum of Ceramic Art, Binns-Merrill Hall, Alfred University Campus. Website: www.ceramicsmuseum.alfred.edu.

Save the Wedgwood Museum Campaign

250 years of history • 80,000 objects • 1 chance to keep it together

The Wedgwood Collection, one of the most important industrial archives in the world and a unique record of over 250 years of British art, is under threat of being separated and sold off. The Art Fund now has the opportunity to purchase it for the nation intact, provided the final £2.74m of a total £15.75m fundraising target can be raised by 30 November 2014. This is the only chance to keep the Collection in one piece and on public display, preserving this unique record of British history and global commerce.

Why the collection is at risk. The Collection is the major asset of the Wedgwood Museum Trust, which inherited £134m of pension debt as a result of the UK subsidiary of Waterford Wedgwood Plc going into administration in 2009. The debt transferred from company to Trust because the two had been linked through a shared pension fund. Although the Pension Protection Fund (PPF) – the industry body set up by the government to compensate individual pensioners in the event of a company insolvency – will absorb the liability, it has a duty to claw back as much as it can from sale of assets.

The appeal. In December 2011 the High Court ruled that the Wedgwood Collection was indeed an asset of the Wedgwood Museum Trust that should be sold in order to repay some of the debt owed, and in March 2012 the Attorney General upheld this ruling. Since then, the Art Fund and other partners have looked at all options to prevent the Collection from being broken up and sold on the open market. However, after exploring several avenues, all parties have now agreed that the only option is for the Art Fund to raise the necessary funds to purchase the Collection on behalf of the nation. In order to protect the Collection from ever being at risk again, if the money can be raised, the Art Fund plans to gift it to the Victoria & Albert Museum, the national museum of art and design. Without needing to move it, but with its ownership secure in perpetuity, the V&A intends to assign it on longterm loan to the Wedgwood Museum at Barlaston, which will lie at the heart of a major new visitor experience as part of Waterford Wedgwood Royal Doulton's (WWRD) £34m redevelopment of the site – set for completion in spring 2015.

The Art Fund has launched an appeal to raise the full £15.75m needed for the purchase, in order to keep this irreplaceable collection together and on display. Thanks to major support from the Heritage Lottery Fund, the Art Fund and a number of private trusts and foundations, over £13m has already been raised. The campaign has until 30 November to find the remaining £2.74m necessary to purchase – and save – the Collection. The future of the remarkable Wedgwood Collection has never looked brighter – provided the funds can be raised.

Navn, mærkning og logo for forskellige keramiske produkter fra Den kongelige Porcelainsfabrik *)
Fajancefabrikken Aluminias forskellige navne og undervirksomheder
af Leif Lautrup-Larsen

Fra fajancefabrikkens grundlæggelse i 1863 og frem til 1913 var fabrikkens navn ALUMINIA, og man mærkede produkterne med dette navn, normalt ved indpresning af navnet med et stempel i genstandens bund. For at håndhæve ejerskabet til et vigtigt navn mod en fjendtlig overtagelse kaldte man fra 1913 fabrikken for KØBENHAVNS FAJANCEFABRIK DANMARK. Det indpressede mærke ændrede man dog først i 1921 fra ALUMINIA til KF. Årsagen til denne forsinkelse kender jeg ikke.

I 1933 ændrede man fabrikkens navn tilbage til det hæderkronede navn ALUMINIA, idet faren for fjendtlig overtagelse af navnet øjensynlig var forbi. Samtidigt hermed forlod man indpresningen af navnet i genstandens bund, idet man gik over til mærkning med gummistempel i genstandens bund under glasuren. Mærket var et blødt A vandret gennemskåret af tre bølgelinier, så det var allerede dengang en tilnærmelse til porcelainsfabrikken med dennes gamle logo: de tre bølgelinier.

I 1962 vedtog man på generalforsamlingen, at fajancefabrikken ikke længere skulle fortsætte under navnet ALUMINIA, men at den skulle være en underafdeling af porcelainsfabrikken. Fremtidigt skulle dens produkter mærkes med porcelainsfabrikkens runde mærke (på fabrikken kaldet Royalmærket), bølgelinier og neden under ordet FAJANCE. Hertil kom, at stemplet oftest også indeholdt navnet på kunstserien eller stellet, genstandens produktionsnummer og en kunstnersignatur.

Denne bestemmelse om, at fabrikken fremtidigt skulle hedde ROYAL COPENHAGEN FAJANCE førtes først ud i livet i 1969. Jeg erindrer ikke årsagen til denne forsinkelse, men den skyldtes sikkert, at det for leverandøren af disse nye gummistempler har været en meget stor og langsommelig opgave at fremstille de mange stempler. Vedrørende årstalsmærkning indførte man det samme system, som allerede i mange år havde været benyttet på porcelainsfabrikken: et lille mærke ved et af bogstaverne i Royalmærket.

Patrick Nordström og Københavns Porsellænsfabrik

Patrick Nordström arbejdede med at fremstille porcelæn, lige inden han 1. januar 1912 blev ansat på Den kongelige Porcelainsfabrik (KPF), og der eksisterer en kontrakt, som han skrev med Axel Nygaard om fremstilling af porcelænsfigurer. I kontrakten med fabrikken betinger Nordström sig, at han må mærke tingene med sit mærke, sikkert det, der er afbildet i Merete Bodelsens bog ”Patrick Nordström 1870-1929” [Den kongelige Porcelainsfabriks skrifter VII, 1956, s 80]:

KØBENHAVNS PORSELLÆNSFABRIK.

Nordström staver ordet porcelæn ”PORSELLÆN”, der er en halv-svensk stavemåde, som man ikke ville have benyttet på KPF, idet man i forbindelse med fabriksnavnet altid stavede ordet PORCELAIN. Nordströms mærke blev overtaget af KPF og indregistreret af KPF i forbindelse med hans ansættelse på fabrikken. Der blev ikke fremstillet produkter på KPF med dette mærke, men det må alligevel systematisk høre under Den kongelige Porcelainsfabrik.

Jernporcelæn

I årene 1924-1937 fremstillede fajancefabrikken i en specialmasse et oxyderende sintretbrændt produkt, som man kaldte Jernporcelæn. Det havde intet med rigtigt reducerende brændt porcelæn at gøre, men man mærkede alligevel produkterne med et stempel i underglasur med navnet KØBENHAVNS PORCELAINSFABRIK DANMARK. Når man brugte og indregistrerede dette navn, der henviste til, at produktet havde noget med porcelæn at gøre, er det formentlig et led i forsvaret mod, at en anden virksomhed skulle bruge det.

Det var et meget stærkt produkt, der blev fremstillet til institutionsmarkedet og produkterne – tallerkener, kopper og krus – blev fremstillet i modeller specielt designet til dette marked, der omfattede sygehuse, militæret og fængsler etc. Det var et meget holdbart produkt, der blev fremstillet og solgt i hundredetusindvis hvert år. Sidst i 1930-erne blev det afløst af et lignende porcelænsprodukt fremstillet på KPF, der delvis byggede på de samme modeller, og som blev en stor salgssucces. Jeg husker, at jeg som soldat i årene 1953-54 spiste af dette produkt, og flere af modellerne fortsatte i øvrigt deres tilværelse til langt op i 1960-erne, hvor dette hotelporcelænsprodukt udgik og senere blev afløst af Grethe Meyers Hvidpot.

Man kan med god grund undre sig over, hvorfor fajancefabrikken gennem årene ændrede navn og brugte forskellige fabriksnavne til nye produkter. Årsagen er uden tvivl det næsten fjendskab, som KPFs ledelse i de år nærrede til Bing & Grøndahl (B&G), fordi B&G i begyndelsen i 1900-tallet lagde sin produktion så tæt op af KPFs, at man næsten kunne tale om kopiering.

KPF havde jo på internationale udstillinger i 1888 og 1889 udstillet underglasurdekoreret porcelæn, som vakte kolossal interesse blandt kunstkritikere og hos publikum, så det blev en virkelig verdenssucces, både kunstnerisk og merkantilt. De unikke ting solgtes til høje priser, og gav KPF en fornem placering på verdensmarkedet.

Det gav naturligvis anledning til stor misundelse på B&G, der stadig arbejdede med de gamle overglasur-dekorationer. For dog ikke at blive kørt helt bag af dansen kopierede man KPFs nye teknik og dekorationsform, men det varede en halv snes år, førend man mestrede teknikken og kunne igangsætte en produktion. Det tog lang tid på trods af, at man havde ansat KPFs tidligere tekniske leder (Fr. Holm) til at udvikle det kunstneriske og keramiske grundlag, og kunstneren F.A. Hallin, Arnold Krogs mangeårige medarbejder, som havde forladt KPF, fordi Krog tog hele æren for de fine porcelænsvaser og skåle, som Hallin havde frembragt. Hallin mestrede malerteknikken og oplærte B&Gs malere i, hvordan man dekorerede på KPF.

Mange kritikere og kendere udtalte, at det var vanskeligt at skelne den ene fabriks produkter fra den andens, og man var naturligvis på KPF meget forargede og vrede over B&Gs kopiering. Men ikke alene kopierede B&G produkterne fra KPF, man kopierede også navnet. På engelsk hed KPF Royal Copenhagen Porcelain, og B&G kaldte deres kopiproduct Bing & Grøndahl Copenhagen Porcelain for at få del i glansen fra KPFs berømmelse.

Harald Bing var klar over denne uheldige tilstand og beklagede ”den Smidighed og Glathed, hvormed man på B&G skred frem ad Veje, som forud var betraadt af andre. B&G stod i Fare for at blive Epigon af en Kunst, der var skabt andetsteds ...”.

Derfor ansatte Harald Bing kunstneren J.F. Willumsen til at skabe en porcelænskunstart, der adskilte sig fra KPFs porcelænskunst, og som kunne blive en verdenssucces. Hvordan det gik, er en hel anden historie.

B&G havde et par fremragende malere i Fanny Garde og Effie Hegermann-Lindencrone, der frembragte mange meget smukke ting i Hallins underglasurteknik og tydeligvis i Holms glasur, men ellers var produktionen præget af ting, der var simplere og mere enkelt fremstillet end KPFs næsten identiske ting, f.eks. figurer.

En forveksling kunne let finde sted, og hele sagen vakte stor vrede i KPFs ledelse. Ejerne af B&G tilbød i denne tid mindst en gang, at KPF kunne købe B&G, men det fremgår af KPFs bestyrelsesmødereferater, at flere bestyrelsesmedlemmer fnysende afslog overhovedet at forhandle med B&Gs ledelse.

I 1913 meddelte man, at Aluminia skiftede navn til Københavns Fajancefabrik. KPFs porcelæn hed i folkmunde ”Københavnsk Porcelain” eller ”Copenhagen Porcelain” – nu kunne man kalde fajanceprodukterne ”Københavnsk Fajance” eller ”Copenhagen Faience”.

Man har måske haft en mistanke om, at B&G ville gå i gang med at fremstille fajance, og så tog man sine forholdsregler og indregistrerede navnet Københavns Fajancefabrik. Dette fremgår dog ikke af referaterne fra bestyrelsesmøderne.

At KPF også senere har holdt øje med B&G, fremgår af Sigurd Schultz’ lille artikel i Nyt Tidsskrift for Kunstindustri i 1928 [1. årg. 8/1928, s 162-167], hvori han omtaler et produkt fra B&Gs fabrik Porcelainfabriken Norden, som man kalder ”Jernporcelain”. I et senere nummer af samme tidsskrift [1. årg. 9/1928, s 188] påtaler Fr. Dalgas fra KPF, at B&G bruger navnet ”Jernporcelain” om et særligt stærkt porcelænsprodukt, idet han henviser til, at Københavns Porcelainsfabrik allerede i 1927 har indregistreret ordet ”Jernporcelain” som varemærke for Københavns Porcelainsfabrik. Hvad, der kom ud af sagen, vides ikke, men uden tvivl har B&G måttet ophøre med at bruge navnet ”Jernporcelain” om deres produkt.

Sammenfatning

Københavns Porsellænsfabrik

Patrick Nordströms brug af navnet ”KØBENHAVNS PORSELLÆNSFABRIK” var hans personlige benævnelse, men KPF overtog det, da Nordström blev ansat på KPF. Det har altså sådan set kun lidt med KPF at gøre, men bør dog systematisk registreres under KPF.

Aluminia

Fra 1863-1913 hed fajancefabrikken ”ALUMINIA”.

Fra 1913-1933 hed fabrikken KØBENHAVNS
FAJANCEFABRIK DANMARK.

Fra 1933-1969 hed fabrikken atter ALUMINIA.

Fra 1969- ... hedder fabrikken ROYAL
COPENHAGEN FAJANCE.

Fra 1924-1937 fremstillede fajancefabrikken et meget stærkt produkt kaldet Jernporcelain under navnet KØBENHAVNS PORCELAINSFABRIK DANMARK.

Alle fire navne bør registreres under fajancefabrikken ALUMINIA, idet de alle fremstilledes på denne fabrik, der i daglig tale omtaltes således.

*) Notatet/artiklen er skrevet af Leif Lautrup-Larsen i 2013 på baggrund af en forespørgsel i forbindelse med udarbejdelsen af Dansk Keramisk Bibliografi, hvor jeg fandt ud af, at jeg havde et problem med Aluminia/Københavns Fajancefabrik og hvem andre end Leif kunne man henvende sig til og være sikker på at få et korrekt svar på spørgsmål om Den kongelige Porcelainsfabrik. Tak Leif. Desværre døde Leif den 13. april 2014.

Jeg har valgt at bringe notatet/artiklen, selv om den ikke var tænkt sådan, idet den bidrager til at belyse forhold vedr. såvel Den kongelige Porcelainfabrik som Bing & Grøndahl. Red.

Bøger, kataloger og artikler om dansk keramik 2014

ved Gunnar Jakobsen

Dansk Keramisk Bibliografi. Af Gunnar Jakobsen. 2. reviderede og opdaterede udg. Forlaget Vandkunsten [website: www.forlagetvandkunsten.dk], København 2014. 968 s. ib. 625 DKK.

Per Ahlmann. Een sculpturale taal. Af Barbara Buns-koek. *Keramisch magazine Klei.* 34. Jaarg. 1/2014, s 4-7 samt forside. ill. *

Kay Bojesen · Linjen skal smile. Af Lars Hedebo Olsen. Forord ved Peter Bojesen. Gyldendal, København 2014. 207 s, se specielt s 56-59 (Hos Bing & Grøndahl), s 59-60 (Ud med det gamle), s 60 (Farvel til sølvsmedjen), s 61-62 (Spildte anstrengelser) og s 62-63 (Hvad skulle Bojesen hos Bing & Grøndahl?). ill. litt. noter. register.

The French Connection. Royal patronage and the origins of porcelain production in Denmark. By Ulla Houkjær. *The French Porcelain Society Journal.* Volume V. [Essays in Honour of Dame Rosalind Savill. Ed. by Oliver Fairclough]. 2014. ill. noter. [Louis Fournier]. *

Jean René Gauguin · sculpteur et céramiste. [På bind: Jean René Gauguin 1881-1961 · sculpteur et céramiste]. Sous la direction de Jean-Loup Champion. La Piscine, Musée d'art d'industrie André Diligent [Website: www.roubaix-lapiscine.com], Roubaix 2014. 160 s. ill. litt. noter. (s 7-9 Entre les exigences de la forme et le désir de la couleur. Par Bruno Gaudichon - Marius Hansteen, s 11 Reflexions sur la Sculpture. Par Jean René Gauguin, s 13 Jean Gauguin, sculpteur de la forme en mouvement. Par Jean-Loup Champion, s 15-20 Les petits bronzes dansants de Jean Gauguin. Par J.-L.C, s 25-65 Jean René Gauguin · bronzes, s 67-72 Jean Gauguin et la céramique: Le baroque en couleurs. Par J.-L.C, 75-144 Jean René Gauguin · les céramiques, s 145-150 Catalogue des œuvres exposées, s 151 Bibliographie sommaire og s 151-159 Biographie. Par Teresa Nielsen samt s 21 og 73 Notes).

Louise Hindsgavl. Galleri Christoffer Egelund, København 2014. 24 upag s. ill. litt.

The meeting place by Renata Cassiano and Craig Hartenberger. *New Ceramics.* 1/2014, s 56-59. ill. [Nina Hole].

Ler mellem hænderne. [Afsnit]. I: Asger Jorns kunst. Af Lars Morell. Aarhus Universitetsforlag, Aarhus 2014, s 58-80. ill.

Asger Jorn. Rastløs Rebel. Koncept: Dorthe Aagesen og Helle Brøns. Statens Museum for Kunst, København

2014. [Tillige udgivet på engelsk af Statens Museum for Kunst og forlaget Prestel, München 2014]. 280 s. ill. litt. noter. (s 8-9 Forord. Af Peter Nørgaard Larsen, s 12-49 Hvis man ikke går til yderligheder, er der ingen grund til at gå. Introduktion af Dorthe Aagesen og Helle Brøns [se specielt s 32-33 [Det store relief]], s 126-157 Folkekunst, science fiction og malerisk materie. Af Helle Brøns [se specielt s 130-131], s 158-175 En færdiggjort ting er en død ting. Asger Jorns position i efterkrigstidens arkitekturdebat. Af Ruth Baumeister [se specielt s 161, 162, 163, 166-170 (Casa Jorn Albisola) og 172-175] og s 251-267 Biografi. Af Anna Vestergaard Sørensen [se specielt s 257, 258, 259 og 261]).

Asger Jorn. Restless Rebel. Concept: Dorthe Aagesen and Helle Brøns. Statens Museum for Kunst, København 2014. [Tillige udgivet af forlaget Prestel, München 2014]. 280 s. ill. litt. noter. hf. [STM]/ib. [Prestel]. (s 8-9 Foreword. By Peter Nørgaard Larsen, s 12-49 It has never interested me to go, unless I could go to the extremes. Introduction by Dorthe Aagesen and Helle Brøns [se specielt s 32-33], s 126-157 Folk art, science fiction and the matter of painting. By Helle Brøns [se specielt s 130-131], s 158-175 A thing finished is a dead thing. Asger Jorn's position in post-war architectural discourse. By Ruth Baumeister [se specielt s 161, 162, 163, 166-170 (Casa Jorn in Albisola) og 172-175] og s 251-267 Biography. By Anna Vestergaard Sørensen [se specielt s 257, 258, 259 og 261]).

Expo Jorn. Kunst er fest! Red. af Karen Kurczynski og Karen Friis. Museum Jorn, Silkeborg 2014. 256 s, se specielt s 74-79 (Jorn og Sorringtraditionen. Af Keld Dalsgaard Larsen) samt s 60-62, 150, 164-165, 187, 198, 199, 200, 222-223 og 224. ill. noter. [Tillige udgivet på engelsk]. [Asger Jorn samt Thorvald Bindesbøll, Knud Jensen, Tut Kristiansen, Berit Kristiansen, Niels Nielsen, O. Randlev Pedersen og Birte Vedel].

Skulpturfortællinger. Af Pontus Kjerrmann. Forlaget Tjaldur, Hjerik 2014. 219 s. ill. (s 9 Forord. Af Mikkel Bogh, s 181-204 Skulpturer som livsyttringer. Af Lisbeth Bonde). [Pontus Kjerrmann].

Musselmalet i takt med tiden. Tema Arnold Krogh og Musselmalet. Af Bolette Bramsen. Antik & Auktion. 17. årg. 2/2014, s 50-55. ill.

Kunstnerdynastiet Syberg. Red. af Malene Linell Ipsen og Sofie Regitze Katstrup. Johannes Larsen Museet, Kerteminde 2014. 136 s. ill. litt. noter. kilder. personregister. (s 5 Forord. Af Erland Porsmose, s 7-17 og 117 Kunstnerdynastiet Syberg. Af Erland Porsmose, s 21-33 og 118 Hans Syberg. Af Malene Linell Ipsen, s

62-69 Lars Syberg – forvalter af en arv. Af Michael Blædel og s 133 Syberg-familien). [Hans Syberg, Grete Jensen og Lars Syberg samt Lisbeth Munch-Petersen, Kirstine Søndergaard og Alice Petersen].

Clay walk. Nye keramiske arbejder af Anna Sørensen. Red. af/ed. by Folke Kjems. Holstebro Kunstmuseum, Holstebro 2014. 36 s. ill. litt. parallelle tekster på engelsk og dansk. (s 5 og 6 Nye keramiske arbejder/ New ceramic works. Af/by Folke Kjems og s 23-26 og 27-30 Clay walk. Om proces, tid og bevægelse i Anna Sørensens værker/On process, time and movement in the works of Anna Sørensen. Af/by Ann Lumbye Sørensen).

Fajancens mester. Af Bolette Bramsen. Antik & Auktion. 17. årg. 3/2014, s 72-75. ill. [Nils Thorsson].

Raw Talent. The life and powerful pots of Danish ceramist Hans Vangsgø. By Lindsey Brown. Ceramic review. 266. 2014, s 40-46 samt forside. ill.

Juleplattens genkomst. Af Mathilde Rude. Antik & Auktion. 17. årg. 1/2014, s 21-25. ill. [Royal Copenhagen].

Et blik i en keramiksamlers verden. Søholm-Keramik. Af Ninna og Dennis Riber. 2. udg. Aarhus 2014. 290 s. ill. fabriksmærker og sign.

Intet liv uden lertøj. Tema lertøj. Af Lone Agersted. Antik & Auktion. 17. årg. 4/2014, s 50-55. ill. [Ehlers Samling].

Unikaværker. Af Jens Barslund og Mette Nexmand. Bo Bedre. 5/2014, s 88-102. ill. [Jens og Pers samling af dansk kunsthåndværk og kunstindustri, herunder keramik].

Keramiske Veje 2014. Bredgade Kunsthandel, København 2014. [35 s.]. ill. (s 35 Keramiske Veje 2014. Af Bodil Busk Laursen). [Beate Andersen, Bente Hansen, Sten Lykke Madsen, Bodil Manz, Malene Müllertz, Jane Reumert og Gunhild Aaberg].

Bøger på vej – Danmark

Lertøj i Danmark 1600-1900. Red. af Annali Bork, Bodil Møller Knudsen & Lennart S. Madsen. Ehlers Lertøjssamling, Museum Sønderjylland [Website: www.museum-sonderjylland.dk].

Spor i Keramikken & Keramiske Profiler 1880-2012. Af Ane Maria og Annimi Holst Schmidt. Rhodos [Website: www.rhodos.dk].

Dansk kunstnerkeramik. Bestandskatalog ved Bodil Busk Laursen. [Designmuseum Danmarks samling af dansk kunstnerkeramik 1930-2010]. Designmuseum Danmark [Website: www.designmuseum.dk].

Saxbo. [Arbejdstitel]. Red. af Mirjam Gelfer-Jørgensen med bidrag af Mirjam Gelfer-Jørgensen, Morten Løbner Espersen, Teresa Nielsen og Anders Uhrskov.

Europæisk fajance. Holland, Frankrig, Tyskland 1600-1800. Bestandskatalog ved Ulla Houkjær. Designmuseum Danmark [Website: www.designmuseum.dk].

Nye udenlandske bøger 2014-2015 – et udvalg

Claes Thell glasymästare och perfektionist. Flenninge 2014. 51 s. ill. hf. 50 SEK.

Keramik i Sverige under 7000 år. Från trattbägare till fri keramik. Red. af Bengt Nyström m.fl. Carlssons Bokförlag [Website: www.carlssonbokforlag.se], Stockholm. planlagt. ca. 400 s. ill. litt. noter. ib. Under udarbejdelse.

British Studio Potters' Marks. By Eric Yates-Owen and Robert Fournier. 3rd rev. ed. Bloomsbury [Website: www.bloomsbury.com], London. 26.02.15. 752 s. ib. 60 £.

Bernhard Leach. By Edmund de Waal. [2. udg.]. Tate Publishing [Website: www.tatepublishing.com], London 2014. 104 s. ill. litt. noter. index. ib. 13,99 £. #

Einfachheit. Über eine Schale von Young-Jae Lee/ *Simplicity*. On a Bowl by Young-Jae Lee/ By/von Günter Figal & Young-Jae Lee. Modo Verlag GmbH [Website: www.modoverlag.de], Freiburg im Breisgau 2014. 60 s. ill. hf. 23 €.

Henry van de Velde. Raumkunst und Kunsthandwerk. Ein Werkverzeichnis in sechs Bänden. Bd. 3: Keramik. Von Thomas Föhl und Antje Neumann. Seemann Henschel [Website: www.henschel-verlag.de], Leipzig. April 2015. 650-750 s. ill. litt. noter. ib. 148 €.

The European Porcelain Tobacco Pipe. Illustrated History for Collectors. By Sarunas Sharkey Peckusdr and Ben Rapaport. Schiffer [Website: www.schifferbooks.com]. Oktober 2014. 160 s. ill. ib. 39,99 \$.

Horizon. Transferware and Contemporary Ceramics. By Knut Astrup Bull | Paul Scott (Hg.). Arnoldsche Art Publishers [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart. 01.12.14. 224 s. ill. litt. noter. ib. 39,80 €.

*Die Königliche Porzellansammlung Augusts des Star-
ken.* Im Japanischen Palais zu Dresden. Von Ulrich
Pietsch. und Cordula Bischoff. Hirmer Verlag [Web-
site: www.hirmerverlag.de], München. Oktober 2014.
312 s. ill. litt. noter. ib. 49,90 €.

Phantastische Welten. Malerei auf Meissener Porzel-
lan und deutschen Fayencen von Adam Friedrich von
Löwenfinck (1714-1754). Mit transkribierten Ori-
ginalquellen. Hrsg. von den Staatlichen Kunstsamm-
lungen Dresden | Ulrich Pietsch. Arnoldsche Art Pub-
lishers [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart.
06.10.14. 384 s. ill. litt. noter. ib. 78,00 €.

*Keramische Fachbegriffe für die Analyse von frühem
Meißner Porzellan.* Von Diethard Lübke. Rasch Druc-
kerei und Verlag. [Website: www.rasch-verlag.de],
Bramsche 2014. 48 s. ill. hf. 6.40 €.

*Feines Steingut 1750-1850 aus Sammlerschränken
und die Steingutfabriken im Königreich Bayern.* Von
Klaus Haußmann. Stadtmuseum Amberg [Website:
www.stadtmuseum-amberg.de], Amberg 2014. 165 s.
ill. litt. noter. 13,50 €.

Die Tonwarenfabrik Tobias Chr. Feilner in Berlin.
Kunst und Industrie im Zeitalter Schinkels. Von Jan
Mende. Deutscher Kunstverlag [Website:
www.deutscherkunstverlag.de], Berlin 2014. 512 s.
ill. litt. noter. ib. 58 €.

Werra-Keramik. Alte Quellen - neue Forschung.
Herausgeber: Doris Drude, Andrea Geldmacher und
Julia Trillhof. Husum Druck- und Verlagsgesellschaft
[Website: www.verlag-der-kunst.de], Husum 2014. 276
s. ill. litt. noter. ib. 29,95 €.

Bemalte Teller im Garten. Eine Töpferei der Renais-
sance in Husum. Von Frauke Witte. Husum Druck-
und Verlagsgesellschaft [Website: [www.verlag-der-
kunst.de](http://www.verlag-der-
kunst.de)], Husum 2014. 144 s. ill. ib. 19,95 €.

Italienische Majolika aus Goethes Besitz. Von Johan-
na Lessmann. Arnoldsche Art Publishers [Website:
www.arnoldsche.com], Stuttgart. 01.12.14. 360 s. ill.
litt. noter. ib. 49,80 €.

„*Wie es uns gefällt*“. Kostbarkeiten aus der Sammlung
Rudolf-August Oetker im Museum Huelsmann. Von
Monika Bachtler und Dirk Syndram. Hirmer Verlag
[Website: www.hirmerverlag.de], München. 14.09.14.
200 s. ill. ib. 39,90 €.

*brennzeiten · Die Keramikwerkstatt Wilfriede Maaß
1980-1989-1998.* Ein Zentrum des künstlerischen
Offgrounds in Ost-Berlin. Von Henryk Gericke und
Ingeborg Quaas. Lukas Verlag für Kunst- und Geistes-
geschichte [Website: www.lukasverlag.com], Berlin
2014. 184 s. ill. ib. 25 €.

*Hans-Theo Baumann kunst & design//art & design 1950-
2010.* Von Florian Hufnagl et.al. Die Neue Sammlung -
The International Design Museum Munich. Arnoldsche
Art Publishers [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart
[2010/særudgave 2014]. 304 s. ill. litt. noter. ib. 19,95 €.

Keramische Räume. Hrsg. von Markus Heinzelmann,
mit Essays von Barbara Engelbach, Hans-Jürgen
Hafner, Markus Heinzelmann, Martin Hentschel,
Ulrich Looock und Stephan von Wiese Verlag Kettler
[Website: www.verlag-kettler.de], Dortmund 2014.
296 s. ill. 34,90 €.

30 Objects 30 Insights. Gardiner Museum. By Rachel
Gotlieb. Black Dog Publishing [Website: [www.black-
dogonline.com](http://www.black-
dogonline.com)], London 2014. 208 s. ill. hf. 19,95 £.

Beyond Craft. Decorative Arts from the Leatrice S. and
Melvin B. Eagle Collection (Museum of Fine Arts, Hou-
ston). By Cindi Strauss, Janet Koplos and Susie J. Silbert.
Yale University Press [Website: <http://yalebooks.co.uk>],
London 2014. 128 s. ill. litt. hf. 20 £.

Ming · 50 years that changed China. Ed. by Craig
Clunas and Jessica Harrison-Hall. British Museum
[Website: www.britishmuseum.org], London.
18.09.14. ca 300 s. ill. litt. noter. ib. 25 £.

Japanische Keramik - Aufbruch im 20. Jahrhundert.
Bildung von Tradition, Moderne und Individualität
1900-1945. Von Gisela Jahn. VDG Weimar [Website:
www.vdg-weimar.de], Weimar 2014. 663 s. ill. litt.
noter. ib. 76 €. #

Lokale Identität und ländliche Revitalisierung. Die japa-
nische Keramikstadt Arita und die Grenzen der Globali-
sierung. Von Cornelia Reiher. Transcript [Website: [www.
transcript-verlag.de](http://www.
transcript-verlag.de)], Bielefeld 2014. 298 s. ill. ib. 44,99 €.

Terres d'Islem. Les collections de céramique moyen-
orientale du Musée Ariana à Genève. De Anne-Claire
Schumacher. 5 Continents Editions [Website: [www.
fivecontinentseditions.com](http://www.
fivecontinentseditions.com)], Milano 2014. 394 s. ill.
litt. noter. fransk og engelsk tekst. ib. 59 €.

Ceramic Glazes. The Complete Handbook. By Brian
Taylor and Kate Doody. Thames and Hudson [Web-
site: www.thamesandhudson.com], London. 22.09.14.
320 s. ill. litt. ib. 28 £.

"Incontro internazionale della ceramica". Albisola, Sommer 1954. Appel, Baj, Corneille, Dangelo, Jorn, Matta in der Werkstatt Mazzotti Giuseppe. Von Ursula Lehmann-Brockhaus. Campisano Editore [Website: www.campisanoeditore.it], Rom 2013. 250 s. ill. litt. noter. ib. 80 €.

I de sidste par år op til Asger Jorns 100 års fødselsdag her i 2014 har en række vigtige udstillinger fundet sted - både i udlandet og herhjemme: I udlandet bl.a. i Centre Pompidou, Kunsthalle Emden, Lausanne i Schweiz, Essl Museum i Østrig og så langt væk som i Brasilien. Oftest er udstillingerne suppleret med store og smukke kataloger. Herhjemme Aros med "Jorn International", Louisiana med "Jorn & Pollock", Statens Museum for Kunst med "Rastløs rebel" og naturligvis Museum Jorn, der som optakt til de 100 år har "varmet op" med bøger om Jorn i relation til Per Kirkeby, James Ensor og Picasso og nu festens højdepunkt med "Expo Jorn. Kunst er fest".

Men uafhængig af udstillingerne har adskillige væsentlige bøger om Jorn set dagens lys. Herhjemme både meget smukke og uundværlige registranter og beskrivelser af Jorns grafik og skitsebøger ved Gerd Presler og Jorns keramik, bronzer og marmorskulpturer ved Ursula Lehmann-Brockhaus. Sidst har Lars Morell føjet sin egen meget personlige opfattelse til i hans "Asger Jorns kunst". Vigtige udgivelser er også Jorns egen "Om formen" udgivet på engelsk af Museum Jorn og på dansk af Sohns Forlag, Ruth Baumeisters "Fraternité avant tout" om Jorns opfattelse af arkitektur, og under udgivelse Karen Kurzcynski om Asger Jorns kunst og politik: "Avantgarden giver aldrig op".

Hidtil upåagtet i Danmark har den mangeårige kender af Asger Jorns keramik og kunstnerkredsen omkring ham, Ursula Lehmann-Brockhaus, i 2013 begået et nyt imponerende værk. Allerede i 1960'erne var hun medarbejder på Silkeborg Kunstmuseums to kataloger om Matta og Dubuffet, og i 1991 udarbejdede hun sammen med museumsinspektør Troels Andersen og keramikeren Erik Nyholm kataloget og bogen til udstillingen om Jorns keramik.

Denne gang drejer hendes nye udgivelse sig om "Det internationale keramikmøde" (*Incontro internazionale della ceramica*), som Jorn arrangerede i Albisola i 1954. Et møde som mange har hørt om, men som ikke mange har haft et nærværdigt kendskab til, herunder dårligt nok hvem, der deltog og hvornår.

For Jorn havde det fra et tidligt tidspunkt været et must at arbejde sammen med andre ligesindede kunstnere;

tænk blot på Helhesten, Cobra, Høst og Spiralen. Nu ville han prøve det igen.

Ursula Lehmann-Brockhaus har gennem et tålmodighedskrævende detektivarbejde, nærmest som en arkæolog lag for lag afdækket og beskrevet dette keramiske samarbejde. I bogen rekonstruerer hun det møde og fællesskab, hvor Jorn sammen med sine kunstnervenner Karel Appel, Enrico Baj, Corneille, Sergio Dangelo og Roberto Matta udførte en række fornyende keramiske eksperimenter i Mazzotti Giuseppees værksted i Albisola.

Jorn havde ved tidligere lejligheder i Silkeborg og Sorring stiftet bekendtskab med lerets og keramikens egenskaber og muligheder og havde allerede her udviklet sit eget helt specielle formsprog. Men ved mødet med Albisolas højt professionelle keramikere og deres værksteder og især deres mangeårige tradition for samarbejde med egentlige kunstnere, inspireredes og udvikledes Jorns fantasi og mangfoldighed yderligere. Det var det, han så som den store mulighed for at udvikle yderligere ved at invitere en række ligesindede kunstnere til et samarbejde. Det skulle vise sig, at der i dette korte værkstedssamarbejde af kreative og begavede personligheder skulle udvikle sig en gensidig skabende atmosfære, som befordrede en helt usædvanlig skaberkraft.

Her forvandlede alt: Ny var den frie og udtryksfulde modellering af leret, hvor Jorn frigjorde sig fra forudgående skitser, ny var også brugen af farvestrålende glasurer takket være det større udbud af industrielt fremstillede glasurer. Og ny var endelig de forskellige formkategorier, som han frembragte i leret. Her nåede Jorns spontane, ekspressive skabende modellering og eksperimenter nye højder.

De indbudte kunstnere blev af værkstedets indehaver, Tullio Mazzotti bedt om at registrere deres frembragte værker i hver deres kladdehæfte, og som i Lehmann-Brockhaus' bog her offentliggøres for første gang, når vi ser bort fra Jorns hæfte, som Lehmann-Brockhaus allerede gengav i sin "Jorn i Italien". Derudover gengiver bogen mere end 100 af de frembragte værker, hvoraf omkring 50 her vises for første gang.

Resultatet af mødet mellem de eksperimenterende kunstnere viste sig på flere måder: For det første var det noget enestående unikt og nyt i kunsthistorien, og dertil blev det overleveret gennem kladdehæfternes enestående dokumentation. Og som det sidste og vigtigste: I løbet af ganske få uger skabte kunstnerne

i både antal og kvalitet en imponerende række værker, så Lehmann-Brockhaus uden at overdrive, vover at betegne begivenheden som intet mindre end en stjernestund i den keramiske kunsts historie.

Fra Jorns hånd kendes i dag omkring 48 arbejder fra det eksperimenterende møde. I kladdehæftet, hvor de er tegnet og beskrevet, har han inddelt dem i kategorier som fad, fad med relief, relief, relief på fad, fri relief og skulpturer. 30 af arbejderne i hæftet kan identificeres i dag. På Museum Jorn kan man f.eks. se hans Jyske Linier, Dødshunden, Marsmenneske, Flugten og Tidlig vår.

Lehmann-Brockhaus har i et imponerende omfang formået både at identificere og opspore et meget stort antal af de frembragte værker, uanset om de har været at finde i offentlige samlinger eller i privat eje. I mange tilfælde har de ikke siden deres fremkomst været vist offentligt.

Fra fem af de seks kunstnere er kladdehæfterne bevaret. De er alle gengivet i faksimile i formindsket størrelse, og ud for hæfternes mange små skitser har Lehmann-Brockhaus vist de keramiske arbejder i nye fotograferinger. Hvor dette ikke har været muligt, er de gengivet i ældre sort-hvide fotografier. Ud over gengivelsen af kladdehæfterne redegør Lehmann-Brockhaus for hver af de enkelte kunstners forudsætninger, deres arbejdsmetode og egenart og deres indbyrdes samarbejde, ligesom hun også beskriver, hvordan de på forskellig vis anvender de uddelte hæfter.

Bogen afsluttes med gengivelse af en række både interessante og til tider også ganske bramfrie breve og andre dokumenter fra ”Det internationale Keramikmøde” hin august måned 1954.

Det grafiske arbejde er fornemt tilrettelagt med en mængde fine fotografier af de mange fantastiske og vidt forskellige keramiske arbejder. Ærgerligt er det kun, at bogen ikke er udkommet på dansk.

Per Hofman Hansen
Bibliotekar

Torbjørn Kvasbø. *Ceramics. Between the Possible and the Impossible.* By Jorunn Veiteberg and Kerstin Wickmann. Arnoldsche Art Publishers [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart 2013. 184 s. ill. litt. noter. engelsk og norsk tekst. 39,80 €.

Norrmannen Torbjørn Kvasbø är en av de främsta keramiska konstnärerna i Norden. Han är internationellt känd, genom ett stort antal utställningar runt om i världen samt

genom en mängd artiklar och omnämningen i internationell keramisk fackpress. Hans keramiska skulpturer finns också i flera museisamlingar. Han var professor på Högskolan för Design och Konsthantverk, HDK, i Göteborg (1996-2000) och på Konstfack i Stockholm (2000-2004).

I samband med en omfattande separatutställning senhösten 2013 på Lillehammers Kunstmuseum, i vilken man kunde följa hans utveckling alltsedan hans examen i keramisk konst på Konsthantverkarskolan i Bergen 1978 fram till hösten 2013, publicerades en rikt illustrerat bok ut – en bok som har en bredare räckvidd och längre livslängd än utställningen. Samtidigt som utställningen stod i Lillehammer visade han också nya arbeten på Drammens Museum, samtliga utförda i hans egen verkstad och brända i hans vedeldade ugn i Venabygd, nära Lillehammer.

Jorunn Veiteberg har i boken beskrivit hans utveckling som konstnär i Norge, Kerstin Wickman om de utställningar han gjorde i Sverige innan han blev professor, om hans betydelse som professor och om hans insatser för den keramiska utvecklingen i Sverige. Han har alltid varit orädd och pådrivande, vilket också syns i hans konst, som är storslagen både i sina uttryck och format.

Även om hans skulpturala arbeten kan se ut som de uppstått av sig själva är de planerade in i minsta detalj: Långa bränningar under fyra-fem dygn i cirka 1350° C och en ytterst noggrant reglerad syretillförsel. Strukturerna och ytornas glans än resultatet av en stark medvetenhet och kunskap om lerans beskaffenhet.

Hur han lyckats skapa, bygga, bränna och förflytta sina gigantiska verk är obegripligt för en utomstående. Det tycks som om naturen själv åstadkommit dem genom dramatiska och kraftfulla, eruptiva skeenden, som naturkatastrofer, vulkanutbrott, flodvågor. Mötet mellan den mjuka, plastiska leran och ugnens hetta kan ses som en metafor för eldens obönhörliga kraft och förmåga att åstadkomma en dramatisk förvandling – men även för individens kamp med naturens oövervinnerliga krafter. Om detta bland annat handlar denna bok.

Kerstin Wickman
Professor emeritus i design- och konsthantverkshistoria,
Konstfack, Stockholm

Svenska kaffeserviser 1920-1980. Av Michél Carlsson och Urban Orzolek (foto). Ica Bokförlag [Website: www.icabokforlag.se], Stockholm 2014. 152 s. ill i färg. ib.

Författarna, en journalist och samlare och en fotograf, presenterar närmare ett hundratal av alla de te- och kaffeserviser som tillverkats mellan 1920- och 1980-talen vid de större svenska fabriker, alla väl illustre-

rade med bra färgbilder (Orzolek) och uppgifter om formgivare och produktionstid. Fabriks- och formgi-varfakta, samlartips m.m. har sammanställts i olika avsnitt. Boken har fått en tilltalande form av Johan Carpner.

Författarna har tidigare givit ut *Svenska serviser 1950-1975* (Ica 2010), som liksom den här boken saknar all redovisning av de källor och den litteratur som ändå är förutsättningen för en sådan här översikt, där man endast plockat ut ”det göttaste”. Man har svårt att se vad som är eget arbete eller vad som lånats från olika källor och andras forskning. Det ger en osäkerhet om giltighe-ten av framlagda fakta och gör boken mindre användbar i seriösa sammanhang.

Bengt Nyström
Fil.dr.

Sydsvenska porslinsfabriker under 1940 och -50-talet. Av Per-Gunnar Johansson. Karlshamns muse-ums skriftserie 12. Karlshamns Museum [Website: www.karlshamnsmuseum.se], Karlshamn 2012. 96 s. ill. i färg och s/v. litt. fabriksmärker.

Den här boken berättar om en annan del av Syd-sverige, om ett annat slag av porslinsprodukter och om en annan tid, de första decennierna efter världs-kriget. De små fabrikena hör till de mer okända i svensk keramisk historia, med något undantag. I ett läge då efterfrågan på porslin, f.a. kaffe- och servis-gods var stor, startades en keramiktillverkning av fler entusiaster som Trensoms Porslinsfabrik, Promoto, Mörrum och Söderåkra Porslinsfabrik, Laholms metallindustri m.fl. Till de mer kända som behandlas hör Karlskrona och Ifö-verken.

Författaren bygger på egna efterforskningar och intervjuer och boken ger en intressant belysning av en ovanlig porslinsproduktion under ett skede som ligger litet sid sidan av utvecklingen vid de stora fabrikena.

Bengt Nyström
Fil.dr.

Ängelholms krukmakare. Av Eva Kjerström Sjölin. Kulturhistoriska Föreningen för Södra Sverige. Kultu-ren [Website: www.kulturen.se], Lund 2012. 143 s. ill. litt. noter. kilder. stempler. ib. 190 SEK.

Författaren, själv tidigare intendent vid Kulturen, har medverkat vid de sydsvenska (skånska och halländska) museernas stora forskningsprojekt *Av Skånes lera* på 1980-talet och som resulterat i flera böcker, artiklar och

utställningar om skånskt lergods och krukmakarhant-verk. Den föreliggande boken med fokus på Ängel-holm, den kanske viktigaste av de sydsvenska krukma-karstäderna, är en del av detta projekt och ger en grund-lig genomgång av förutsättningarna alltifrån tillgången på lera till hantverkets organisation och omfattning.

Författaren belyser tillverkningen i text och bild och redovisar en genomgång av stadens krukmakare, deras verkstäder och deras kvarter i staden. Hon har här gjort ett grundligt forskningsarbete i alla tillgängliga källor från kartor till bouppteckningar som resulterat i värde-fulla förteckningar över kruk- och kakelugnsmakare, mästare i egen verkstad och en katalog över lerkärl från Ängelholm. Boken är väl illustrerad med bilder i färg och svartvitt, försedd med noter och en bra källförteck-ning.

Bengt Nyström
Fil.dr.

Värmande och vackert. Eldstäder och tillverkare i Hälsingland och Gästrikland. Av Birgitta Lundblad och Gunvor Gustafson. Hälsinglands museum [www.halsinglandsmuseum.se], Hudiksvall 2012. 272 s. rikt ill. i färg. ib. stort format.

Även den här boken bygger på ett omfattande och ovan-ligt gediget researcharbete med fokus på landskapen Hälsingland och Gästrikland i nedre Norrland och den tillverkning av kakelugnar som förekommit genom åren. Den är unik studie för svenska förhållanden och ger en osedvanligt fyllig och djup analys av denna tillverkning och dess betydelse både kulturellt och ur näringssyn-punkt.

Av författarna är Birgitta Lundblad väletablerad inom keramikforskningen och har tidigare bl.a. givit ut boken om Bo fajans (1996), Gunvor Gustafson har som bygg-nadsantikvarie vid Hälsinglands museum god kunskap om länets byggnadshistoria, som hon redovisat i flera artiklar. Det har blivit en lyckad kombination.

Som en bakgrund skildrar författarna eldstadens histo-ria och tekniska utveckling, där även tegeltillverkning och ugnskonstruktioner berörs. Efter en genomgång av kakelugnarnas teknik och historia och deras betydelse för hemmens inredning med exempel från olika tidspe-rioder och sociala miljöer behandlar författarna skråti-dens tillverkningar och de olika verkstäderna och fabri-kerna i olika orter i de båda landskapen. Man blir imponerad över den fylliga och välillustrerade redovisningen av landskapens kakelugnstillverkning som växer till en bred kulturhistorisk analys.

Boken bygger som sagt på ett omfattande researcharbete som även redovisas i en osedvanligt gedigen käll- och litteraturförteckning med olika bilagor.

Bengt Nyström
Fil.dr.

Rörstrands serviser. Dekorer och modeller under 280 år. Av Bengt Nyström & Peter Stenberg. Carlssons Bokförlag [Website: www.carlssonbokforlag.se], Stockholm 2014. 384 s. ill. litt. ib. 375 SEK.

Rörstrands serviser er et opslagsværk over de dekorationer og modeller, der er blevet anvendt af Rörstrands Porslinsfabrik fra starten i 1730'erne i Stockholm samt efter flytningen til Göteborg og senere i Lidköping frem til, produktionen blev nedlagt der i december 2005 og siden 1964 med en skiftende ejerkreds, først som en del af Upsala-Ekeby-koncernen, 1974 med Arabia som ejer, 1982 med Wärtsilä-koncernen som ejer, der efterfølgende bliver overtaget af Hackman-koncernen, for endelig i 2002 at blive solgt til Höganäs-Boda-Nova.

Varemærket levede dog videre efter at produktionen ophørte i 2005, først inden for Höganäs-Boda-Nova og fra 2012 i Fiskars-koncernen, som Den kongelige Porcelainsfabrik også blev en del af i 2013.

Produktionen af stel har været ret så omfattende, idet det sammenlagt drejer det sig om 240 modeller og 2380 dekorationer, hvoraf en stor del er gengivet i bogen.

Bogen indledes med en kort historisk gennemgang af Rörstrands Porslinsfabrik af Bengt Nyström, hvor vi får de vigtigste hovedbegivenheder i fabrikkens historie fint sat i relation til bogens tema. Derudover redegøres der også for vanskelighederne ved at finde frem til de forskellige stel [prydenstande har haft en større overlevelsessevne end stel] samt ikke mindst fastslå, hvornår de blev fremstillet. Den første fundne trykte Pris-Courant er fra 1825, men er uden illustrationer, hvilket man først fik fra 1840'erne, dog med meget skematiske og enkle gengivelser.

De første årtiers fajance frem til midten af 1700-tallet var stærkt præget af udenlandske forbilleder, og fremfor alt søgte man at efterligne fajancen fra Delft. De første værk mestre, Johann Wolff, Christoffer Conrad Hunger og Andreas Nicolai Ferdinandt og flere arbejdere var i starten skolede ved forskellige fabrikker i Tyskland, hvorfor det fandtes naturligt at fortsætte med disse dekorationer, hvilket man jo ikke dengang var så nøjeregnende med, idet man som Bengt Nyström formulerer det ”lånede og kopierede friskt av varandra den här tiden”!

Først med Anders Fahlström som værk mester begyndte fabrikken fra 1740'erne at udvikle en egen karakter og noget af en national stil. Efterhånden blev påvirkningen fra især England meget stor og modellerne kunne få betegnelser som ”Engelsk modell” eller ”Fransk modell”. I starten var det enkeltdele man fremstillede og først fra 1834 kunne man tilbyde egentlige ”bordsserviser” med fælles form og dekoration. Første gang man ser ”bordservis” anvendt i en priskurant var i 1837.

Spændende er det at se disse meget forskellige dekorer, der varierer lige fra det meget smukke og nutidige udtryk til det mere tidstypiske, der repræsenterer en svunden tid. En del af stellerne har også fundet vej til de danske borde og flere uopslidelige stel finder stadig anvendelse såsom det meget populære Blå Koka, som er tidløst og stadig meget smukt, hvis det da ikke er godt ridset og mat efter mange års intens brug. Blå Koka (Namstämplad (x)/Relief, målat band ugnfast/Emaljefärgsmålad/Fältspatporlin), der er designet af Hertha Bengtson, blev produceret fra 1952 og helt frem til 1988, men havde også en brun pendant, som dog havde en kortere levetid, nemlig fra 1967 og frem til 1981, hvilket giver et indtryk af oplysningsniveauet om de enkelte registrerede stel. Fotoet af den ledsagende Blå Koka-tallerken giver desværre ikke noget indtryk af det fine mønstrede bånd på tallerkenens kant.

Hvis jeg skal fremkomme med en lille anke, så er fotografierne af de gengivne tallerkener, der stammer fra forskellige kilder, og ikke alle lige skarpe, hvilket indebærer, at detaljerne for nogle af dekorationernes vedkommende ikke står helt tydelige, men det kan jo nok ikke være meget anderledes, når fotoene stammer fra forskellige kilder. Dette skal dog ikke forklejne det meget store arbejde, der er udført for at skabe dette opslagsværk.

Forlaget kunne måske hjælpe brugeren ved at indlægge et bogmærke med forklaringerne på de i skemaerne anvendte bogstaver, som henviser til længere forklaringer, så man ikke hele tiden skal bladre tilbage til starten på det enkelte afsnit for at få forklaringen, hvilket kunne være en stor hjælp og meget enkelt, men måske ikke nødvendigt, hvis man er regelmæssig bruger af bogen, da betegnelserne er anvendt systematisk i alle bogens afsnit.

Bogen om *Rörstrands serviser* vil fremover for handlende og samlere være et meget nyttigt og uundværligt opslagsværk, når man skal fastslå, hvilket stel det drejer sig om, hvem designeren er samt i hvilken periode det kan være fremstillet.

Gunnar Jakobsen

Stig Lindberg. Människan · Formgivaren. Av Anna Larsdotter. Historiska Media [www.historiskamedia.se], Lund 2014. 240 s. ill. i färg och s/v. litt. ib. 239 SEK.

Anna Larsdotter är journalist med historia som specialitet, hon skriver för en rad historiska tidskrifter och har givit ut *Hästens tid* om 1600-talets krigskonst. Hon har här tagit sig an att skildra en av folkhemmets stora designkoner.

Stig Lindberg började på Gustavsberg redan 1937 och arbetade, parallellt med andra uppdrag, för Gustavsberg hela sitt liv fram till 1982. Han blev känd för den stora publiken med sin och Wilhelm Kåges utställning ”Fajan-ser målade i vår” under brinnande krigstider 1942. Senare från 1950-talet var han framgångsrik med en låg rad mycket älskade serviser och konstgods - och med sina berömda illustrerade barnböcker, textiler och emaljer - och var han ett markant inslag i svenskarnas vardag. Hans insats och många av hans dekorer och mönster har på nytt blivit aktuella.

Författaren har lagt ett biografiskt perspektiv på Stig Lindberg och skildrar grundligt hans väg från barnomens Umeå till framgångsrik konstnärlig ledare för Gustavsberg, där han blev något av en galjonsfigur. Stig Lindbergs personliga livsöde är sammanflätat med hans formgivning på ett intressant sätt. Här redovisas även hans lärargärning speglad av flera elever, senare själva framgångsrika keramiker.

Även om texten här och var blir alltför panegyriskt ger boken ändå ett mångfacetterat porträtt av en av förra seklets främsta formgivare inom svensk keramik, men också av hans konstnärliga ambitioner och ibland svår-förstådda personlighet.

Det är en välskriven och personligt hållen skildring som bygger på noggrann forskning kring hans liv i arkiv och museer, i tidens tidskrifter och på ett stort antal intervjuer med släkt och kolleger. Boken är också försedd med en bra bibliografi.

Bengt Nyström
Fil.dr.

The essential potness - Lucie Rie and Hans Coper. By Mienke Simon Thoms, Titus M. Eliëns, Dorris U. Kuyken-Schneider and Margreet Eijkelenboom-Vermeer. Museum Boijmans Van Beuningen [Website: www.boijmans.nl], Rotterdam 2014. 216 s. ill. litt. 25 €.

Lucie Rie and Hans Coper occupy a central position in the history of studio pottery, and their work holds a comparable place within the studio ceramics collection of the Museum Boijmans Van Beuningen. With a total

of 37 and 26 unique works respectively, the collection represents the most significant public holdings of Rie and Coper's work in Continental Europe. This beautifully illustrated and welcome volume is both a catalogue of this superlative collection, and a study of the mutually beneficial relationship between the two artists and the museum.

It is indeed this exploration of museum activity that stands as the most fascinating aspect of the book. Museum collections are not passive and neutral entities. Rather, they reflect the philosophical and intellectual positions, as well as the passions, of curators, the leading protagonists here being Bernardine de Neeve and Dorris Kuyken-Schneider. The collection reflects their active engagement, and contains significant works acquired from the Boijmans exhibitions, *English Potters* in 1960, and *Lucie Rie and Hans Coper* in 1967. Discussion of the latter is of much interest, particularly in connection with Coper's ideas about the display of his work in groups. Similarly revealing is the fact that Rie's inclusion came at Coper's request, rather than the reverse, as has erroneously been stated elsewhere.

Both then as now, the inclination to bracket together the work of Rie and Coper seems inescapable. Yet this insistent pairing is perhaps a barrier to our appreciation of their individual achievements. At the root of this is the concept of 'the essential potness', the desire to assert functionality and the vessel as defining conditions within studio pottery, and within the work of Rie and Coper. Deriving from Douglas Hill's catalogue essay for the 1967 exhibition, the concept of 'the essential potness' reflects the Boijmans' approach to studio ceramics, and perhaps also Rie's, as evidenced by her often remarked upon placing of flowers in Coper's pots. Yet it perhaps over-emphasises their similarities, and neither helps us understand Coper's power as a sculptor, nor Rie's brilliance as a colourist. It is time perhaps for the separate reappraisal of the work of Lucie Rie and of Hans Coper. *The Essential Potness* cannot offer that, but it does provide a frank and engaging historical account.

Alun Graves
Senior Curator, Ceramics and Glass Department, Victoria & Albert Museum

Edmund de Waal. By Emma Crichton-Miller, Deborah Saunt, Toby Glanville, A.S. Byatt, Alexandra Munroe, Colm Toibín, Peter Carey & Edmund de Waal. Phaidon Press [Website: www.phaidon.com], London 2014. 271 s. ill. litt. index. ib. 59,95 £.

Edmund de Waal er efterhånden verdenskendt, specielt udgivelsen af hans store biografi ”The Hare With Amber Eyes”, der udkom i 2010 [Haren med de ravgule øjne, Hr.

Ferdinand 2011], hvor historien er, at Edmund de Waal efter en barnløs onkel arver en samling af 264 små japan-ske netsuke-figurer. Med denne arv følger en historie og et ansvar, der resulterer i et længere studie i de Waals jødiske slægt Ephrussi, som ender med udgivelsen af biografien, der er udkommet på 13 sprog og nu solgt i mere end en million eksemplarer!

Vi kender også Edmund de Waal fra fremragende bøger som *Design Sourcebook Ceramics* (New Holland Publishers, 1999/omtalt i keramiske noter 13/2001), *20th century ceramics* (Thames & Hudson, 2003/anmeldt i *keramiske noter* 20/2004 af Kristian Jakobsen), *The Pot Book* (Phaidon, 2011/anmeldt i *keramiske noter* 35/2012 af Martin Bodilsen Kaldahl) med en gennemgang af 300 keramiske værker fra tidernes morgen frem til nutiden, og senest en ny udgave (Tate, 2014) af hans bog om *Bernhard Leach* fra 1998, som han selv beskrev som "the first 'de-mystifying' study of Leach".

"The great myth of Leach is that Leach is the great interlocutor for Japan and the East, the person who understood the East, who explained it to us all, brought out the mystery of the East. But in fact the people he was spending time with, and talking to, were very few, highly educated, often Western educated Japanese people, who in themselves had no particular contact with rural, unlettered Japan of peasant craftsman." [Edmund de Waal].

Nogle husker måske installationen på Kunstindustrimu-seet i 2004, som var en nutidig fortolkning af tidligere tiders porcelænsamlinger. Udstillingens 330 næsten ens bægre var anbragt i et halvmørkt rum – et porcelænsværelse. Samtidigt hermed udstillede Galleri Nørby en serie arbejder af ham, som viste, hvor varieret man kan arbejde med form, overflader og lys/skygge-virkninger inden for et selvvalgt begrænset formsprog.

Andre har måske på et besøg i Victoria and Albert Museum i London stiftet bekendtskab med de Waals flotte installation "Sign & Wonders" fra 2009 oppe under kuplen i Ceramics Galleries.

I Emma Crichton-Millers indledende essay følger vi Edmund de Waal fra han var 5 år og flyttede til Lincoln, hvor hans keramiske løbebane startede; via Canterbury, hvor han mødte pottemageren Geoffrey Whiting (1919-1988), som tog ham under sine vinger og som han lærte meget af, en Bernhard Leach discipel, som fik stor betydning for hans videre løbebane; i 1982 et besøg i Japan; dernæst Cambridge, hvor han læste engelsk, samtidigt med at han fortsat arbejdede med keramikken; værksted i Sheffield, hvilket ikke var nogen succes; et år med japan-studier i Sheffield og dernæst et år i Japan, hvor han bl.a. studerede Bernhard Leach' tid i Japan; tilbage i Storbritannien i 1993 slog han sig ned i London, hvor han begyndte at arbejde med porcelæn og celadonglasurer. Først

var det enkeltstående beholdere til praktisk anvendelse i husholdningen, og efterhånden blev disse beholdere i smukke helt enkle klassiske former del af installationer med reminiscenser fra 1700-tallets porcelænsværelser. Samtidig hermed er der kommet den ene væsentlige bogudgivelse efter den anden.

Kendetegnende for Edmund de Waal værker i dag er således hans cylinderformede porcelænskrukker, hvis blege celadonglaserede overflader varierer i struktur og toner. De enkelte krukker indgår i en ydre ramme og bliver til en installation.

Dette er en umådelig spændende bog om en keramiker, der absolut ikke er til at komme uden om!

Bogen er ualmindelig smukt tilrettelagt, indbundet i et lysegråt lærred med et bånd af indprægede slanke krukker. Bogens mange udmærkede fotografier af hans installationer samt arbejdssituationer bidrager sammen med teksten til at læseren får skabt sig et billede af personen Edmund de Waal og hans arbejder. Et lille raffinement fra tilrettelæggeren er, at han anbringer de ultrakorte billedtekster (fx installationens titel, udstillingssted og år) helt forneden på siden på linie med pagineringen samtidigt med at bogen har en levende kolumnetitel i versaler nederst til venstre på venstre side, medens pagina for begge sider er anbragt til venstre på højre side (188/189). Et andet raffinement er at afsnittene er adskilt af to blade af lidt kraftigere papir i en grå farve svarende til forsatsbladets. Herudover adskiller afsnittet "Stories" sig fra den øvrige del af bogen ved at være trykt på meget tyndt papir med en skrivemaskineskrift. En meget æstetisk tilrettelæggelse helt i Edmund de Waals ånd.

Gunnar Jakobsen

Frankenthaler Porzellan. Von Barbara Beaucamp-Markowsky. Schriftenreihe der Gesellschaft der Keramikfreunde e.V. Düsseldorf. Hirmer Verlag [Website: www.hirmerverlag.de], München 2008-2014. ill. litt. noter. registre. ib. Bd. 1: *Die Plastik*. 2008. 644 s. 98 €. Bd. 2: Bei-band *Die Archivalien* (zu Bd. 1 und 2). 2010. 412 s. 89 €. Bd. 3: **Das Geschirr**. 2014. 516 s. 98 €. Bd. 1-3 samlet 240 €.

Reiss-Engelhorn-Museen i Mannheim [Website: www.rem-mannheim.de] har en porcelænsamling, som omfatter mere end 4400 stykker europæisk porcelæn, heraf hen ved 1000 fra Frankenthal. Det er denne del af museernes samling, som dette fantastiske bestandskatalog i tre bind omhandler. Bind 1 indleder med samlingens og fabrikkens historie samt i særdeleshed figurerne, bind 2 omhandler arkivalierne, mens det nu langt om længe udkomne bind 3 dækker serviset. Bind 1 er anmeldt i

keramiske noter 29/2009, mens bind 2 er anmeldt i *keramiske noter 32/2010*.

Indledningen til dette bind giver en kortfattet introduktion til fabrikkens historie fra starten i Strassbourg frem til slutningen 27. maj 1800 i Frankenthal. Den korte beskrivelse af fabrikkens historie tager her udgangspunkt i produktionen af servise, hvor der drages paralleller til de nærmeste konkurrenter i Vincennes og i Meissen. En længere beskrivelse af fabrikkens historien finder man i anmeldelsen af bd. 1 i *keramiske noter 29/2009*.

Med bind 3 er arbejdet med beskrivelsen af denne meget betydelige samling af *Frankenthaler Porzellan* nu afsluttet. Forfatteren, Barbara Beaucamp-Markowsky har bearbejdet samlingen meget grundigt og i muligt omfang fundet frem til lignende stykker i europæiske og amerikanske samlinger. De enkelte genstande er beskrevet såvel med hensyn til faktuelle oplysninger om den enkelte genstand (bemaling og tilstand mv) som sammenlignelige eksemplarer i andre samlinger og forbilleder i form af stik eller malerier samt derudover litteraturhenvisninger for hver enkelt genstand. Et imponerende arbejde.

Hertil kommer, at værket er en fryd for øjet, da det er fremragende optagelser, hvor genstandene fremtræder flot og ydes retfærdighed med store gengivelser, udover at der tillige er en hel del fine detailfotos.

Et fantastisk værk om ”Frankenthaler Porzellan”, som lang tid fremover vil blive stående som det væsentligste referenceværk til denne fabriks produktion og Reiss-Engelhorn-Museerne i Mannheims omfattende samling, hvis lige kun findes i Residenz Museum i München og Kurpfälzisches Museum i Heidelberg. Udgivelsen er støttet af Ceramica-Stiftung i Basel i Schriftenreihe der Gesellschaft der Keramikfreunde e.V., der gennem årene har stået som medudgiver af en række centrale værker om tysk keramik.

Tilføjes skal det, at Frankenthal havde relationer til Danmark, idet en af grundlæggerens sønner, Joseph Adam Hannong, i 1754-1755 var ansat på fajancefabrikken i Kastrup, hvis udvikling han fik stor betydning for. Joseph Adam Hannong vendte tilbage til Frankenthal, hvor han i 1759 overtog porcelænsfabrikken efter faderen.

Gunnar Jakobsen

Meissener Tabatieren des 18. Jahrhunderts. Red. von Sarah-Katharina Acevedo und Eva Dewes. Vorwort von Michael Röbbig-Reyes. Beiträge von Sarah-Katharina Acevedo, Barbara Beaucamp-Markowsky, Hans Ottomeyer, Ulrich Pietsch, Lorenz Seelig und Heike Zech. Röbbig-München & Hirmer Verlag [Website: www.hirmerverlag.de], München 2013. 431 s. ill. litt. noter. register. ib. 45 €. [Tillige engelsk udgave med titlen *Meissen Snuffboxes of the eighteenth century*].

hirmerverlag.de], München 2013. 431 s. ill. litt. noter. register. ib. 45 €. [Tillige engelsk udgave med titlen *Meissen Snuffboxes of the eighteenth century*].

”*Meissener Porzellantabatiere des 18. Jahrhunderts waren und sind Kostbarkeiten und Ausdruck ungemainer Kreativität eines genialen Modellers und Bildhauers, hochspezialisierten Malers und bedeutender Dresdner Goldschmiede. Zudem spiegeln sie, im Unterschied zu Serviceteilen, als eigenständige Kunstwerke mit eher ideeller Zweckbestimmung, die gesamten Strömungen gesellschaftlichen und meissnerischen Stilwandels, sie sind damit einzigartige Zeugnisse europäischen Kunsthandwerks in seiner höchsten Blüte und von unerhörtem Anspruch. Von zeitloser Schönheit sind sie die einzigartigen und unerreichten Pretiosen in der europäischen Keramik des 18. Jahrhunderts*“.

På dansk findes der kun megen sparsom litteratur om Meissen snustobaksdåser og alle af ældre dato, således Axel Heines ”Meissner-Tabatièrer fra det 18de Aarhundrede” fra 1915 og hans ”Porcelæns-Tabatièren i det 18. Aarhundrede” fra 1937 samt Vilhelm Slomanns artikel ”Tobak og Tabatièrer” i tidsskriftet *Tilskueren* 1939 i anledning af, at Det danske Kunstindustrimuseum [Nu Designmuseum Danmark] fik overdraget ægteparret Heines samling af porcelænstabatièrer, som der muligvis ses nogle af i den permanente udstilling, men det ville jo være dejligt om der i udstillingsprogrammet blev plads til at vise hele denne omfattende og meget eksklusive samling af 170 porcelænstabatièrer, hvor museets fine historiske samling af pladshensyn tilsyneladende desværre må vige for det mere moderne.

Af anden nyere litteratur må der på dansk henvises til *Nordiske snusdåser på europæisk baggrund* af Bo Bramsen (Politiken, København 1965) og *Danske Snusdåser 1700-1850* af N.G. Bardenfleth og Bo Bramsen (Skandinavisk Tobakskompagni/Sesam, København 1999), som vil være en god introduktion til snustobaksdåser.

Barbara Beaucamp-Markowsky, der har skrevet den korte introduktion til dette værk om Meissen-snustobaksdåser, er meget velbevandret inden for emnet, idet hun i 1985 på forlaget Klinkhardt & Biermann udgav det meget omfattende standardværk om ”Porzellandosen des 18. Jahrhunderts”, som omhandler porcelænsæsker fra de gamle europæiske porcelænsfabrikker, herunder også fra Den kongelige Porcelainsfabrik.

Meissener Tabatieren des 18. Jahrhunderts indledes med en række tematiske essays på i alt 117 sider, som er meget spændende læsning, således indleder Hans Ottomeyer om oprindelsen til anvendelsen af tobakken og måden at anvende tobakken på i Europa, flige fra den oprindelige start med piberygning til den mere fornemme anvendelse af snus, som medvirkede til udviklingen af tabatièren/snustobaksdåsen til meget kostbare kunstværker af meget høj kunstnerisk kvalitet – et vig-

tigt og nødevendigt tilhører for såvel den fattige som for den velhavende i det daglige såvelsom til selskabeligt brug.

Herefter følger to spændende essays om at samle på Meissen-tabatièrer, først Lorenz Seelig om kostbare tabatièrer i fyrstlige samlinger i 1700-tallet, dernæst Heike Zech om at samle på tabatièrer fra 1800-tallets begyndelse frem til i dag, hvor samlerne tog over fra brugerne.

Således ejede Madame de Pompadour 78 dåser og lignende beholdere, heraf en hel del i guld, men også en hel del meget raffinerede porcelæntabatièrer i guldindfatning, bl.a. en Sèvres-tabatière, hvor der på låget er afbildet hendes to hunde, en tabatière som nu befinder sig i The Rothschild Collection i Waddesdon Manor (Website: www.waddesdon.org.uk), hvorfra der i øvrigt i 2003 blev stjålet 100 af samlingens tabatièrer. En anden fornem samling ”The Rosalinde and Arthur Gilbert Collection” befinder sig i dag i Victoria and Albert Museum i London, der er nogle af de nutidige samlere som vi præsenteres for. Flere andre samlinger er offentlig tilgængelige, så der er således rige muligheder for at se disse fine små kunstværker i virkeligheden.

Ulrich Pietsch fordyber sig i sit essay i 1700-tallets meissen-tabatièrer fra den spæde start under Johann Friedrich Böttger (1682-1719) samt Johann Joachim Kaendler (1706-1775) som skaber og modellør af talrige dåseforme såvelsom en gennemgang af de kendte og identificerbare Meissen tabatière-malere.

Bogens tekstdel afsluttes med et essay af Sarah-Katharina Acevedo om Johann Joachim Kaendlers figurer, der direkte refererer til anvendelsen af porcellæns tabatièren med eksempler på hans fantastiske figurer og dets forbilleder i form af tryk og malerier.

Katalogdelen, der er tematisk opbygget (Chinoiserie, Galante Darstellungen, Blumenmalerei, Ornithologische Darstellungen und Fabeltiere, Jagdliche Darstellungen und Bataille-Szenen, Möpfe, Porträts og Mythologie) beskriver 124 meget smukke Meissen-tabatièrer af høj kvalitet fra 1700-tallet udlånt fra private samlinger. Hver enkelt tabatière er meget grundigt beskrevet med såvel henvisninger til eventuelle lignende tabatièrer i offentlige samlinger som til gengivelser af stik, der har dannet forbilleder for dekorationen. Selv om der i de indledende essays præsenteres meget eksklusive porcelæntabatièrer af høj kunstnerisk kvalitet, så er de i katalogdelen viste eksempler tilsvarende af høj karat.

Bogen er meget smukt illustreret med flotte fotografier, hvor tabatièrernes høje kvalitet kommer til deres ret

med store gengivelser af såvel de beskrevne som lignende tabatièrer samt forbilleder i form af kobberstik og enkelte malerier, udover at der tillige er en hel del fine detailfotos.

Gunnar Jakobsen

Vincennes and Early Sevres Porcelain. From the Belvedere Collection. By Joanna Gwilt. V & A Publishing [Website: www.vam.ac.uk], London 2014. 256 s. ill. litt. noter. ib. 60 £.

Sèvres porcelæn har altid haft en særlig høj status i keramikens verden. Det er blevet beundret af samlere og gjort til genstand for dybtgående studier af keramikforskere flere steder i verden især efter 2. Verdenskrig. En højt specialiseret litteratur er vokset frem, som efterhånden har klarlagt detaljer i udviklingen af teknikker, både når det gælder fremstillingen af blødt og hårdt porcelæn, brugen af forskellige glasurer og farver til dekoration, model- og udsmykningstyper og ikke mindst identifikationen af de enkelte formgivere og malere tilknyttet fabrikken igennem tiden. For mange står denne fabrik som højdepunktet i teknisk kunnen i udførelsen af farver og forgyldning og malede dekorationer.

En del af æren for at starte bølgen af den nye specialistlitteratur om Sèvres kan tilskrives en dansker, kunsthistorikeren Svend Eriksen. Han var i en årrække overbibliotekar ved Kunstindustrimuseet i København og i årene 1963-1965 ansat som Keeper på Rothschild familiens tidligere ejendom Waddesdon Manor, hvor han bl.a. gennemgik og udgav et katalog om deres Sèvres-samling i 1968. Det var et epokegørende arbejde ikke mindst på grund af omfattende nye arkivstudier. Dette værk blev i 1986 efterfulgt af et endnu mere skelsættende værk skrevet af Svend Eriksen i samarbejde med Geoffrey de Bellaigue: *Sèvres porcelain, Vincennes and Sevres 1740-1800*. Få år senere suppleredes Sèvres-litteraturen med endnu et vigtigt større værk: Dame Rosalind Savills katalog i tre bind over den imponerende samling i Wallace Collection i London. I 1991 udkom Tamara Préaud & Antoine D’Albis værk om den tidligste fase: *La Porcelaine de Vincennes*. Kronen på værket og indtil videre den definitive publikation om Sèvres med tillæg om andre franske porcelænsfabrikker er det storværk i tre bind på mere end 1300 sider, som Sir Geoffrey de Bellaigue, tidligere leder af The Royal Collection, nåede at fuldende i 2009 efter mere end 30 års studier på området: *French Porcelain in the Collection of Her Majesty the Queen*.

Joanna Gwilts nye bog skriver sig direkte ind i denne tradition. Hun kan betragtes som en elev af Sir Geoffrey de Bellaigue og arrangerede i 2009 en interessant og smuk udstilling i Royal Collection, i The Queens’s Gallery ved Buckingham Palace, *French Porcelain for*

English Palaces, der blev ledsaget af en glimrende informativ publikation med samme titel.

Efter denne udstilling helligede hun sig arbejdet med Belvedere samlingen, som nu er resulteret i nærværende publikation. Belvedere samlingen er en privatsamling etableret igennem 40 år og ikke alment tilgængelig for offentligheden. Et vigtigt mål med udgivelsen har derfor været, at bringe så god og detaljeret en fotodokumentation af de enkelte værker, så detaljer, teknik og motiver kan studeres uden adgang til originalerne. Fokus i samlingen ligger på fabrikkens tidlige periode, fra 1740 da produktionen blev etableret i Vincennes, indtil den skiftede navn og flyttede til Sèvres i 1756. Samlingen rummer virkelige topstykker, som det i mange tilfælde kan være vanskeligt at finde i lignende kvalitet i offentlige samlinger. Bl.a. derfor er publikationen så vigtig. Som en ekstra service får katalogets købere adgang til en digital udgave, hvor alle objekter kan studeres i endnu flere næroptagelser.

Bogen indledes med en tidstavle, hvor historiske fakta alternerer med ”porcelænsfakta”, et nyttigt redskab, som det er let at slå tilbage i under videre læsning. Derefter følger en klar og velskrevet introduktion til emnet omhandlende Vincennes og Sèvres allertidligste historie. Selv om dette emne er velbeskrevet i andre sammenhænge, fremhæves her gode pointer vedrørende motivet til at starte en produktion, om konkurrencen med Meissen i Tyskland og franske fabrikker i bl.a. St. Cloud og Chantilly, om vanskeligheden i at producere en holdbar og god blød porcelænsmasse og om flytningen til nye bygninger og dermed ændrede produktionsvilkår i Sèvres fra 1756, samme sted, hvor fabrikken fungerer den dag i dag.

I introduktionen kommer også en række interessante nye iagttagelser frem ikke mindst om de krævende og dyre eksperimenter med farver, der blev befordret af ønsket om at overgå Meissen på dette område. Det lykkedes også med tiden, og en utrolig nuanceret palet, samt en række intense farver til fond og en ikke siden overgået teknik til forgyldning blev udviklet. Takket være bevarede arkivalier i fabrikken, kan en række fakta udledes om denne udvikling. Hvor hurtigt det gik, demonstreres af, at man i 1747 havde en palet på 16 farver til rådighed, der i 1749 allerede var vokset til 60. I den forbindelse beskrives det, hvor mange hænder og hvor mange arbejds gange og brændinger hvert enkelt stykke krævede. En anden interessant nyhed er, at nøje studier af inventarlistes, der eksisterer fra 1752, over, hvad der var til rådighed på fabrikken af forlægs materiale i form af malerier, grafik og tegninger har ført til at hidtil ukendte motivforlæg bl.a. af Jean Baptiste Oudry m.fl. nu kan identificeres for en række stykker i samlingen. I kataloget uddybes denne vinkel i detaljer for de relevante stykker. Dette fokus giver nye indblik i, hvor-

ledes malerne blev inspireret. Det er også et vigtigt faktum, at mange af malerne var vant til at omsætte motiver til det lille format, idet de tidligere havde dekoreret vifter. Hidtil har man vidst, at en række tidlige arbejder er inspireret af Meissen dekorationer, østasiatisk keramik og figurmotiver efter bl.a. rokokomalerne Boucher og Watteau, men dette nuancerer billedet på en interessant måde. Introduktionen slutter med en beskrivelse af de helt fantastiske modellerede blomster, som var en specialitet i fabrikkens helt tidlige periode. På grund af deres skrøbelighed er ganske få bevaret; men denne samling rummer en rigdom på 29 sjældne eksemplarer. Deres fremstilling og anvendelse beskrives indgående.

Selve katalogdelen omfatter 178 numre, som er indført kronologisk, dækkende perioden 1745 til ca. 1765. Samlingen omfatter mange objekttyper. En stor gruppe er forskellige typer service: teservicer med kopper og kander, mælkekander, bouillonskåle, lågkopper, sukker-skåle, sennepskrukker, tallerkener og vinkølere. Dertil kommer andet porcelæn til brug i hjemmet: vaser af mange typer bl.a. potpourrivaser til duftende tørrede blomster, snustobaksdåser, servantesæt, natlamper og natpotter og nålehuse. Af egentlige pyntegenstande udmærker en serie små figurer af liggende, nøgne kvinder sig, samt figurer af musicerende børn og voksne og romantiske par.

En stor del af figurerne er udekorerede, og man må beundre det bløde porcelæns mælkehvide lød, dets glans og gennemskinnelige overflade, der gør det utrolig velegnet til disse små skulpturelle arbejder. Især de Venuslignende, liggende kvindefigurer har noget af antikkens figurstyrke over sig i den måde, lyset fanger porcelæns-overfladens glans på.

Blandt de dekorerede objekter ses både Meissen inspirerede dekorationer med naturalistiske blomstergengivelser efter træsnit forlæg af bl.a. Hoefnagel samt landskaber, søstykker og koffardiscener, alt sammen noget, som kommer frem i Meissen i 1730'erne. Et andet forbillede er japanske kakiemon-motiver. I en egentlig fransk rokokokontekst hører monokrome figurscenerier til. De viser ofte amoriner i gang med forskellige sysler, malet i en lysende purpurrød eller klar blå farve. Især på vaserne eksperimenteres med kraftige kulører i fond som de intense mørkeblå, *bleu lapis*, og den turkise, *bleu celeste*. Med brugen af fond er vejen banet for en effektiv brug af guld på de ensfarvede flader.

For alle katalognumre er mærker og signaturer afbildet, og de er samlet i en instruktiv illustreret liste bag i bogen. Til de fleste numre findes helheds- og detaljefotos samt close ups af malemåde, hvor det skønnes nødvendigt. Ved selve objektet er også tegninger af modellen fra Sèvresfabrikkens arkiv afbildet, hvor de findes, ligesom nyfundne motivforlæg er afbildet og grundigt diskuteret.

Når malerier diskuteres afdækkes ejerforhold og provenienshistorie, hvilket bidrager til at give et nuanceret billede af det 18. århundredes societet.

Bogens pædagogisk godt gennemtænkte disponering, dens faktuelle og faglige lødighed og flydende sprog gør den velegnet både som læsning for den keramikinteresserede, der gerne vil sætte sig ind i dette komplekse og vigtige kapitel i europæisk keramikhistorie for første gang, og for den inkarnerede Sèvres fan, der vil nærstudere og have yderligere viden om Vincennes og Sevres tidlige stykker, som stod man selv med dem i hånden.

Bien du plaisir!

Ulla Houkjær

Museumsinspektør ved Designmuseum Danmark,
Mag. art. og cand. mag.

Ming! Porcelain for a Globalised Trade. By Eva Ströber. Arnoldsche Art Publishers [Website: www.arnoldsche.com], Stuttgart 2013. 240 s. ill. litt. noter. index. 58 €.

Under det kinesiske Mingdynasti (1368-1644) udvikledes *wucaï* og *doucaï* med polykrom dekoration, der blev påført en biskuit eller over en klar glasur, somme-tider i kombination med underglasurblåt. Ja det er hvad vi får at vide i Den Store Danske Encyclopædi om denne periodes kinesiske porcelænsproduktion.

Heldigvis har Eva Ströber, forfatter til ”*Symbols on Chinese Porcelain · 10 000 times happiness*” [Arnoldsche, Stuttgart 2011 – anmeldt i ”keramiske noter 35/2012], udgivet en fantastisk bog om Mingtidens porcelæn, som er noget af det mest spændende og fængende, jeg længe har læst om det kinesiske porcelæn. Denne bog tager ligesom forgængeren udgangspunkt i det nederlandske Keramiekmuseum Prinsessehofs omfattende samling af kinesisk porcelæn.

Bogen er opdelt i tre dele, ”Porcelain for the Emperors and the Chinese Elite”, ”Chinese Porcelain for Maritime South East Asia” og ”Porcelain for the West”.

Produktionen af Mingtidens porcelæn var – ligesom nu – koncentreret om Jingdezhen, hvor der både fandtes råvarer i en meget høj kvalitet, men vel også rigeligt med brænde samt ikke mindst en infrastruktur med kanaler, der gjorde, at den fremstillede porcelæn kunne sendes både til Biejing, men også til kystens havnebyer, hvorfra porcelænet kunne eksporteres til hele verden uden for Kina.

Fremstillingen af porcelænet skete såvel i de kejserlige værksteder/fabrikker som i privatejede virksomheder. Porcelænet, der blev produceret og leveret af de kejser-

lige værksteder var af højeste kvalitet og ikke beregnet for folket, men udelukkende for kejseren og dennes familie samt hof.

Produktionen blev omhyggeligt overvåget af Arbejdsministeriet og hoffet sendte eunukker til Jingdezhen for at kontrollere fremstillingen – alt i alt meget bureaukratisk og kostbart. Penge spillede en ringe rolle og enorme summer blev anvendt på at fremstille det mest perfekte og smukke porcelæn af højeste kvalitet med anvendelse af den mest avancerede teknologi.

Produktionen i de kejserlige værksteder af porcelæn var massiv, men med den omfattende administration og dårlige ledelse også særdeles omkostningstung. I 1433 bestilte hoffet således 443.500 stykker porcelæn og Jingdezhen var på den tid et af de største industrielle centre i Kina, om ikke i verden!

Ud over de kejserlige værksteder fandtes der en række mere eller mindre uafhængige værksteder, hvor en del af produktionen dog også gik til det kejserlige hof, da de kejserlige værksteder ikke havde en tilstrækkelig produktionskapacitet til at klare alle hoffets ordrer.

Opretholdelsen af denne meget omfattende produktion krævede enorme midler, og da skatteindtægterne begyndte at svigte og de militære udgifter forøgedes væsentligt, så gjorde det sammen med bureaukratiet samt dårlig ledelse, at der kom nedgangstider for de kejserlige værksteder, hvor kvaliteten af produktionen over tid blev noget svingende, hvilket indebar, at kejser Wanli i 1608 lukkede alle de kejserlige værksteder.

Derimod var det stadig gode tider for de private værksteder, der producerede for såvel det lokale marked som til eksport, hvilket indebar, at en del af de private ejere blev uhyre velhavende.

Porcelænet fra de kejserlige værksteder blev mærket med kejserens mærke, dvs ordregiverens mærke og ikke som det er almindeligt i Europa, værkstedets/fabrikens mærke samt den enkelte kunstners/malers mærke, så for den tids kejserlige porcelæn er værkstedet og pottemageren helt anonyme i dag.

Den kejserlige porcelæn er forholdsvis nem at placere tidsmæssigt, hvis det da er den ægte vare, idet mærket i bunden af en skål jo henviser til kejseren, mens det for den private produktion kan være noget vanskeligere, da de enkelte værksteder anvendte et mærke, fx en fugl el. lign. for at markere, hvilket værksted, der har produceret varen.

Dertil kommer så problemet med forfalskninger, idet alt der er mærket med en kejsers stempel ikke nødvendigvis er den ægte vare, da en samtidig producent godt u-

lovligt kan have anvendt noget, der mere eller mindre lignede det kejserlige mærke. Hertil kommer så nyere efterligninger, så ved en tidsbestemmelse bør man starte med at se på det ydre, form, glasur, den dekorative kvalitet mv, forinden man vender bunden i vejret og ser på den mindre pålidelige del af autenticiteten. Så der findes således både samtidige som nutidige forfalskninger af Ming-porcelæn.

Herudover får vi historien om de private virksomheders produktion såvel i Jingdezhen og det sydlige Kina til såvel det asiatiske marked som til Europa. Således var det hollandske Vereenigde Oostindische Compagnie (1602-1800) en af de store importører af kinesisk porcelæn. Tilsvarende importerede Asiatisk Kompagni (1732-1844) også relativt store mængder kinesisk porcelæn til København. Importen til Europa var i 1600-tallet på 16 millioner stykker porcelæn, men man har dog beregnet, at kun omkring 16 % af den sene Ming-porcelæn blev eksporteret til Europa, hvor det største marked for Ming-porcelænet var i Sydøstasien og Japan.

Bogen er smukt illustreret med en række fine fotos af en række flotte genstande fra Keramiekmuseum Prinsessehofs fantastiske samling, hvis historie vi også i al korthed får serveret. Alt i alt en fantastisk spændende og indbydende bog.

Skal man se Ming-porcelæn, så må turen absolut gå til Keramiekmuseum Prinsessehof, Topkapi Saray Museum i Istanbul eller National Museum of Indonesia i Jakarta samt British Museum i London.

Gunnar Jakobsen

Sustainable Ceramics. A practical Approach. By Robert Harison. The New Ceramics. Bloomsbury [Website: www.bloomsbury.com], London 2013. 144 s. ill. litt. index. hf. 19,99 £.

Bæredygtig Keramik – en praktisk tilgang. Bogens titel gjorde mig fra starten spændt, for mange keramikere er i dag pinligt bevidste om at bl.a. ressourcekrævende ovn-brændinger, samt glasurmaterialer og ler importeret fra fjerne egne af kloden, betyder at ens keramiske virke, sætter et pænt CO₂-aftryk og desuden belaster miljøet med vandforbrug og problematiske glasurrester. Så hvad kan den enkelte keramikere gøre for at minimere miljøbelastningen og producere keramik efter bæredygtige principper?

En del artikler er skrevet af undervisere, der beskriver, hvordan man via forskellige projekter eller daglige praktiske tiltag forsøger at øge de studerendes bevidsthed og viden om bæredygtige arbejdsmetoder, såsom vandbesparelse, anvendelse af lokale ressourcer, forsøg med

bygning og brænding af ovne, forsøg med mere bæredygtige energikilder som genbrugstræ og vegetabilsk olie, samt mere effektiv udnyttelse af energikilderne.

Der er skrevet en håndfuld artikler om at udnytte og finde lokalt ler eller sten og aske, der kan bearbejdes til glasurmaterialer. Dette kan være interessant at dyrke, men som bæredygtigt tiltag fungerer det efter min mening kun, hvis det kan bruges som en del af det kunstneriske udtryk, da det både er meget tidskrævende og ofte kræver en større maskinpark.

Bogen er meget velmenende, fokuserer på et vigtigt emne og er fyldt med indlæg fra keramikere, der brænder for emnet. Dog burde bogen være redigeret noget skarpere og jeg havde gerne set flere videnskabeligt underbyggede artikler.

Bogens artikler spænder faktisk over alt, fra folk der fortæller, at de fandt en dejlig klat ler i baghaven, der til deres overraskelse kunne blive til smukke potter, til opskriften på hvordan man kan indtænke bæredygtighed, når man bygger et nyt værksted fra grunden, henover beregninger af CO₂-forbruget ved brænding af én kop, opbygning af gråvandsanlæg og ovne, samt intellektuelle, filosofiske overvejelser om det at producere kunstgenstande, der i bund og grund ikke er brug for. Der er sågar en artikel om keramikerenes egen sundhed/bæredygtighed, med råd om arbejdshøjder, løftepositioner og yoga.

Enkelte af artiklerne grænser til at være direkte modsigende, såsom at nogle artikler fortæller om, hvordan man kan bygge ovne af genbrugsmaterialer, mens en anden påviser, at den mest energieffektive udnyttelse af brændingsressourcer opnås ved at benytte moderne brændingsteknologi og ovnmaterialer.

Bogen bærer også præg af, at materialet er samlet ind i lande som Australien, USA og England, hvor vedvarende energi, vandbesparelse og genbrug, måske ikke er helt så langt fremme i folks bevidsthed som i Danmark.

Herhjemme virker f.eks. en ovn konstrueret til afbrænding af paller eller udnyttelse af genbrugsglas i glasur måske knap så innovativ, i forhold til at aflevere de tilsvarende materialer på genbrugsstationen. Andre anbefalinger er f.eks. at huske at skifte filter i aircondition-lægget for at spare energi, samt bruge sparrepærer og termostater på radiatorerne. Det er jo emner som vi i Danmark har talt om de sidste 25 år, og det vidner om, at det ikke ligefrem er den sidste nye raketvidenskab inden for bæredygtighed der er bogens udgangspunkt.

Et par artikler om opsamling af lerslam og glasurrester, der sidenhen anvendes til smukke holdbare klinkebelægninger eller nye typer byggemoduler til lodret beplantede vægge, peger dog på, at nytænkning og ægte bæredygtig-

tighed er mulig og sågar kan føre til nye kvalitetsprodukter.

Bogen opfordrer generelt til større omtanke i brugen af jordens ressourcer og anviser brugbare metoder. Det kan vi alle have brug for at få frisket op, men på trods af de gode intentioner giver den efter min mening ikke mange direkte brugbare metoder, for den der driver enkeltmandsvirksomhed, især ikke hvis man har sit værksted i byen.

Turi Heisselberg Pedersen

Porcelain. By Vivienne Foley. The New Ceramics. Bloomsbury [Website: www.bloomsbury.com], London. 23.10.14. 144 s. ill. litt. index. hf. 19,99 £.

Dette er en bog, der vil hele vejen rundt om porcelænet – og faktisk kommer det på en både spændende og seriøs måde med flotte og inspirerende fotografier af forskellige kunstneres originale design.

Dels har forfatteren disponeret sin store viden godt og dels har hun samarbejdet med entusiastiske eksperter samt en mængde spændende kunstnere, så bogen indeholder megen god viden og mulighed for inspiration.

Bogen indleder sin historiske beretning med omtale af Shang Dynastiet, som startede ca. 1700 år f.c., hvor kineserne allerede dengang fremstillede porcelæn, mens vi skal frem til ca. år 1700 e.c. før europæerne fik fremstillet det første porcelæn. Kapitlet, der er på 16 sider skildrer levende og interessant forløbet, hvor også Korea, Japan, Europa, Amerika og England er taget med i forløbet.

”What is Porcelain?” er overskriften på det næste afsnit, som kort fortæller om hvordan råmaterialerne i de forskellige lande findes og udvindes; samt har en beskrivelse af porcelænets forskellige råmaterialer med deres navne og formler. Tredje afsnit viser og forklarer, hvordan råmaterialerne omdannes til en brugbar porcelæns-masse, rent maskinelt, suppleret med indgående beskrivelser af, hvordan de forskellige råmaterialer indvirker på porcelænsmassens fysiske og kemiske egenskaber. Et meget konkret og brugbart kapitel for keramikeren. Engober, blanding af forskelligt farvede masser, papirer og ”hvordan gør man” er også med i dette afsnit.

Efterfølgende afsnit viser forskellige metoder i forbindelse med opdrejning og illustrerer de meget forskellige artede og særprægede resultater, der kan opnås herved.

Femte kapitel er nok bogens flotteste og allermest inspirerende afsnit, hvor der gennemgås formningsmetoder og finish af emnet. På de 31 sider vises i alt 54 fantasifulde billeder af, hvad der kan skabes med forskellige raffinerede teknikker. De mange udenlandske kunstneres skønne frembringelser er på et niveau, som sjældent opleves på vores hjemlige designskoler.

Porcelænglasurer omtales først historisk med fotografier; meget brugbart på grund af de tilhørende oplysninger om, hvad glasurerne indeholdt! Kort, men alligevel anvendeligt, omtales med fotos forskellige glasurtyper, såsom askeglasur, oxebloodsglasur, celadonglasur, tenmokuglasur, krystalglasurer, krakeléglasur, saltglasur mm - dog uden glasurrecepter, men beskrivelsen giver et godt overblik over de mest kendte glasurtyper med henblik på muligheder og valg. Farver, stains, overglasur/underglasur-dekoration gennemgås også.

Bogen fortsætter med gode råd om, hvordan man bør udfolde sig i værkstedet. Der fortsættes med en lille snes recepter på grundglasurer.

Efterfølgende er der et koncentreret afsnit med fine anvisninger omkring brænding. Der er også tabeller, der viser anbefalelsesværdige brændingskurver for forglødning, oxiderende- og reducerende brænding.

Slutteligt er der et afsnit om fejl og forslag til deres afhjælpning. Appendix, Orthon kegletabeller og et stikordsregister.

Erik Linnet

The Handbook of Glaze Recipes. By Linda Bloomfield. Bloomsbury [Website: www.bloomsbury.com], London etc, 2014. 143 s. ill. litt. index. ib med spiralryg. 30 £.

Sektion 1: Bogens første 20 sider giver et overblik over glasurer og glasering. Efter præsentation og introduktion omtales de grundlæggende materialer og deres meget forskellige egenskaber, med hensyn til farve, giftighed, mathed, materialebehandling, sammensætning, styrke, blandet, på de første to sider.

Derefter følger et videnskabeligt afsnit med molekylestrukturer og en forklaring på, hvorfor en glasur f.eks. ser rød ud; det skyldes, at atomerne springer ud i en anden bane og i dette tilfælde absorberer komplementærfarven til rødt, hvorpå kun den røde farve reflekteres. Meget interessant, men det gælder jo også for en rød tomat. Afsnittet forekommer irrelevant og er ikke noget man kan bruge i forbindelse med glasurfremstilling. I afsnittet er ”FeO” fejlagtigt kaldt ferrioxid, mens ”Fe₂O₃” bliver kaldt ferrooxid. Også her kommer der nogle forskellige oplysninger om farver.

Næste afsnit omhandler de forskellige farvende oxider ganske kort med forskellige eksempler. De følgende afsnit giver udmærkede praktiske anvisninger på, hvordan man blander glasurer med vejning og sigtning. Glasering ved overhældning, dypning, pensling eller sprøjtning. Herpå følger en halv side om helbred og sikkerhed og hvilke materialer der er giftige.

System til testning af glasurblandinger og efterfølgende justering mht. glasurtykkelse og materialer og brænding. Slutteligt er der to sider med løsningsforslag på 5 af de mest hyppige glasurfejl.

Sektion 2: Fem afsnit på ca. 100 sider omhandler glasuropskrifter til porcelæn, stentøj, fajance, raku og lertøj. Her er der mange gode opskrifter, ikke mindst til brugsting med mange farver, mat og blank, transparent og dækkende. Det er gode og gængse glasurer, hvor der anvendes f.eks. ”gul stains” uden anden specifikation ligesom askeglasurer heller ikke er specificeret, hvilket ville være at foretrække, da der er store forskelle på disse, alt efter hvor de stammer fra.

Sluttelig er der to sider med ordforklaringer efterfulgt af materialer og deres kemiske formler. En pyrometrisk keglelabel, med opvarmningshastighed på både 60 hhv. 150 grader pr. time, er et plus.

Bogen henvender sig med sine glasuropskrifter, med gode farvebilleder af glasurerne, især til keramikere, der vil have noget nemt, godt og brugbart og som ikke har behov for de mange mere sofistikerede glasurtyper, der findes.

Erik Linnet

The Wedgwood Collection by Sarah Philip

‘One of the most complete ceramic manufacturing archives in existence – unparalleled in its diversity and breadth, embracing every imaginable subject from pots to people, transport to trade, society and social conditions.’

The origins of the Wedgwood Collection can be traced back to the company's founder, Josiah Wedgwood I, who proposed creating a collection for posterity in a letter to his business partner, Thomas Bentley, in 1774. 'I have often wish'd,' he wrote, 'I had saved a single specimen of all the new articles I have made, and would now give 20 times the original value for such a collection. For 10 years past I have omitted doing this because I did not begin it 10 years sooner. I am now, from thinking and talking a little more upon this subject ... resolv'd to make a beginning.'

And so the Collection began to be formed, though it was not until 1906 that Josiah Wedgwood & Sons established a permanent museum following the discovery of a cache of early trials and experimental pieces in a storeroom. Just over a century on, the Collection embraces more than 80,000 historical pieces, ranging from early experiments for new bodies and glazes through to modern production as well as rare manuscripts and letters, pattern books, works of art and photographs, covering the 250-year history not only of the pottery produced, but of contemporary politics, society, science and art.

It also tells the story of an extraordinary family of industrialists and their staff, through employment and photographic records of every factory worker in 1898, as well as letters detailing Josiah I's ideas regarding worker housing and factory discipline. His scientific papers have been preserved too, along with objects such as the pyrometer (a type of thermometer) and the rose engine-turning lathe, which was introduced into the Staffordshire pottery industry by Wedgwood in 1763 and is still used in modern manufacturing.

Developments in taste and fashion can be traced over three centuries; not only through the ceramics in the Collection and in the documentation of the manufacturing processes for the iconic black basalt, cream-coloured Queen's Ware and blue-and-white Jasperware of the 18th century – but also through the company's engagement of high-calibre artists, from George Stubbs and John Flaxman to Eduardo Paolozzi, Peter Blake and Patrick Heron. Among the most valuable items are the family portraits painted by Stubbs. Josiah I and his wife, Sarah, were also painted by Sir Joshua Reynolds during his tenure as president of the Royal Academy, and subsequent generations of the family sat for George Romney and John Singer Sargent.

Documentation of Josiah I's involvement in campaigning for turnpike (or toll) roads and the development of the Grand Trunk (the Trent and Mersey canal) sheds light on the history of the industry and commerce in the West Midlands, as do his extensive writings on the revolutions in America and France. Wedgwood is one of Britain's best-known manufacturing names, and this exceptional archive represents not just priceless evidence of its contribution and response to a world of commercial innovation, scientific discovery, intellectual enlightenment, turbulent social history and global politics, but forms one of the world's most significant 'factory collections'. In-deed, UNESCO has called it 'one of the most complete ceramic manufacturing archives in existence. Unparalleled in its diversity and breadth, [embracing] every imagin-able subject from pots to people, transport to trade, society and social conditions.'

Medlemsarrangementer i Keramikkenes Venner (fortsættes)

- Arrangement:** *Bustur til Nykøbing Sjælland med værkstedsbesøg hos henholdsvis Havlit stentøj ved Asger Kristensen og Inga Vestergaard Sørensen samt Birgit Krogh.*
- Dato og mødetidspunkt: Lørdag den 22. november 2014, kl 11.30.
- Mødested: Hjørnet af Stockholmsgade og Oslo Plads skråt over for Østerport Station, hvor bussen holder. **[Bussen afgår præcist].**
- Destination 1: Havlit Stentøj, Snekkevej 3, 4500 Nykøbing S.
- Afslutning: Kl. ca 18.00 på hjørnet af Stockholmsgade og Oslo Plads.
- Fortæring: Husk at medbringe madkurv, som vi indtager hos Asger og Inga. Foreningen sørger for drikkevarer til frokosten.
- Deltagere: Medlemmer fortrinsret. Minimum 20 deltagere og maximum 25 deltagere.
- Pris: 250 kr for medlemmer og 300 kr for ikke-medlemmer.
- Arrangør og turleder: Turi Heisselberg Pedersen.
- Tilmelding og betaling:** Tilmelding er nødvendig og sker ved betaling til kassereren senest tirsdag den 4. november 2014. Endelig deltagelse registreres først, når beløbet er kassereren i hænde.

Om arrangementet: På turen besøger vi først Asger Kristensens og Inga Vestergaard Sørensens superflotte nybyggede værksted på havnen i Nykøbing Sjælland.

Asger Kristensen arbejder med skulpturelle keramiske objekter, der er inspireret af naturens former og konstruktioner. Ved at anvende en bred vifte af keramiske materialer, overflader og farver, udforskes f.eks. træets livscyklus, dets fødsel, vækst, forfald og fornyelse. Asger Kristensen har udstillet utallige steder både i Danmark og udlandet og virkede i en årrække som lærer på Designskolen Kolding. Ud over hans nuværende arbejder, har han bl.a. arbejdet med store smukt dekorerede skåle, samt sandstøbt og saltglaseret stentøj.

Inga Vestergaard Sørensen er for nylig gået på efterløn, men hun har lovet at vise nogle af sine flotte dekorerede skåle, samt nogle nye grafiske arbejder. Også for Inga Vestergaard Sørensen er naturen den store inspirationskilde, fugleliv, vejrets skiftende stemninger, farvespil og detaljernes skønhed optager hende. At hun efterfølgende er i stand til at omsætte billederne til det kølige porcelæn eller varme stentøj er imponerende. Inga Vestergaard Sørensen har ligeledes udstillet sine arbejder mange steder i ind- og udland. Se mere info på website: www.havlitstentoj.dk eller blog: www.asgerkristensen.tumblr.com.

Afslutningsvis besøger vi Birgit Krogh's værksted og butik, der ligger i et smuk gammelt byhus inde i Nykøbing Sjælland.

Birgit Krogh's virke spænder bredt fra ekspressive, skulpturelle figurgrupper, store male- risk dekorerede fader og krukker til gedigne unika-brugsting og store krævende udsmykningsprojekter. I hendes arbejder møder man en frodig fortællerglæde, der favner og hylder livet i hele dets udstrækning. Med titler som "Hvor skal vi hen?" eller "Hvem tror vi, vi er?" sætter hun på en nærværende og pågående måde både figurer, fortællinger og tanker i bevægelse. Birgit Krogh har udstillet utallige steder både i Danmark og i udlandet, desuden har hun lavet flere store udsmykninger, bl.a. en 7 m lang frise "Den lange fortælling", i Asnæs kirkes menighedshus. Derudover har hun medvirket til stiftelsen af både Grimmerhus – Danmarks Keramikmuseum i Middelfart og Guldagergaard – International Ceramic Research Center i Skælskør. Se mere info på website: www.birgitkrogh.dk.

Medlemsarrangementer i Keramikvens Venner (fortsat)

Arrangement:	Værkstedbesøg hos keramikker Malene Müllertz samt guldsmed og designer Peder Musse.
Dato og mødetidspunkt:	Lørdag den 25. oktober 2014, kl.14.00-16.00.
Mødested:	Frederiksberg allé 19 B, 1820 Frederiksberg C.
Arrangør:	Hans-Henrik Dyhr.
Deltagertal:	Maksimum 25 deltagere efter først til mølle-princippet. Medlemmer fortrinsret.
Pris:	50 kr per person.
Tilmelding og betaling:	Tilmelding er nødvendig og sker ved betaling til kassereren senest fredag den 17. oktober 2014. Endelig deltagelse registreres først, når beløbet er kassereren i hænde.
Websites:	www.malenemüllertz.dk og www.pedermusse.dk.

e-mailadresser

Keramikvens Venner har e-mailadresser på en hel del af sine medlemmer, men mangler stadig en del.

Bestyrelsen skal derfor opfordre de medlemmer, der har en e-mailadresse til at meddele sekretæren denne samt holde sekretæren opdateret med ændringer.

Det gør bl.a., at vi i en længere periode har udsendt en e-mail forud for arrangementer, både som en påmindelse til de, der har meldt sig; men også for at give de, der ikke har meldt sig, en chance for at deltage i arrangementet.

www.keramikvens-venner.dk

På **www.keramikvens-venner.dk** finder du foreningens vedtægter, oplysninger om dens bestyrelse samt ikke mindst oplysninger om kommende arrangementer, generalforsamling, generalforsamlingsreferat mv samt links på internettet til forskellige udstillingssteder i Danmark samt andre nyttige links.

“keramiske noter” – gamle numre

Keramikvens Venner ligger inde med et mindre antal ældre numre, som medlemmerne vil kunne erhverve for 10 kr per stk excl. forsendelse. Ved køb af mere end 10 stk ydes der 20 % rabat. Bestilte numre vil kunne fås udleveret i forbindelse med et af foreningens arrangementer. Henvendelse til foreningens sekretær.

Keramisk litteratur sælges

Mangler du litteratur om en keramikker eller en keramisk virksomhed, så er det muligt, at jeg ligger inde med dubletter, såvel større værker som mindre udgivelser i form af kataloger mv, herunder også mere praktisk relaterede bøger. Kontakt mig per email på gj.ccta@post.tele.dk og hør om jeg har det du søger og få et tilbud. Gunnar Jakobsen.

Værkstedskeramik købes

Keramik af Gutte Eriksen, Gertrud Vasegaard, Lisbeth Munch-Petersen og Christian Poulsen købes af privat samler. Henvendelse: Jens Bukh, tlf.: 22 62 28 13, email: jens.bukh@regionh.dk.

Bestyrelse:

Hans-Henrik Dyhr, formand
Erik Linnet, næstformand
Anne Rosengaard Jørgensen, sekretær
Birte Mathisen, kasserer
Gunnar Jakobsen
Turi Heisselberg Pedersen, suppleant
Mariko Wada, suppleant

Formand:

Hans-Henrik Dyhr
Billensteinsvej 33
7120 Vejle Øst
Tlf 75 81 40 80

Sekretær:

Anne Rosengaard Jørgensen
Ved Stampedammen 31
2970 Hørsholm
Tlf.: 45 86 86 09
E-mail: anne.knud@post.tele.dk

Kasserer:

Birte Mathisen
Parcelvej 104 B
2830 Virum
Tlf.: 35 43 55 75
E-mail: birte.mathisen@mail.dk
Bank: Danske Bank reg nr 1551
kontonr.: 9 46 17 87

www.keramikvens-venner.dk

“keramiske noter” udgives af “Keramikvens Venner” og udkommer to gange årligt, henholdsvis medio marts og primo september.

ISSN 1603-0664

Redaktør af “keramiske noter 40/2014” er Gunnar Jakobsen med tak til de, der har leveret stof til dette nummer samt til Barbro Haar for gode kommentarer. Redaktionen afsluttet 09/09/14. © Gunnar Jakobsen
